菩萨瑜伽行四百论之广释

——第十二、十三品

藏汉对照本简体

圓滿法藏·佛典漢譯
THE KUMARAJIVA PROJECT
欽哲基金會直屬計畫

菩萨瑜伽行四百论之广释－第十二、十三品

题解

在月称十六章的《四百论释》中，第十二和十三章以及他的《显句论》的第一章是后来西藏学者，如第一世嘉木漾等，为应成中观学派构建其独有的量学系统的主要经典来源。而这一量学传统是对佛教另一支量学传统，也可以说是真正主流的量学传统，即陈那所创建的量学传统的一次严重的重整。如陈那的量学传统可以被视为是建立在佛教唯识哲学理论之上的，那么月称的在其上述两个作品中暗藏的应成中观量学是站在佛教最高的哲学理论上对量学的一次整编。

另外，作为主要教授空性的作品，第十二品着重解释了修行人要听闻空性应具备的特征以及可能有的相关过失，以此策励大乘行者勤求空性教授。这是印度众多空性教授中少有的独特的教授。其中大量内容被后来的西藏大师们在修心和道次第的教授中引用。而第十三品中破斥诸法实有的方式是通过知识论的分析，通过观察心认识境的方法和过程，从而达至诸法不可能真实成立的结论。这有别于其它观察因果或观察一多等从存有论的观察而获得空性结论。

《菩萨瑜伽行四百论之广释》第十二品科目

3.1 破所见真实成立的论议；分三

3.1.1 大多数世人不入此法之原因；分四

3.1.1.1 明具足闻者德相难得；分三

3.1.1.1.1 闻者之相

3.1.1.1.2 相不全的过患

3.1.1.1.3 断诤

3.1.1.1.3.1 成立能仁是遍智；分三

3.1.1.1.3.1.1 应喜欢摧毁苦集的空性的讲解

3.1.1.1.3.1.2 除大师正法外无其他解脱之原因

3.1.1.1.3.1.3 于大师所说极不现法诸义生起定解的方便。

3.1.1.1.3.2 示其他的是相似大师

3.1.1.2 明真实义难以通达；分五

3.1.1.2.1 怖畏空性的原因；分三

3.1.1.2.1.1 有人虽求解脱但随外道行的原因

3.1.1.2.1.2 认识怖畏空性的补特迦罗

3.1.1.2.1.3 愚人怖畏空性的原因。

3.1.1.2.2 能障碍证得空性的过患

3.1.1.2.3 应谨慎不失坏空性之见

3.1.1.2.4 导入真实性的次第

3.1.1.2.5 认识真实性；分二

3.1.1.2.5.1 认识本性（གནས་ལུགས་）

3.1.1.2.5.2 下劣者产生怖畏的原因

3.1.1.3 明非为诤论而说甚深义；分三

3.1.1.3.1 虽不为诤论而说此法但也是能焚毁一切恶论的法性

3.1.1.3.2 其原因；分二

3.1.1.3.2.1 正说

3.1.1.3.2.2 圣者们不生怖畏的原因

3.1.1.3.3 对误入歧途者能生悲心。

3.1.1.4 明自他教法之粗细；分二

3.1.1.4.1 总说愚人敬重其他教法但不敬大师的教法的理由

3.1.1.4.2 分别讲解；分三

3.1.1.4.2.1 那些恶劣宗不是求解脱者的所行处

3.1.1.4.2.2 劣根者生起恭敬的方式
3.1.1.4.2.3 那些宗不是圣法的原因。
3.1.2 略示善说；分二
3.1.2.1 正说
3.1.2.2 外道不敬重大师之法的原因
3.1.3 教诲求解脱者受持善说

第十三品 说修习破根和境

4.1 破根、境真实成立；分二
4.1.1 广说破境真实成立的道理；分三
4.1.1.1 破所取根境真实；分二
4.1.1.1.1 总破；分二
4.1.1.1.1.1 正说；分五
4.1.1.1.1.1.1 破在根识现前中见到瓶以自性成立
4.1.1.1.1.1.2 其理于其他结合
4.1.1.1.1.1.3 因为见到色自相而安立见他有极大过失
4.1.1.1.1.1.4 破唯对色自相是现前
4.1.1.1.1.1.5 示能立所立相同
4.1.1.1.1.2 示其他正理
4.1.1.1.2 各别破；分二
4.1.1.1.2.1 破境由自体成立被根所取；分二
4.1.1.1.2.1.1 破所见真实成立；分二
4.1.1.1.2.1.1.1 破境；分二
4.1.1.1.2.1.1.1.1 破自宗；分三
4.1.1.1.2.1.1.1.1.1 被显色和形色所包括的色自相作为眼识的所取境，观察二者是一是异而破
4.1.1.1.2.1.1.1.1.2 以有大种为由将色作为所取境的眼识应取二者故而破
4.1.1.1.2.1.1.1.1.3 示若承许有违害
4.1.1.1.2.1.1.1.2 破他宗
4.1.1.1.2.1.1.2 破有境；分五
4.1.1.1.2.1.1.2.1 破眼见色时是由体性成立
4.1.1.1.2.1.1.2.2 破识是作者
4.1.1.1.2.1.1.2.3 破是眼是作者；分三

4.1.1.1.2.1.1.2.3.1 若眼具有见色的走势则有大过失
4.1.1.1.2.1.1.2.3.2 若见色后为见而行则无需
4.1.1.1.2.1.1.2.3.3 若眼未至而凭体性取色则应见一切境
4.1.1.1.2.1.1.2.4 眼观待眼由是而应成能见之过失
4.1.1.1.2.1.1.2.5 破三缘聚合是能见色者
4.1.1.1.2.1.2 破所闻真实成立；分三
4.1.1.1.2.1.2.1 观察声是否说的作者而破
4.1.1.1.2.1.2.2 观察与声相遇后取不取而破
4.1.1.1.2.1.2.3 示若不取声的第一分则有违害
4.1.1.1.2.2 破其被意所取
4.1.1.2 破能取之有境真实；分二
4.1.1.2.1 想蕴的性相
4.1.1.2.2 破彼真实成立
4.1.1.3 示无实如幻化事般是稀有之因
4.1.2 示实有空与幻等相同

{D3865}༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། བོ་དྷི་སཏྟ་ཡོ་ག་ཙ་ར་ཙ་ཏུ་ཤཏ་ཀ་ཊཱི་ཀཱ།

बोधिसत्त्वयोगाचारचतुःशतकटीका

Bodhisattvayogācāracatuḥśatakaṭīkā

བོད་སྐད་དུ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་བཞི་བརྒྱ་པའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ།

菩萨瑜伽行四百论之广释

月称造

第十二品 说修习破见品

3.1.1.1 明具足闻者德相难得

3.1.1.1.1 闻者之相

|འདིར་སྨྲས་པ། ཁྱོད་ཀྱིས་བདག་མེད་པ་འདི་ཆེས་གསལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བསྟན་ལ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཡང་འདི་ཐུགས་སུ་[183a7]ཆུད་པ་པོ་དང་། ཉེ་བར་འདོམས་པ་པོ་ཡིན་ན། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཆོས་འདི་ལ་འཇིག་རྟེན་ཕལ་ཆེར་འཇུག་པར་མི་འགྱུར། གང་གི་ཕྱིར་ཆོས་འདི་ནི་མཛད་པ་པོ་དང་རྣམ་པར་འཆད་པ་པོ་དང་ཆོས་ཀྱི་ཆེ་བའི་བདག་ཉིད་རྣམས་ཀྱིས་ཆེས་དཀར་བ་ཞིག་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་ཐར་[183b1]པ་འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་འདི་ལ་འཇུག་པར་རིགས་ན། ལུགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཉེ་བར་བཤད་པ་གཞན་རྣམས་ཅི་སྟེ་འབྱུང་།

于此，[他宗]说：如果你已经非常清晰、详细地讲述了此“无我”，而如来又是此（无我的）证解者和传授者，那为什么大多数世人并未趣入此法？由作者、讲者以及法的重要性等方面来说，此法是极纯净的，因此，一切求解脱者理应趣入此（无我之教），如果是这样，何以在不同宗派出现（与“无我”）不同讲解？

བཤད་པར་བྱ་སྟེ། ཆོས་འདི་ལ་རབ་ཏུ་གསུང་བ་པོ་དང་རྣམ་པར་འཆད་པ་པོ་དང་། ཆོས་ཀྱི་རང་གི་ངོ་བོའི་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་དག་ཡོད་མོད་ཀྱི།
[183b2]དེ་ལྟ་ན་ཡང་ཉན་པ་པོའི་ཆེ་བའི་བདག་ཉིད་ཤིན་ཏུ་རྙེད་པར་དཀའོ། །འདི་ལྟར།
གཟུར་གནས་བློ་ལྡན་དོན་གཉེར་བའི། །ཉན་པོ་སྣོད་ཅེས་བྱ་བར་བཤད། །(k. 276ab)

[自宗：对此]当讲解：虽然此法有讲者、解释者以及法自身的诸多优胜，然而即便如此，听众的优秀品德是极难得的。如是当说：

正直住具慧求义，说是所谓闻法器，(k. 276ab)

དེ་ལ་གཟུ་བོར་གནས་པ་ནི་གང་ཕྱོགས་སུ་མ་ལྷུང་བའོ། །ཕྱོགས་སུ་མ་ལྷུང་བ་ཡང་གང་ཞིག་[183b3]ཅེ་ན། གང་ཞིག་རང་དང་གཞན་གྱི་ཕྱོགས་དག་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པ་དང་རྒྱབ་ཀྱིས་ཕྱོགས་པ་དང་བྲལ་བའོ། །དེ་ནི་དེ་ལྟར་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་ཉོན་མ་མོངས་པའི་ཕྱིར་ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་ཁྱད་པར་ཚོལ་བ་ལྷུར་བྱེད་པ་ཁོ་ན་ཡིན་པས་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་[183b4]ཕྱོགས་འདོར་བའི་རྩ་བ་ནི་གཟུ་བོར་གནས་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་ཉན་པ་པོ་གཟུ་བོར་གནས་པ་ནི་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདུད་རྩི་ཁྱུལ་དུ་བྱུང་བའི་སྣོད་ཡིན་ནོ། །

其中“正直（而）住”，即不堕入任何宗派者。
若问：不堕入宗派的又是什么人？
答：即那些舍离贪着自宗、背弃他宗的人。因为如是心相续是未被染污，彼（正直住者）是必定旨在（ལྷུར་བྱེད་པ，paratā）追求珍贵善说中的殊胜者，因此，舍弃染污之宗的根本即是正直而住。因此，如是正直而住的听闻者是（能承接）正法殊胜甘露之器。

གཟུ་བོར་གནས་པར་གྱུར་ཀྱང་གལ་ཏེ་བློ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ན་ནི། ལེགས་པར་བཤད་[183b5]པ་དང་། ཉེས་པར་བཤད་པ་དག་གི་སྙིང་པོ་དང་སྙིང་པོ་མེད་པར་རྣམ་པར་དབྱེ་བ་ལ་མཁས་པའོ། །དེ་ནི་བློ་དང་ལྡན་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྙིང་པོ་མེད་པ་བཏང་ནས་སྙིང་པོ་ལེན་ནོ། །དེ་ལྟར་གལ་ཏེ་ཉན་པ་པོ་བློ་དང་ལྡན་པར་གྱུར་ན་ནི་དེ་དེ་ལྟར་སྣོད་དུ་འགྱུར་རོ། །དེ་ལྟར་གཟུ་[183b6]བོར་གནས་ཤིང་བློ་དང་ལྡན་པར་གྱུར་ཀྱང་ལེགས་པར་བཤད་པ་ཉན་པ་དོན་དུ་གཉེར་བར་འགྱུར་ཞིང་རི་མོའི་སྐྱེས་བུའི་རྣམ་པ་ལྟར་མི་བརྩོན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟར་ན།
གཟུར་གནས་བློ་ལྡན་དོན་གཉེར་བའི། །ཉན་པོ་སྣོད་ཅེས་བྱ་བར་བཤད། །
ཉན་པ་པོ་རྣམས་དེ་ལྟ་བུ་ཡིན་ན་ནི་ངེས་པར།
སྨྲ་བོའི་ཡོན་ཏན་རྣམ་གཞན་དུ། །མི་འགྱུར་ཉན་པ་པོ་ལའང་མིན། །(k. 276cd)

已成为正直而住者，若又成为具有智慧者，则善于分辨善说和恶说两者之间（何者）有无心要。也就是因为（这样的听闻者）具有智慧，彼舍无心要（之说）而取心要（之说）。如是，若听闻者已具有智慧，则彼成如是（能承接正法殊胜甘露）之器。如是已成为正直而住且具有智慧者，亦当追求听闻善说，而不应如画中（无心）人像一样不起精勤。若如是，（是所谓）：“正直住具慧求义，说是所谓闻法器”，听闻者若能如是，则必定会
不改讲者德，于闻者亦非。(k. 276cd)

དེ་ལ་སྨྲ་བ་པོའི་ཡོན་ཏན་དག་ནི་ཟུར་དོད་པ་དང་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པ་དང་། གསལ་བ་དང་མ་འཁྲུགས་པར་བརྗོད་པ་དང་། ཉན་པ་པོའི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་ཁོང་[184a1]དུ་ཆུད་པ་དང་། སེམས་ལ་ཟང་ཟིང་མེད་པ་ཉིད་དེ། དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་དག་གོ། །ཉན་པ་པོ་ཡང་ཆོས་དང་ཆོས་སྨྲ་བ་པོ་གཉིས་ལ་གུས་པ་དང་། ཡིད་གཏོད་པ་ཉིད་དང་། གཟུ་བོར་གནས་པ་ཉིད་དང་། བློ་དང་ལྡན་པ་ཉིད་དང་། དོན་དུ་གཉེར་བ་[184a2]ཉིད་དོ། །དེའི་དོན་དུ་གཉེར་བ་ཉིད་ནི་ཆོས་དང་ཆོས་སྨྲ་བ་དག་ལ་གུས་པར་བྱེད་པ་དང་ཡིད་གཏོད་པ་ཉིད་ལ་སོགས་པ་དག་གིས་རྟོགས་པར་བྱེད་དོ། །དེ་ལྟར་ཡིན་དང་སྨྲ་བ་པོ་ལ་ཡོན་ཏན་རྣམ་པ་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་ལ། ཉན་པ་པོ་ལ་ཡང་ཡོན་ཏན་རྣམ་པ་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་[184a3]རོ། །ཉན་པ་པོ་རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་ཡོད་ན་ནི་སྨྲ་བ་པོ་ལ་ཡོན་ཏན་སྐྱོན་གྱི་ངོ་བོར་མི་འགྱུར་རོ། །ཉན་པ་པོའི་སྐྱོན་ལས་ནི་ཡོན་ཏན་ཡང་སྐྱོན་གྱི་ངོ་བོར་རྣམ་པར་འགྱུར་ལ། སྐྱོན་ཡང་ཡོན་ཏན་གྱི་ངོ་བོར་རྣམ་པར་འགྱུར་གྱི། བཤད་ཟིན་པའི་མཚན་ཉིད་ཅན་གྱི་ཉན་པ་པོ་ཐོས་[184a4]པ་ལས་བྱུང་བ་ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པའི་ཚོགས་ཀྱི་གཞིར་གྱུར་པ་ཡོད་ན་ནི། སྨྲ་བ་པོ་ལ་ཡོན་ཏན་རྣམ་པ་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་ལ། ཉན་པ་པོ་ལ་ཡོན་ཏན་སྐྱོན་གྱི་ངོ་བོར་མི་འགྱུར་རོ། །

其中讲者诸功德是正直、无颠倒、清晰、不乱说、了解听闻者的增上意乐（即：究竟的意图）、心定无爱染，如是等等。而听闻者（的功德）是对法和说法者恭敬、专信、正直、具慧、求义。通过（闻法者的）对法和说法者的恭敬和专信等，（我们）能了解其“求义”（的意乐）。如是者，讲者的功德不会改变，而听闻者的功德也不会改变。若听闻者具有如是相，则讲者的功德不会转变为过失之体。虽然由于听闻者的过失，功德亦将转变为过失之体，而过失亦将转成功德之体，但是，具有上述之相之听闻者，当具有作为闻所生等无倒功德聚之基础，则讲者的功德不会转变，而听闻者的功德也不转为过失之体。[1]

3.1.1.1.2 相不全的过患

> དེའི་ཕྱིར་སྨྲ་བ་པོ་ཆེས་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཡིན་ཡང་ཉན་པ་པོ་[184a5]རང་གི་ཉེས་པར་མི་བརྩི་བ་རྣམས་ཀྱི་སྐྱོན་དང་ལྡན་པ་ཉིད་དུ་འཛུད་པར་བྱེད་དེ། བླུན་པོ་བདག་ལ་བསྟོད་པ་ན་ཅི་བདག་ཅག་ལ་ཤེས་རབ་མེད་དམ་ཅི་ཞིག་བྱ། རྟོགས་པར་བྱེད་པ་པོ་མེད་དོ་ཞེས་དེ་སྐད་དུ་གང་སྨྲ་བ་པོ་ན་ཡིན་ནོ། །འདི་ནི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་བསྐུལ་བའི་མདོ་ལས་[184a6]རྟོགས་པར་བྱའོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
> སྨྲིད་དང་སྨྲིད་ཐབས་ཞི་བ་ཡི། །ཐབས་དང་དེ་བཞིན་ཞི་གསུངས་ཏེ། །
> འཇིག་རྟེན་ཡོངས་སུ་མི་ཤེས་གང་། །དེ་ནི་ཐུབ་པའི་ལྟ་བུར་མངོན། །(k. 277)

因此，即便讲者最极完全清净，然诸不计自身缺点的听闻者反置（讲者）有过失。当那些愚人自赞之时，即有所谓“我们怎么会没有智慧”或者“何以就没有能知（佛所教）者”。[2]这（类情况）从《发胜志乐会》可知。即因此故，薄伽梵说：
说有、有方便、寂方便、真寂，世间不尽解，现似能仁者。(k. 277)

---

[1] 依贾曹杰《心要》(p. 428)，这是说讲者和听闻者互不见对方过失，唯见功德。

[2] 此句原文非常艰涩。Bhattachary (1931，p 139) 重构梵文（nāsty asmākaṃ jaḍātmanāṃ deśanāyāṃ kāpi prajñā kim api kartavyaṃ vā.）对理解藏文原文也无大帮助。Tillemans (1990 I：p. 116) 的译文中（Fools，praising themselves，will say，“How could it be us who are without intelligence? There is no one who [could]understand.”），未见有和 ཅི་ཞིག་བྱ། 的对应译文。对此，本文考虑到在下一句中月称表明：此句的内容的出处是《宝积经 · 发胜志乐会》，故，考察该会内容相似之处，其中见有说愚者自赞毁他、专求他过、不见已失、不识佛语是善说而舍弃等等恶相，据这些理解，以 དམ་ 作分离小品词“或者”解，前后分句，第一个 ཅི་ 带前半句，后面的 ཅི་ཞིག་བྱ་ 带后半句，意译如上。

དེ་ལ་སྲིད་པ་ནི་འབྲས་བུར་འགྱུར་བའི་ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་[184a7]ལྔའོ། །སྲིད་པའི་ཐབས་ནི་རྒྱུར་གྱུར་པའི་འདུ་བྱེད་རྣམས་སོ། །ཞི་བ་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་སྟེ་ཉེ་བར་འཚེ་བ་ཐམས་ཅད་ལོག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཞི་བའི་ཐབས་ནི་འཕགས་པའི་ལམ་ཡན་ལག་བརྒྱད་དོ། །དེ་ལྟར་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཐར་པ་འདོད་[184b1]པ་རྣམས་ལ་འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་ཉེ་བར་བསྟན་ཏེ། བླང་བར་བྱ་བ་དང་དོར་བར་བྱ་བའི་འབྲས་བུ་དང་བཅས་པ་དག་ཉེ་བར་བསྟན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

其中“有”即作为果之近取五蕴。“有的方便”即作为因之诸行。“寂静”即涅盘，以具遮止一切伤害的自性的缘故。“寂静的方便”即八支圣道。薄伽梵如是向诸求解脱者开示四圣谛，以开示应取舍之果等的缘故。

དེ་ལ་ཐོས་པ་དང་བསམ་པ་དང་སྒོམ་པ་དང་ལྡན་ཞིང་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་སོ་སོ་རང་གིས་ཁོང་དུ་ཆུད་པ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་ནི་བཅོམ་ལྡན་[184b2]འདས་ཀྱིས་ཉེ་བར་བསྟན་པའི་དོན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ཁོ་ན་ཡིན་གྱི། ཐོས་པ་དང་བསམ་པ་དང་སྒོམ་པ་ལ་མངོན་པར་བརྩོན་པ་ལ་སྤང་བ་རྣམས་ནི་བདག་ཉིད་སྣོད་མ་ཡིན་པར་མ་འཕྲིགས་པ་ན་གང་གི་ཕྱིར་ཁོ་བོ་ཅག་གིས་དོན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་མི་རྟོགས་པས་ངེས་པར་འདི་ཡང་དག་པར་མ་[184b3]བཤད་དོ་ཞེས་འཁྲུལ་པ་དེ་ཐུབ་པའི་ཡིན་པ་ལྟར་ངེས་པར་བྱེད་དོ། །

其中对于具有闻、思、修者以及那些各别自知真实（yathābhūta）者的相续，薄伽梵所讲之义必是如实者。然而，当那些对闻、思、修不乐精进者未清楚了解（མ་འཕྲིགས་པ་）其自身不是（法）器时，会因此将如下的错误认定是属于能仁的：即“因为我们未如实理解意思，（便认为）这（教法）一定是未被真正讲解”。

དེ་ཙམ་གྱིས་ནི་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཉོངས་པ་དང་ལྡན་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་སྟོན་པར་མཛད་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྐྱེས་བུའི་དོན་མ་ལུས་པ་ཉེ་བར་སྟོན་པའི་མཛད་པ་པོ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་སྨྲ་[184b4]བ་པོའི་སྐྱོན་ག་ལ་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་ན་ཐུབ་པའི་ལྟ་བུར་ཞེས་བཤད་དེ། ཁ་ཅིག་དག་གིས་དེས་ཉེ་བར་བསྟན་པའི་དངོས་པོའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ངེས་པར་མ་ཟིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །དམུས་ལོང་གིས་མ་མཐོང་བ་ནི་སྣང་བཞིན་པའི་ཉི་མའི་སྐྱོན་མ་ཡིན་ཏེ་མ་ལོང་བ་རྣམས་ཀྱིས་[184b5]དེ་མཐོང་བའི་ཕྱིར་རོ། །

不应仅因此而（认为）佛、薄伽梵有过失。凭借讲解四圣谛的行为本身，（即可证明佛、薄伽梵）是彻底讲授士夫之义利的作者，因此，何有讲者的过失？因此，（颂中）说：“（现）似能仁者”，因为某些人是因此而对（佛）所教事的真实性未如实获得决定的缘故。（然而，）天生瞎子所未见者，不是正在照耀之太阳的过失，因为诸未盲者（皆）见彼（太阳）的缘故。

3.1.1.1.3 断诤

3.1.1.1.3.1 成立能仁是遍智

3.1.1.1.3.1.1 应喜欢摧毁苦集的空性的讲解

> འདིར་སྨྲས་པ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་མངོན་པར་མཐོ་བའི་གཏམ་ཐམས་ཅད་ནི་ཆེས་དོན་གསལ་བ་ཡིན་ན། ངེས་པར་ལེགས་པའི་གཏམ་ནི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མེད་པར་སྟོན་པ་ལྟར་ལེན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཁོ་བོ་ཅག་ལྟ་བུ་རྣམས་ཀྱིས་[184b6]རྟོགས་པར་མི་ནུས་ཏེ། འདི་ལྟར་བཅོམ་ལྡན་འདས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་གི་ངོ་བོ་སུན་འབྱིན་པར་ཞུགས་པའི་ཕྱིར་ཁོ་བོ་ཅག་གི་ཡིད་མགུ་བར་མི་མཛད་དོ། །བཤད་པར་བྱ་སྟེ།
> ཐམས་ཅད་བཏང་བས་མྱ་ངན་ལས། །17འདས་པར་ཡ་མཚན་ཅན་ཀུན་འདོད། །
> [184b7]ཀུན་སུན་འབྱིན་ལ་དེ་དག་ནི། །མི་དགའ་འགྱུར་བའི་རྒྱུ་ཅི་ཞིག །(k. 278)

对此有人说：虽然如来一切关于增上生的教言是最极意义清晰者，然而，决定胜之教言是旨在教授一切事实皆无者，如我等人未能理解。由于薄伽梵如是安立对一切事自体的破斥，所以未令我们意悦。（对此）当讲解：

（你我）都承许，因舍一切有涅盘，因何不欣乐，彼等破斥一切者。(k. 278)

> གྲངས་ཅན་པ་དང་བྱེ་བྲག་པ་ལ་སོགས་པ་ཡ་མཚན་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བདེ་བ་དང་སྡུག་བསྔལ་བ་ལ་སོགས་པ་དངོས་པོ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མཐའ་དག་ལོག་པས་ཐར་པ་འཐོབ་བོ་ཞེས་བྱ་བར་ཁས་[185a1]བླངས་སོ། །གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར་ཡ་མཚན་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཐམས་ཅད་བཏང་བས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་མངོན་པར་འདོད་པ་དེའི་ཚེ་གང་ཞིག་རྒྱལ་ཀྱིས་ཕྱོགས་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་བ་སྔོན་ཆད་མ་བྱུང་བ་གསུངས་པ་ཅུང་ཟད་ཙམ་ཡང་མེད་དོ། །ཡ་[185a2]མཚན་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་དངོས་པོ་གང་དག་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་སླར་མི་འབྱུང་བས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་འདོད་པ་དེ་དག་ཁོ་ན་བདག་གིས་རང་བཞིན་མེད་པར་སྟོན་པ་ལྟར་བྱེད་ཅིང་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བའི་ཚེར་མ་འབྱིན་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་བསྟན་བཅོས་ཀྱིས་མྱ་ངན་[185a3]ལས་འདས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་འགྲོ་བའི་ལམ་ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བར་བསྒྲུབས་པ་ཡིན་ཏེ་དེས་ན་ཁྱོད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པའི་འཇིགས་པ་སྙིང་ལ་བཀྲུགས་ནས། ཅིའི་ཕྱིར་འཇིགས། ཡིད་ལ་ཡོངས་སུ་དགའ་བ་བསྐྱེད་པ་དང་། ཆོས་འདི་བདག་ཏུ་འགྱུར་བར་གྱིས་ཤིག །[185a4]བདག་ཉིད་ལ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མྱ་ངན་ལས་ཟློ་བའི་གཏམ་ཡང་ཁོད་ཅིག །
>
> […]nivṛttyā mokṣāvāptir iti niścayaḥ / yadā caivaṃ sarvatyāgena sarvapāṣaṇḍināṃ nirvāṇam abhimataṃ tadā na kiṃcin mayātrāpūrvam upacaritaṃ yad vaimukhyakāraṇaṃ bhavet / yeṣām eva hi padārthānāṃ nirvāṇe punar apravṛttyā nirvṛttir abhisamīhitā teṣām eva mayā naiḥsvābhāvya-pratipādana-pareṇa śāstreṇāsaddarśanaka[ṇ]ṭa[koddharaṇātmakena]nirvāṇana-gara-gāmi-mārga-pariśodhanam anuṣṭhitam / tat kim iti hṛdi bhayam asad ālikhya bhavān bibheti / ādhīyatāṃ manaḥparitoṣaḥ kriyatām ātmasād ayaṃ dharmo niveśyatāṃ cetasi sāṃkleśikavastunivāraṇakathā /

一切如数论、胜论等外道师有定见（niścayaḥ，ཁས་བླངས་）如“由遮断一切乐和苦等实事之染污而获得解脱”。当一切外道师承认“由于如是舍弃一切而有涅盘”，那么

（tadā），我[3]在此并未安立（upacarita）任何前所未有的乖背之因。事实上，就是他们（一切外道师），以在涅盘中一切事不复生起为由，渴望（abhisamīhita）寂灭。也就是为了他们，我以（此）论净治通往涅盘城之道路。而[此论]是旨在讲解无自性[以及]具拔除非真实见之刺的特性。因此，为什么你在心中描绘（ālikh）无实之忧而惊吓？应令心意（对无我法）极欢喜。应使此法成为自己。令（如是）去除杂染事的教言（常）置心中（cetasi）。

> ཇི་སྐད་དུ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
> མྱ་ངན་འདས་ལ་ཆོས་རྣམས་ཆོས་ཡོད་མིན། །འདི་ན་གང་མེད་དེ་དག་གཞན་ཡང་མེད། །
> ཡོད་དང་མེད་ཅེས་རྟོག་པ་དང་ལྡན་[185a5]ཞིང་། །དེ་ལྟར་སྤྱོད་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ཞི་མི་འགྱུར། །
> ཞེས་གསུངས་སོ། །

如薄伽梵（在《三摩地王经》中）说：
“诸法（dharmāṇa）寂灭中无法，此中无者当全无，
分别‘有’‘无’且如是，行者不能止痛苦。[4]”

> མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནི་མྱ་ངན་ལས་རྒལ་བ་ཕུང་པོ་ལྷག་མ་མེད་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབྱིངས་ཏེ་སྡོང་བུ་དང་མར་ཡོངས་སུ་ཟད་པས་མར་མེ་ཤི་བ་བཞིན་ནོ། །རང་ཉིད་ཀྱིས་ཡང་དག་པ་[185a6]ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་རྟོགས་པ་རྣམས་ལ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མེའི་སྟོབས་ཀྱིས་བདག་གི་བ་ལ་ཆགས་པ་ལོག་པས་འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་སྡང་དང་གཏི་མུག་དང་རྒྱགས་པ་དང་ང་རྒྱལ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཉིད་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ་34སྙམ་དུ་ཁྱོད་ཅག་[185a7]ཡ་མཚན་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མངོན་པར་འདོད་དོ་ཞེས་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཤད་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཡིད་ཡོངས་སུ་དགའ་བར་འགྱུར་གྱི། མུ་སྟེགས་བྱེད་རྣམས་ཀྱིས་འདི་དེ་ཁོ་ན་ལྟར་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་ངེས་པར་ནི་མ་ཟིན་ཏོ། །འདིར་སུབ་རྣམས་ཀྱིས་སུ་[185b1]མི་མངོན་པར་བྱས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པའི་མདོར་བྱས་པ་བདུན་པ་མི་མངོན་པར་བྱས་པའོ། །

“寂灭”即超越忧苦，即无余蕴之涅盘界，如芯和油已尽之灯火熄灭一样。那些自己已如实而知的人，凭真实性之智慧火之力，遮除对我所的贪着，因此完全没有贪、嗔、痴、憍、慢等。对（这种）观点，你们所有外道师（亦）认同，因此应该因佛、薄伽梵诸说而极欢喜。然而，诸外道师对所谓“此是如实者”未得决定。（另外，）于此（颂中），根据说所谓“诸 sup（词尾被代之以）su，luk……”等经[5]，第七（格）

[3] 藏译本中所无。此依梵本中的 mayā 对译。参考 Tillemans (1990 II：7).

[4] 那连提耶舍译“缘起法无有，无有更不有，分别有无者，是则苦不灭”。兹为对照本《释》，依照梵、藏文作改译。

[5] Tillemans (1990 II：9) 通过将 སུབ་རྣམས་ཀྱིས་སུ་མི་མངོན་པར་བྱས་སོ་ 和 Adhyāya 7.1.39：supāṃ sulukpūrvasavarṇāccheyāḍāḍyāyājālaḥ 中的 supāṃ su luk 对比，认定此处月称引用的是《波你尼》经，

未出现（在 nivṛtti 中）。

> འདི་ལ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་
> ད་ལྟར་གང་དག་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་འདི་ན་མེད་པ་སྟེ། རབ་རིབ་མེད་པའི་གནས་སྐབས་ན་རབ་རིབ་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་དམིགས་པའི་སྐྲ་ཤད་དང་[185b2]སྦྲང་བུ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུའམ། 39སྒྲོན་མའི་གནས་སྐབས་ན་ཁྱིམ་ན་ནམ་40མཁའ་འོད་ཟེར་གྱུར་པས་ཐག་པ་ལ་སྦྲུལ་དུ་མཐོང་བའི་འཇིགས་པས་མཐོང་བའི་དུག་འཛོག་པའི་དོགས་པ་ལོག་པ་བཞིན་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མི་སྣང་བར་གྱུར་ཅིང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་དག་ནི་རབ་[185b3]རིབ་ཅན་གྱི་གནས་སྐབས་ན་རབ་རིབ་ཅན་རྣམས་ཀྱི་སྐྲ་ཤད་དང་སྦྲང་བུ་ལ་སོགས་པ་དག་ལྟ་བུ་དང་ཇི་ལྟར་སྣང་བའི་གནས་སྐབས་ན་སྦྲུལ་མེད་པས་ཐག་པ་ལ་སྦྲུལ་གྱི་བློ་མེད་པ་དེ་བཞིན་དུ་མུན་པའི་གནས་སྐབས་ན་ཡང་42བདེན་པར་43གྱུར་པའི་སྦྲུལ་མེད་པས་སྦྲུལ་གྱི་བློ་གང་ཡིན་[185b4]པ་དེ་ཡང་མེད་པ་བཞིན་གཞར་ཡང་སྟེ། འཁོར་བའི་གནས་སྐབས་འགའ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་45གསུངས་པར་གྱུར་ཏོ། །

于此，薄伽梵说：

今“此”涅盘“中无者”，[6]譬如，在无眼翳之际，有眼翳诸人所见之毛发和蚊蚋等（应不存）；或者，如在室内有灯之际，由空中光线变化而有见绳为蛇的怖畏，由是而有触碰所见之毒的颠倒犹疑（应不存）；同样地，那些完全不显现和不存在者，如当有眼翳之际，诸有眼翳人（所见）的毛发和蚊蚋等；复次，如当有光明之际，因为无蛇的缘故，没有对绳（而生）的蛇之觉；同样地，即便在黑暗之际，亦因为没有真实的蛇的缘故，不存在任何蛇之觉；如是（论中）“全”[7]是说：轮回之际亦完全不存在。

八篇书，第七篇，第 1 章，第 39 句。

[6] Tillemans (1990，I：118) 将此句中 ན་ 读作 ནི་，并译作为一个整句 Now，that which is extinct is non-existent. 这与随即后文解释诸世俗法相完全无实的内容难有关联。笔者以为，这一节应是解释上述《三摩地王经》中 ye neha astī na te jātv asti 一句。此处将该句拆成 ye neha astī 和 na te jātv asti 两段，这里表示的衹是全句的前半句。

[7] 本段落是一个结构复杂的长句。于此前后大部文句都被西藏注释家们所“忽略”了。而关于当前一句，Tillemans (1990，I：118) 译为 so too [one realizes that]in the dark there was no real snake [either]，and hence one does not think that there was a snake at all. 姑勿论其译法较为自由，且所添注译尚待考察，即就其译文而论，其中唯一可被视为 གཞར་ཡང་སྟེ། 的对译的 at all，然 གཞར་ཡང་སྟེ། 置于 བཞིན་ 后，Tillemans 的译法让人难以找到藏文语法可容的解释。本文视此处的 གཞར་ཡང་ 就是上文所引《三摩地王经》中的 གཞར་ཡང་（jātu），而视此句为 na te jātv asti 的注释。

འོ་ན་ཇི་ལྟར་འཁོར་བ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་དང་ལས་ལས་བྱུང་ཞེ་ན།
བཤད་པ་འཁོར་བ་ནི་རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་དམིགས་པའི་སྐྲ་ཤད་ལ་སོགས་[185b5]པའི་བློའི་ངོ་བོའི་ཚོགས་དང་འདྲ་སྟེ་མུན་པའི་གནས་སྐབས་ན་སྦྲུལ་གྱིས་འཇིགས་པ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་བཞིན་ནོ། །འདི་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་མུན་པས་བློ་གྲོས་ཀྱི་མིག་ཟློངས་པར་བྱས་པའི་བྱིས་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱི་ཡིན་ནོ་ཞེས་བཤད་པ་ནི།
ཡོད་དང་མེད་ཅེས་རྟོག་པ་དང་ལྡན་[185b6]ཞིང་། །དེ་ལྟར་སྤྱོད་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ཞི་མི་འགྱུར། །
ཞེས་བྱ་བའོ། །
ལེགས་པར་བཤད་པ་ལས་ནི་51རྣམས་ཡོད་མིན། །ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་མོད་ཀྱི། ཏིང་ངན་ནི་ཏིང་ངོར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་བརྗོད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་མཚན་ཉིད་ལས་ན་ཆོས་ཡོད་མིན་ཞེས་གསུངས[185b7]སོ། །
དྷརྨ་ཎཱ་ཨ་མ་ཞེས་བསྟན་པར་བྱ་བ་ལ། འདིར་ཡི་གེ་54ཨཱ་དང་ མ་མི་མངོན་པར་བྱས་སོ། །

[他宗]然则，轮回是如何从烦恼和业中生起的？

[自宗]说：轮回就像是有眼翳者见到毛发等觉之体的总聚一样，也就是说，如同在黑暗中因“蛇”而有的颠倒怖畏一样，虽然这（即：轮回）也是不存在的，然而，[此轮回]对于已被颠倒之黑暗蒙闭了智慧之眼的愚昧人们是存在的。[对此，如上《三摩地王经》]有讲解说：“分别‘有’‘无’且如是，行者不能止痛苦。”

虽然，从更好的（经典梵文语法的）讲法来看，（该颂的第一句中）应说“无诸（法）（རྣམས་ཡོད་མིན，即以 na santi 代替颂中的 nāsti）”，[8]然而（Mahābhāṣya 中）有说：应说“（字尾）tiṅaḥ 取代（字尾）tiṅām”。[9]若跟随（这样的）定义，则（该颂的第一句中）应说“无法”。

当应该说的 dharmāṇām[10]时，在此（即：上述所引颂中）未出现字母 ā 和 m。

[8] 根据 Tillemans (190 I：118) 的注解，这句是月称评论前文（第 9 页）所引用的《三摩地王经》中的第一句中的 asti。意思是指，asti 应该对应复数的 dharmā 而改写成 santi. 有一点让人费解的是：在前文（第 10 页）评论第一句 vṛtti 的辞格时，月称没有一起将整句的语法进行评论，反而在当前再次引第三、四句时，突然又评论第一句的语法。

[9] Tillemans (1990，I：118) 将此句意译作‘it should be stated that verbal endings (tiṅ) are [substituted]for [other]verbal endings’. 本文随梵文本对字而译。

[10] 这里的和现有梵本的情况有差异，且，相关的藏文转写也不符常规，然而，藏文诸本在此处都无异读，祇好随藏文所记录转写。

དེ་ལ་ཡོད་ཅེས་རྟོག་པ་དང་ལྡན་པ་ནི་ཁྱེད་ཅག་གྲངས་ཅན་པ་དང་འུག་པ་པ་དང་། གཟེགས་ཟན་དང་། སེར་སྐྱ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་སྨྲ་བ་པ་རྣམས་ཡིན་ལ། མེད་ཅེས་[186a1]རྟོག་པ་དང་ལྡན་པ་ནི་བྱེ་བྲག་པ་དང་མདོ་སྡེ་པ་དང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྨྲ་བ་རྣམས་ཏེ། དེ་ལྟར་སྤྱོད་པ་ཡོད་པ་དང་མེད་པའི་གདོན་གྱིས་ཟིན་པ་རབ་རིབ་ཀྱི་གནས་སྐབས་ན་རབ་རིབ་ཅན་རྣམས་ལྟ་བུ་དང་མུན་ཁུང་དུ་ཐག་པ་ལ་སྦྲུལ་གྱི་བློ་ཅན་རྣམས་བཞིན་དུ་ལྟ་[186a2]བ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གྱུར་པ་རྣམས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ཏེ། འགྲོ་བ་ལྔའི་འཁོར་བར་སྐྱེ་བ་དང་། ཀ་བ་དང་60ན་བ་དང་འཆི་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་མྱ་ངན་ལ་སོགས་པ་ཞི་བར་མི་འགྱུར་རོ། །དེ་དག་གི་རྣམ་པར་དབྱེད་པ་ནི་གནས་དང་གནས་སུ་འདི་ཉིད་ལས་བསྟན་ཟིན་པའི་ཕྱིར་མ་བཤད་[186a3]དོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར།

གང་ཟག་ཕུང་པོ་སྨྲ་བ་ཡི། །འཇིག་རྟེན་གྲངས་ཅན་འུག་ཕྲུག་དང་། །
གོས་མེད་བཅས་ལ་གལ་ཏེ་ཞིག །ཡོད་མེད་འདས་པ་སྨྲ་ན་དྲིས། །
དེའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱི་ནི། །བསྟན་པ་འཆི་མེད་ཡོད་མེད་ལས། །
འདས་པ་ཟབ་མོ་ཞེས་[186a4]བཤད་པ། །ཆོས་ཀྱི་ཁྱད་པ་ཡིན་ཤེས་གྱིས། །
ཞེས་གསུངས་སོ། །

其中（即：上述所引《三摩地王经》中），那些具“有之分别”者，即你们数论师（Sāṃkhya）、鸺鹠师（Aulūkya）、食米屑师（Kaṇāda）、迦毗罗师（Kapila）、毗婆沙宗（Vaibhāṣika）等。而那些具“无之分别”者，即胜论派（Vaiśeṣika）、经部宗（Sautrāntika）、以及唯识宗（Vijñānavādin）。那些被“有”“无”之魔所执之“如是行者”，就像是当眼翳之际的眼翳患者一样，以及像是在黑暗中诸见绳为蛇之人等一样，不能息灭诸颠倒见者之苦，即：于五道轮回中生、老、病、死等苦和忧恼等。关于它们的分析，本（论）中已处处说明，故未（再）说。因此，（《中观寶鬘论》1.61-62）说：

“问说有人蕴，数论及鸺鹠，无系世间人，说离有无否？
故知诸佛教，甘露离有无，即所谓甚深，谓法中独尊。”

3.1.1.1.3.1.2 除大师正法外无其他解脱之原因

གལ་ཏེ་གང་འདི་ལྟ་སྟེ། ཐམས་ཅད་བཏང་བས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ཉིད་ཡ་མཚན་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ཡང་བསམ་པ་ཡིན་ན་ནི་ཁྱོད་དང་མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད་ཅེ་ན།
ཁྱད་[186a5]པར་ནི་མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ལ་ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་བསམ་པ་ཙམ་ཞིག་ཏུ་ཟད་ཀྱི་ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་བརྗོད་པ་མེད་པ་གང་ཡིན་པ་འདི་ཡིན་ནོ། །ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་མ་བསྟན་ན་ཡང་། །
གང་ཞིག་གཏོང་ཐབས་མི་ཤེས་དེ། །ཅི་ཞིག་གཏོང་བར་[186a6]བྱེད་པར་འགྱུར། །(k. 279ab)

§18. nanu ca yadi sarvapāṣaṇḍinām apy ayam evābhiprāyo yad uta sarvatyāgena nirvāṇam iti kaḥ punar bhavatas tīrthikānāṃ ca viśeṣaḥ / ayaṃ viśeṣo yat tīrthikānāṃ sarvatyāgābhiprāyamātraṃ na tu punaḥ sarvatyāgopāyākhyānam / anupadiṣṭe ca sarvatyāgopāye //
kim kariṣyati sa tyāgaṃ tyāgopāyaṃ na vetti yaḥ，(k. 279ab)

[他宗]事实上，若这“由于舍一切而有涅盘”本身也是一切外道师的想法，那么，你和外道诸师有何差别？

[自宗]差别是这样的：一切外道师仅有舍弃一切的愿望，但无舍弃一切的方法之说（教）。若未说舍弃一切的方法，则：

不知舍方法，将何作舍弃？ (k. 279ab)

> ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་བསམ་པ་ལ་གནས་ཀྱང་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱི་ལུགས་ལ་བརྟེན་ཞིང་བཏང་བའི་ཐབས་མངོན་པར་མ་ཤེས་པས་ཅི་ཞིག་གཏོང་བར་བྱེད་པར་འགྱུར་ཏེ། གང་གི་ཕྱིར་ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་དོན་དམ་པའི་བདེན་པའི་ཆོས་[186a7]ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་མཚན་ཉིད་ཅན་མི་ཤེས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར།
> དེས་ན་ངེས་པར་ཐུབ་པ་ཡིས། །གཞན་དུ་ཞི་བ་མེད་ཅེས་གསུངས། །(k. 279cd)
>
> sarvatyāgāśaye ’pi sthite tīrthikamatāvalambī tyāgopāyānabhijñaḥ kiṃ tyāgaṃ kariṣyati. yan na jānāti sarvadharmasvabhāvaśūnyatālakṣaṇaṃ sarvatyāgopāyaṃ paramārthasatyam. ata eva
> śivaṃ anyatra nāstīti nūnaṃ tenoktavān muniḥ. (k. 279cd)

虽有舍弃一切的愿望，但依外道宗未精通舍弃之方便的人，岂能舍弃？因为（其）不知舍一切的方法，（即未知）以“一切胜义谛实之法是自性空”为相者。即因为此（而说：）

故定牟尼说，余处无寂静。(k. 279cd)

> འདི་ཉིད་ལ་དགོངས་ནས་ཐུབ་པས་དགེ་སྦྱོང་དང་པོ་ནི་འདི་ཉིད་དུའོ། །གཉིས་པ་དང་གསུམ་པ་ནི་འདི་ཉིད་[186b1]དུའོ། །བཞི་བ་ནི་འདི་ཉིད་དུའོ། །ཕ་རོལ་པོ་སྨྲ་བ་ནི་དགེ་སྦྱོང་དག་གིས་སྟོང་པའོ་ཞེས་གསུངས་སོ་ཞེས་བྱ་བར་ངེས་སོ། །ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་ཡང་དག་པར་བསྟན་པ་འདི་ལས་ནི་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་འཇུག་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཐོགས་པ་མེད་[186b2]པས་དོན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་སྟོན་པ་པོ་ཉིད་དུ་རྟོགས་སོ། །མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ནི་ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་སྟོན་པའི་ནུས་པ་དང་བྲལ་བས་དངོས་པོའི་རྣམ་པ་གཞན་དུ་ཡང་ཤེས་པའི་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པ་ཉིད་དུ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་སྒྲུབ་པར་མི་བྱའོ། །
>
> ihaikaḥ prathamaśramaṇa iha dvitīyo yāvac caturthaḥ / śūnyāḥ parapravādāḥ śramaṇair ity amunaivābhisaṃdhinā muninaivam uktam iti niścīyate / asmād eva ca sarvatyāgopāyasamākhyānāt sarvatraiva bhagavato buddhasya jñānapravṛttyavyāghātena yathārthaśāstṛtvaṃ pratīyate / tīrthikānāṃ ca sarvatyāgopāyasamākhyāna-sāmarthy-avaikalyenetaratrāpi padārthajāte viparyastavijñānatā siddhatvān na sādhyā /

此中，能仁（于《大般涅盘经》中）一定是以这种密意而说：“这是第一（沙门），这是第二、第三者，[11]这是第四者，外道师无沙门。”而由此，即由舍弃一切的方法的真正讲授，（可以）了解到佛、薄伽梵，以（其）智慧的作用完全无碍（avyāghāta）故，是如实之教师。而由于诸外道师不能讲解舍弃一切的方法，即便在其他方面，

---

[11] 梵文为“乃至……”。

即：在事物的种类上，无需成立“（他们）有颠倒识”，以已成立故。

3.1.1.1.3.1.3 于大师所说极不现法诸义生起定解的方便

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ལྟར་ན་ཡང་མངོན་སུམ་[186b3]མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ན་ཤེས་བྱ་མཐའ་ཡས་པ་དབང་པོ་ལས་འདས་པའི་དོན་ཉེ་བར་བསྟན་པ་དག་ལ་ཅི་དོན་འདི་ཇི་སྐད་དུ་བསྟན་པ་དེ་ཁོ་ན་ལྟར་ཡིན་ནམ་འོན་ཏེ་གཞན་དུ་ཡིན་ཞེས་དེ་རྣམས་ཐེ་ཚོམ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བ་ཉིད་མ་ཡིན་ནམ། དེའི་ཡུལ་ཅན་གྱི་ངེས་པའི་རྒྱུ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་[186b4]ལ་ཡང་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་ལྐོག་གྱུར་ལ། །གང་ཞིག་ཐེ་ཚོམ་སྐྱེ་འགྱུར་བ། །

དེ་ཡིས་སྟོང་པ་ཉིད་བསྟན་ཏེ། །འདི་ཉིད་ཁོ་ནར་ཡིད་ཆེས་བྱ། །(k. 280)

nanu ca tavāpy aparyantatvāj jñeyasyātīndriyeṣv artheṣūpadiṣṭeṣv asamakṣatvāt teṣāṃ saṃśaya eva jāyate kim asāv artho yathopadiṣṭas tathaivāhosvid anyatheti / na hi tadviṣayaṃ niścayakāraṇam astīti / tatrāpy ucyate //

buddhokteṣu parokṣeṣu jāyate yasya saṃśayaḥ /

ihaiva pratyayas tena kartavyaḥ śūnyatāṃ prati //(k. 280)

[他宗]即便对你（佛教徒）而言，在那些被讲解的事中，当因为不是现前的缘故，有无量所知是超越根（识），（对他们）定生犹疑：此事是否就如所说的那样？实际上，没有关于彼有境的决定原因。亦就对此[自宗]有所谓：

当佛说不现，凡谁生疑窦，由依于空性，即此当生信。(k. 280)

དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མངོན་སུམ་དུ་ཤེས་པས་གོ་བར་བྱ་བ་ནི་མ་ཡིན་གྱི་རྗེས་སུ་དཔག་པས་རྟོགས་པར་བྱ་[186b5]བ་ཡང་ཡོད་དོ། །རྗེས་སུ་དཔག་པར་བྱ་བར་ནུས་པ་ཡང་ཡིན་ཏེ། དཔེ་ཡང་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདིར་ཐམས་ཅད་གཏོང་བའི་ཐབས་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་ཡིན་ཏེ། དེ་ནི་གང་གིས་ཀྱང་གཞན་ཉིད་དུ་བསྒྱུར་བར་མི་ནུས་སོ། །དོན་འདི་ནི་རྟག་ཏུ་ཉེ་[186b6]ཡང་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མངོན་སུམ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཕྲ་བ་ཡང་ཡིན་ལ་དེ་ནི་འཐད་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལ་རང་བཞིན་དུ་འཛིན་པ་བཟློག་པའི་སྒོ་ནས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུའང་བསྟན་ཏོ། །རེ་ཞིག་འདི་ཉིད་ལ་འདི་ངེས་པར་གྱིས་ཤིག །ཅི་སྟེ་འདི་ལ་ཅི་འདི་ནི་དེ་ཁོ་ན་ལྟར་ཡིན་ནམ་[186b7]འོན་ཏེ་རྣམ་པ་གཞན་དུ་ཡིན་སྙམ་དུ་མི་ངེས་པའི་རྒྱུ་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཡོད་ཅིང་གལ་ཏེ་བཤད་ཟིན་པ་དང་འཆད་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པས་བསྟན་པའི་ངེས་པས་དེ་མ་བསལ་ན་ནི་དེ་སྨྲོས་ཤིག །འདིས་མ་ངེས་པའི་རྒྱུ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་བརྗོད་པར་ནུས་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་དཔེ་འདི་གྲུབ་[187a1]པ་ཁོ་ནའོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལས་གཞན་པའི་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་གསུང་མངོན་སུམ་མ་ཡིན་པའི་དོན་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་དོན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་རྟོགས་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་རང་[187a2]བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་དོན་རྗོད་པར་བྱེད་པའི་གསུང་བཞིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་ལྐོག་ཏུ་གྱུར་པ་དག་ལ་ཐེ་ཚོམ་གང་ལ་ཟ།

na hi sarve bhāvāḥ pratyakṣajñānagamyā anumānagamyā api vidyante / śakyaṃ cātrānumānaṃ kartuṃ dṛṣṭāntasadbhāvāt / iha tyāgopāyaḥ sarvadharmasvabhāvaśūnyatā / sā cāśakyā kenacid anyathātvam āsādayitum / sūkṣmaś cāyam artho nityasaṃnihito 'pi sarvajanāsamakṣatvāt / tasya copapattyā sarvadharmasvabhāvagrāhavinivāraṇamukhenopapāditā yathāvattā / atraiva tāvad āsthīyatāṃ niścayaḥ / kim evam evaitad utāho 'nyatheti athātrāsti kiṃcid aniścayakāraṇaṃ tad upadiśyatāṃ yadi tan na nirākṛtam uktavakṣyamāṇaprakaraṇapratipāditaviniścayena / na ca śakyam anena svalpam apy aniścayakāraṇaṃ kiṃcid abhidhātum iti siddha evāyaṃ dṛṣṭāntaḥ / tataś cānyad apy asamakṣārthapratipādakavacanaṃ bhagavato yathārtham iti pratīyatāṃ svanayenaiva tathāgatopadiṣṭatvāt svabhāvaśūnyatārthābhidhāyakavacanavad iti kuto buddhokteṣu parokṣeṣu saṃśayāvakāśaḥ /

事实上，并非一切事皆是为现前识所证，亦（有）为比度所证。而在此能作比度，是因为实有譬喻的缘故。此中，舍弃一切的方法就是一切法自性空。彼（自性空）是无论如何不能令至改变。此义幽微，以虽总是相邻，然非众生所现前所见的缘故。而以遮止执一切法有自性为理由（upapatti），其被认作是如实的（yathāvattā）。首先，当唯于此（自性空）上有决定。若对此有任何未确定的理由，如：“这（自性空）就是这样？或者是其他？”若彼未被已说及正在说的章节所教授的决定所清除，则应示彼（未确定的理由）。而由此，（他宗将）不能表述哪怕一点点不确定的因。因此，此譬喻（即：自性空）必定成立。即以自身之道理，应知薄伽梵在此外其他开示非现事之语亦是如实的，以是如来所教的缘故，如表示自性空之语。因此，于佛所说之不现事何容有不定？

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
འཇིག་རྟེན་ཁམས་ནི་སྟོང་རྣམས་སུ། །ང་ཡིས་མདོ་རྣམས་གང་གསུངས་པ། །
ཡི་གེ་ཐ་[187a3]དད་དོན་གཅིག་སྟེ། །ཡོངས་སུ་བསྙག་88པར་ནུས་མ་ཡིན། །
དངོས་པོ་གཅིག་ནི་བསམས་བྱས་ན། །དེ་དག་ཐམས་ཅད་བསྒོམས་འགྱུར་ཏེ། །
སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱིས་ཆོས་མང་པོ། །ཇི་སྙེད་རབ་ཏུ་བསྟན་པ་རྣམས། །
ཆོས་རྣམས་ཀུན་གྱི་བདག་མེད་ཡིན། །མི་གང་དོན་ལ་[187a4]མཁས་རྣམས་ཀྱིས། །
གནས་འདི་ལ་ནི་བསླབ་བྱས་ནས། །སངས་རྒྱས་ཆོས་རྣམས་རྙེད་མི་དཀའ། །

(Samādhirājasūtra，32.5-7:)
lokadhātusahasreṣu ye mayā sūtra bhāṣitāḥ /
nānāvyañjana ekārthā na śakyaṃ parikīrtitum //
ekam padārtham cintetvā sarve te bhonti bhāvitāḥ /
yāvantaḥ sarvabuddhehi bahu dharmāḥ prakāśitāḥ //
nairātmyaṃ sarvadharmāṇāṃ ye narā arthakovidāḥ /
asmin pade tu śikṣitvā buddhadharmā na durlabhāḥ //

ཞེས་བྱ་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ།
ཇི་ལྟར་བདག་གི་འདུ་ཤེས་ཤེས་གྱུར་པ། །དེ་བཞིན་ཐམས་ཅད་ལ་ནི་བློ་སྦྱར་བྱ། །
ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་ཡི་རང་བཞིན་ཏེ། །རྣམ་[187a5]པར་དག་པ་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུ་ཡིན། །

(Samādhirājasūtra，12.7:)
yatha jñātvātmasaṃjñās tathaiva sarvatra preṣitā buddhiḥ /
sarve ca tatsvabhāvā dharma viśuddhā gaganakalpāḥ //

ཞེས་ཇི་སྐད་དུ་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། །

薄伽梵（于《三摩地王经》32.5-7 中）说：
“众千世界中，我所说诸经，文异义相同，未能尽宣示。
由想一句义，已习彼一切，诸佛究竟说，尽所有众法。
一切法无我，何人善此义，由已学此语，不难获佛法。”
而同样地，（同经 12.7 中）又如是说：
“即如知我想，引心于一切，彼自性诸法，清净如虚空。”

3.1.1.1.3.2 示其他的是相似大师

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལྟར་མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ཀྱང་ཕྱིན་ཅི་མ་96ལོག་པར་བརྗོད་པ་ཉིད་དུ་ངེས་པར་ནི་མི་ནུས་ཏེ། དེ་རྣམས་ནི་མཐོང་བའི་ཆོས་ཉིད་ལ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གྱུར་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་[187a6]ལྟར་དེ་རྣམས་ཀྱིས་ནི་འཇིག་རྟེན་འདིའི་འཇུག་པ་རྒྱུ་རྟག་པ་སྔོན་དུ་འགྲོ་བར་སྟོན་ན་མཐོང་བ་དང་འགལ་བ་དང་འཐད་པ་དང་འགལ་བ་དེ་ནི་བསྟན་པར་མི་ནུས་སོ། །དེ་ལྟར་ན།
གང་གིས་འཇིག་རྟེན་འདི་མཐོང་དཀའ། །དེ་ནི་གཞན་ལ་རྨོངས་པ་ཉིད། །(k. 281ab)

na ca tathāgatavat tīrthikānām api śakyam aviparītārthābhidhāyitvam avasātuṃ teṣāṃ dṛṣṭa eva viparyastatvāt / tathā hy asya lokasya tair nityakāraṇapūrvikā pravṛttir upadiśyate / sā cāśakyapratipādyā dṛṣṭaviruddhā copapattiviruddhā ceti. evam //
loko ’yaṃ yena durdṛṣṭo mūḍha eva paratra saḥ //

复次，不能确定诸外道师也像如来一样地讲解无颠倒之义，以唯于彼等见到（之事）中有颠倒的缘故。譬如，彼等（外道诸师）说此世间之流转（pravṛtti）以恒常因为先导。然而，不应说彼与所见相违、与理相违者。因此，如是（说：）
凡难见此世，其于他必迷。（k. 281ab）

ཟླ་བ་ཉ་བ་ལ་མཐོང་བའི་[187a7]ནུས་པ་ཉམས་པ་འགའ་ཞིག་གིས་སྐར་མ་རྟ་བ་དང་ཨ་རུན་དྷ་ཏི་མཐོང་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་བཞིན་དུ་མུ་སྟེགས་ཅན་འདིས་ཀྱང་གང་གི་ཚེ་རེ་ཞིག་སེམས་ཅན་དང་སྣོད་ཅེས་བྱ་བའི་འཇིག་རྟེན་འདིའི་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་ལ་རྨོངས་པས་དོན་རགས་པ་ཡང་དག་པར་མི་མཐོང་བ་དེའི་[187b1]ཚེ་དོན་ཇི་ལྟར་དོན་ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བ་ཡུལ་དང་དུས་རིང་པོས་ཆོད་ཅིང་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་དང་བཅས་པ་ཤེས་པར་འགྱུར། དེའི་ཕྱིར་འཁོར་བའི་ལམ་གྱི་ངལ་དུབ་བསལ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བའི་ཆུ་དྲི་མ་མེད་པ་བཏུང་བར་འདོད་པ། གང་དག་མུ་སྟེགས་ཅན་རང་ཉིད་ལྟ་བ་ཤིན་[187b2]ཏུ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཅིང་སྨིག་རྒྱུའི་ཆུ་ལྟར་བསྟེན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ།
དེའི་རྗེས་འགྲོ་དེ་དག །ཤིན་ཏུ་ཡུན་རིང་བསླུས་པར་འགྱུར། །(k. 281cd)

na hi sampūrṇe candramasi vyāhatadarśanasāmarthyo dhruvam arundhatīṃ vā paśyatīti sambhāvyam / tadvad ayaṃ tīrthiko lokasya sattvabhājanākhyasya hetuphalavyāmūḍhatvāt sthūlam evārthaṃ tāvad yadā na samyag īkṣate tadā katham ayam atisūkṣmaṃ vidūradeśakālavyavahitaṃ saprabhedam arthaṃ jñāsyatīti sambhāvayituṃ śakyam / tad imaṃ tīrthikaṃ svayam atyantaviparyāstadarśanaṃ mṛgatṛṣṇājalavad anupāsanīyaṃ tattvadarśanāmalajalapipāsavaḥ saṃsārādhvapariśramaklamāpanodanāya
vañcitās te bhaviṣyanti suciraṃ ye ’nuyānti tam //(k. 281cd)

对满月尚且视力不济者，定不可能见到北极星（dhruva）和辅星（arundhatī）。如是者，此外道师对情器世间之因果有迷失故，当（他）对纯粹粗拙之事尚未能真正见到时，当如何知道被久远时空所分隔的深细的分类事物？因此，不应关注（anupāsanīyam）外道师，其自身之见极其颠倒，如阳炎之水一般；为了消除轮回道中之辛苦疲劳，渴望（pipāsu）真实性之见之无垢水（的人们），

彼等追随彼，将被欺久远。(k. 281cd)[12]

གང་དག་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དོན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་སྟོན་པ་ལ་མི་བརྟེན་པར་ཐར་པ་འདོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་མཐོང་བ་དང་མ་མཐོང་བའི་[187b3]དངོས་པོའི་རང་བཞིན་ལ་རྣམ་པར་རྨོངས་པའི་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བ་དེ་དག་ནི་ཕྱི་མའི་མཐའི་མུར་གཏུགས་པ་མེད་པ་ཅན་གྱི་འཁོར་བར་བསླུས་པར་འགྱུར་རོ། ། aparyavasānāparakoṭike saṃsāre te vata vañcitā bhaviṣyanti ye yathārthaśāstāraṃ buddhaṃ bhagavantam avadhūya dṛṣṭādṛṣṭapadārthasvabhāvavyāmūḍhaṃ mokṣakāmatayā tīrthikam anuyāsyanti /

那些不依真实导师、佛、薄伽梵，但为了想要解脱而追随外道师的人们，（彼外道师自己）在现和不现事的自性上尚完全迷失，唉（vata）！（那些人）将在无穷无尽的轮回中被欺骗。

འདིར། ཇི་ལྟར་ནོར་ལ་མི་མཁས་ཚོང་པ་ངན་པ་རིན་ཆེན་གླིང་དུ་སོང་རྣམས་རིན་པོ་ཆེ། ། འདོད་[187b4]པས་རྨོངས་ལས་ནོར་བུ་རིན་ཐང་ཆེན་པོ་བཏང་ནས་ནོར་བུ་མཆིང་བུ་ལེན་པ་ལྟར། ། དེ་བཞིན་གཞུང་ལུགས་དག་ལ་མི་མཁས་བློ་གྲོས་ངན་ཞིང་འཛམ་བུའི་གླིང་དུ་སོང་བ་རྣམས། ། ཐར་པའི་རེ་བ་བཅས་པས་རྨོངས་ལས་སངས་རྒྱས་གཞུང་ལུགས་དོར་ནས་མུ་སྟེགས་གཞུང་[187b5]ལུགས་ལེན། །ཞེས་བཤད་དོ། །

于此，有说：

“如诸不识货，劣贾至寳洲，求宝然因愚，舍寳取碔砆，
赢慧至赡洲，不知诸宗义，求脱然因愚，弃佛取外宗。”

[12] 梵本从 tad imam 到此颂末，整体是一个句子。藏译和 Tillemans 的英译各算译成一句，但为了配合各自语法特点，都将颂文拆开而译。考虑汉语本身有不适长句的特点，此处笔者顺着梵文的顺序，译诸短句如上。颂中复数的“彼等”，指代前句同样复数的“……（人们）”；颂中单数的“彼”，指代第一句同样单数的“外道师”。

3.1.1.2.1 怖畏空性的原因

3.1.1.2.1.1 有人虽求解脱但随外道行的原因

ཡང་ཅིའི་ཕྱིར། ཐར་པ་འདོད་པ་དེ་དག་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་མཐོང་བ་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱི་རྗེས་སུ་འགྲོ་ཞེ་ན།
རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་བསྟན་པ་ཉན་པ་ལ་འཇིགས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འཇིགས་པ་དེ་ནི། བདག་ཡོད་མ་ཡིན་འབྱུང་མི་འགྱུར། །བདག་
[187b6]གི་ཡོད་མིན་འབྱུང་མི་འགྱུར། །ཞེས་བརྟགས་ནས་སྐྲག་པ་ལས་སོ། །སྐྲག་པ་དེ་ཡང་ཤིན་ཏུ་ཡུན་རིང་པོར་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་
བདག་གིར་འཛིན་པ་གོམས་པ་ལས་སོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ཤིན་ཏུ་ཡུན་རིང་པོར་གོམས་པར་བྱས་ཀྱང་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡོངས་སུ་
བཟུང་བས་[187b7]དངོས་པོའི་རང་བཞིན་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པའི་དྲི་མ་དོར་ནས། །
མྱ་ངན་འདས་པར་རང་འགྲོ་གང་། །དེ་དག་ཤིན་ཏུ་བྱ་དཀའ་བྱེད། ། (k. 282ab)

kasmāt punar ete mokṣakāmās tam evaṃ viparyastadarśanaṃ[13] tīrthikam anugacchanti /
svabhāvaśūnyatādharmopadeśaśravaṇabhayāt，tad bhayaṃ nāsmy ahaṃ na bhaviṣyāmi na me ’sti na bhaviṣyatīty ālambyottrāsāt / trāsaś cāyaṃ suciram ahaṃkāramamakārābhyāsāt / ata eva kalyāṇamitraparigrahāt sucirābhyastam api bhāvasvabhāvābhiniveśaṃ malavat tyaktvā //
svayaṃ ye yānti nirvāṇaṃ te kurvanti suduṣkaram /(k. 282ab)

[他宗]然而为什么那些求解脱的人们追随具如是颠倒见的外道？

[自宗]因为（他们）恐惧听到自性空的教法的缘故；该恐惧是来自观察（所谓）“我以及我所，是无及将无”而有的怖畏。而该怖畏是由长期串习“我执”“我所执”而有。即因此，由于被善知识所完全摄受，就算是长时所串习对事物自性的染污执着亦被舍弃，之后

诸自往涅盘，作极难行者，(k. 282ab)

[13] Suzuki (1994：254) 和 Tillemans (1990, II：25) 均读作 nāsty. Tillemans 似乎没有察觉不妥，但 Suzuki 应是有所警觉。他在备注 3 中考察了 BCP 的同句引文（但他复抄时出错了），发现 BCP 同样读作 nāsty. Suzuki 用的应该是 la Vallée Poussin 的版本。而 la Vallée Poussin (1907：449) 对此也是有所怀疑的，因为他曾专门作了备注 (n. 2) 说明了手稿就是读 nāsty。在 Vaidya (1960：212) 版的 BCP 中，这个字被直接改成 nāsmy, 但 Vaidya 没有解释理由。笔者认为这应该是《宝鬘论》第 26 颂的首两句。原文（Hahn 1982：12）为 nāsmy ahaṃ na bhaviṣyāmi na me ’sti na bhaviṣyati / iti bālasya saṃtrāsaḥ paṇḍitasya bhayakṣayaḥ //。有真谛（T1656_.32.0493c26-27）汉译为：我无当不生，现来我所无，凡人思此畏，智者怖永尽。笔者将首两句略作改译。

རང་ཉིད་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་སུ་གྱུར་ནས་རང་ཉིད་ཁོ་ན་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་ཉེ་བར་གཤེགས་ཏེ། དེ་ལྟར་དཀའ་བ་[188a1]མཛད་པ་ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་མངའ་བ།
འདྲེན་སྣད་བཞིན་དུའང་དམ་པ་ནི། །མ་ཡིན་ཡིད་འགྲོར་སྤྲོ་མ་ཡིན། །(k. 282cd)

buddho bhagavān svayaṃ bhūtvā svayam eva nirvāṇapuram upayāti / tasyetthaṃ duṣkarakāriṇaḥ //
gantuṃ notsahate netuḥ pṛṣṭhato ’py asato manaḥ //(k. 282cd)

自成佛、薄伽梵后，即自身到达涅盘之城，如是者，是彼行难行者。
凡夫随向导，意犹不策行。(k. 282cd)

དམ་པ་མ་ཡིན་པ་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་བདག་གིར་འཛིན་པ་ལ་རྣམ་པར་གནས་པའི་ཡིད་རང་ཉིད་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་118འགྲོ་བར་མི་སྤྲོ་བ་[188a2]འབའ་ཞིག་ཏུ་མ་ཟད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ཡིད་ནི་མཛད་དཀའ་བ་མཛད་པའི་འདྲེན་པའི་སྣད་བཞིན་དུ་ཡང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་འགྲོ་བར་མི་སྤྲོའོ། །

na kevalam asatām ahamkāramamakāravyavasthitānāṃ svayam eva nirvāṇaṃ gantuṃ mano notsahate / api khalu yathopavarṇitasya netuḥ pṛṣṭhato ’py asyāsato nirvāṇaṃ gantuṃ mano notsāhaṃ pravedayate /

有我执和我所执的凡夫心意，不但不能唯凭其自身策励趣行涅盘，即便跟随了如（前）所说的向导，彼凡夫的心意也不会表现出趣行涅盘的精进。

3.1.1.2.1.2 认识怖畏空性的补特迦罗

ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་གང་ཟག་གི་ཡིད་འདྲེན་པ་པོ་དེའི་རྗེས་བཞིན་དུ་ཡང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་[188a3]འགྲོ་བ་མི་སྤྲོ་ཞེ་ན།
སྟོང་པ་ཉིད་ལ་སྐྲག་པའི་ཕྱིར་རོ། །
ཡང་གང་ཞིག་འདི་ལ་སྐྲག་པར་འགྱུར་ཞེ་ན།
གང་ཞིག་འགྱུར་བ་དེ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
མ་མཐོང་སྐྲག་པར་མི་རྩོམ་སྟེ། །མཐོང་ན་རྣམ་ཀུན་དེ་བཟློག་འགྱུར། །
ངེས་ན་ངེས་པར་ཅུང་ཟད་ཅིག །ཤེས་ལ་[188a4]སྐྲག་པར་བསྒྲུབ་པར་བྱ། །(k. 283)

kasmāt punar asya netuḥ pṛṣṭhato ’py asataḥ pudgalasya nirvāṇaṃ gantuṃ mano notsahate /
śūnyatāyāṃ trāsāt / kasya punar asyāṃ trāso bhavatīti / yasya bhavati taṃ pratipādayann āha //
trāso nārabhyate ’dṛṣṭe dṛṣṭe ’paiti sa sarvaśaḥ /
niyamenaiva kiṃcijjñe tena trāso vidhīyate // (k. 283)

[他宗]复次，对于平凡的士夫而言，为什么即使（他）追随了引导，（其）心仍不策励趣行涅盘？

[自宗]因为惧怕空性的缘故。
[他宗]谁会对此（空性）有恐惧？
当开示“谁有（恐惧）”时，[自宗]说：
不见惧不发，见已彼全消，定由知少分，恐惧才发生。（k. 283）

> བསྟན་བཅོས་ཀྱི་བརྡ་ལ་མ་བྱང་བ་ནི་བ་ལང་རྫི་ལ་སོགས་པ་དག་སྟེ་དེ་དག་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་ལན་བརྒྱར་བསྟན་ཀྱང་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་རྗེས་སུ་ཞུགས་པ་མེད་པས་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་དོན་མ་མཐོང་བའི་ཕྱིར་དེ་ལ་སྐྲག་པ་མི་འབྱུང་སྟེ། སྐད་ཅིག་མར་འཇིག་པ་[188a5]ལ་དེར་རྨོངས་པ་ལྟ་བུ་དང་། དམྱལ་བའི་མེ་ལ་ལོག་པར་ལྟ་བ་རྒྱུད་བཟུང་བ་བཞིན་ནོ།
>
> avyutpannaśāstrasaṃketā hi gopālādayaḥ śataśo ’py upadiśyamānāyāṃ śūnyatāyāṃ sarvathā tadanupraveśābhāve saty adṛṣṭatvāc chūnyatārthasya teṣāṃ trāso notpadyate / tasmin kṣaṇabhaṅga iva tadvyāmūḍhasya nārakāgnāv iva mithyādarśanopastabdhasaṃtānasya /

那些不熟悉论典安立的牧牛人等，即使（向他们）上百次地讲授空性，如果他们完全没有趣入彼（空性），则由于未见（空性义）的缘故，他们对空性义不生恐惧，如同完全无知者对于彼刹那灭（不生恐惧）一样，（又）如同那些相续被邪见所任持者对于地狱火（不生恐惧）一样。

།མཐོང་ན་རྣམ་ཀུན་དེ་ཟློག་འགྱུར། ། (k. 283b)

སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བའི་ཆོས་མཐོང་ན་ནི་དེ་ལ་མཁས་པ་རྣམས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་སྐྲག་པ་ཟློག་པར་འགྱུར་ཏེ། འཇིགས་པའི་རྒྱུ་[188a6]བདག་དང་བདག་གིར་མངོན་པར་ཞེན་པ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཐག་པར་མཐོང་ན་ཐག་པ་ལ་སྦྲུལ་དུ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་སྐྱེས་པའི་སྦྲུལ་གྱི་འཇིགས་པ་དང་བྲལ་བ་བཞིན་ནོ། །གང་ཞིག་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཤེས་ཤིང་ཅུང་ཟད་ཅིག་མི་ཤེས་པ་དེ་ལ་ནི་ངེས་པ་སྟེ། གདོན་མི་ཟ་བར་འགྱུར་[188a7]བས་སྐྲག་པར་བསྐྱུབ་པར་བྱའོ། །གླང་པོ་ཆེ་སྨྱོས་པའི་རྐྱེན་བུ་ལེགས་པར་བསླབས་པ་ནི་གླང་པོ་ཆེས་ཁྱེར་བ་ན་དེ་ལ་མི་འཇིགས་ལ། དེ་ལ་བཞོན་པར་འདོད་པའི་གྲོང་པ་ཤིན་ཏུ་རྨོངས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ནི་དེ་ལས་ལྷུང་བ་ལ་སོགས་པའི་སྐྱོན་མ་མཐོང་བས་ཞོན་པ་[188b1]ཉིད་རྟོགས་པར་སེམས་པ་ན་དེ་ལ་མི་འཇིགས་སོ། །ཅུང་ཟད་ཅིག་ཤེས་པ་ནི་བདག་ཉིད་དེ་ལ་ཞོན་པར་བྱ་བར་སྙམ་པ་ན་ཆེས་ཤིན་ཏུ་འཇིགས་སོ། །གཞན་ཡང་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་འཇུག་པ་ན་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཤེས་པ་ངེས་པར་སྐྲག་པར་འགྱུར་གྱི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རིག་པ་མ་ཡིན་[188b2]ཏེ་མ་བསྙེངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །གཏན་མི་ཤེས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། གཏི་མུག་གིས་བཙས་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཅུང་ཟད་ཅིག་ཤེས་པ་ནི་སྐྲག་སྟེ། ཅི་འདི་ནུས་སམ་མི་ནུས་ཞིག་གུ་སྙམ་དུ་རྣམ་པར་དཔྱོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

*dṛṣṭe ’paiti sa sarvaśaḥ /(k. 283b)

dṛṣṭe hi śūnyatākhye dharme sa saṃtrāsas tatpaṇḍitānāṃ sarvathāpaiti bhayanimittātmātmīyābhiniveśavigamāt / rajjvām upajātasarpaviparyāsasya rajjudarśane sati sarpabhayāpagamavat / yas tu kiṃcij jānāti tasya niyamenāvaśyam bhāvitayā trāso vidhīyate / na hi suśikṣito mattagajāvāhako hastiny utkālyamānas tato bibheti / nāpi tadvāhanotsuko ’tyantamūrkho grāmīṇaḥ / sa hi tatpātādidoṣādarśanād vāhanam eva bahu manyamāno na tato bibheti / kiṃcijjñas tv atitarāṃ bibhety ātmanas tadāsanāparijayaṃ manyamānaḥ / api khalu sarvakāryeṣv evaṃ pravṛttau kiṃcijjñasya niyataṃ trāso bhavati / na viditatattvasya vaiśāradyāt / nāpy atyantānabhijñasya mohasaṃdhāritatvāt / kiṃcijjñas tu trasyati kim etac chakyaṃ na śakyam iti vimarśotpādāt //

见已彼全消，(k. 283b)

当见到名为空性之法，对于善知彼（空性法）的人们而言，该恐惧将完全消除，以得远离怖畏之因——即：对我和我所的执着——的缘故，就像是，于绳上已产生蛇的误解者，当见到绳时，对蛇的恐惧就会消除。然而，对彼知少分（空性之法）者，定——也就是必然地——有恐惧。（能）熟练引领发情之象者当被大象驮着时不生恐惧。而村民中最蠢那位想要骑乘者也不会（因骑象而生恐惧）。由于他不见堕（象）等过失，当（其）最多想着仅是骑乘之时，便不因此而恐惧。然而，知道一点（骑术）的人当想到于其（象）座上练习（parijaya[14]）时，就会极度恐惧。而事实上，当如是进行一切活动时，知少分者必生恐惧。然而对已知真实性者则不然，以无畏的缘故。又对极度无知者也不然，以被愚痴所系缚故。知少分者是由于产生关于“此可能或不可能？”的犹疑而恐惧。

[14] Tillemans (1990，I：238，n. 170) 提到：parijaya = Skt. paricaya ("acquaintance，knowledge of). See BHSD p. 322. 其将此译为 discovering (p. 123). 笔者照《梵和》(p. 746) 提到古汉译中有“调习，修习，证，了，胜解”而译。

3.1.1.2.1.3 愚人怖畏空性的原因

ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་ཅུང་ཟད་ཤེས་པ་འདི་དག་གིས་ཤེས་པར་བྱ་བ་[188b3]ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་མ་གྱུར་གྱི་བར་དུ་གོ་འཕང་གོང་མ་མི་ཚོལ་ཞེ་ན།
བཤད་པར་བྱ་སྟེ། སྐྲག་པའི་ཕྱིར་རོ། །
ཡང་སྐྲག་པའི་རྒྱུ་ཅི་ཞིག་ཅེ་ན།
བཤད་པ་མ་གོམས་པའོ། །
ཡང་དེའི་རྒྱུ་ཅི་ཞིག་ཅེ་ན།
ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གོམས་པའོ། །དེ་ཉིད་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
[188b4]བྱིས་རྣམས་ངེས་པ་པོ་ནར་ནི། །འཇུག་བྱེད་ཆོས་ལ་གོམས་པ་སྟེ། །
དེ་དག་གོམས་པ་མེད་པ་ཡིས། །ལྡོག་བྱེད་ཆོས་ལ་འཇིགས་པར་འགྱུར། །(k. 284)

kim arthaṃ punar amī kiṃcijjñā uttaraṃ padaṃ na paryeṣante yāvataiṣāṃ jñātavyaparisamāptir bhavatīti / ucyate / trāsāt / kiṃpunas trāsasya kāraṇam / āha / anabhyāsaḥ / tasya punaḥ kiṃ kāraṇam / viparītābhyāsas tad eva pratipādayann āha //
ekāntenaiva bālānāṃ dharme ’bhyāsaḥ pravartake /
dharmān nivartakāt teṣām anabhyāsatayā bhayam //(k. 284)

复次，[他宗]为什么这些知少分者，及至所应知圆满之前，未求更上之果位？
[自宗]（如下）当说：是因为恐惧的缘故。
复次，[他宗]恐惧的因又是什么？
[自宗]未曾串习。
[他宗]其因又为何？
[自宗]是颠倒的串习。为了解释这个，而说：
凡夫唯一向，串习流转法，彼等因未习，畏惧还灭法[15]。（k. 284）

[15] 字面应为：从还灭之法而（生）畏惧。

འཇུག་པར་བྱེད་པའི་ཆོས་ནི་འཁོར་བའི་འཇུག་པ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པ་སྟེ། སེམས་ཅན་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོར་གཏོགས་པའི་[188b5]ས་ལ་གནས་པ་རྣམས་ནི་འཇུག་པར་བྱེད་པའི་ཆོས་ལ་གོམས་སོ། །ལྡོག་པར་བྱེད་པའི་ཆོས་ནི་དེ་ལ་གོམས་པའི་གེགས་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་རང་བཞིན་སྟོང་པ་ཉིད་དེ་འཁོར་བ་ལྡོག་པའི་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་ཕྱིར་རོ། །སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ནི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་བདག་ལ་ཆགས་[188b6]པ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་པའི་ཕྱིར་དེ་ལྡོག་པར་བྱེད་པའི་ཆོས་ལ་ཤིན་ཏུ་འཇིགས་ལ། དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་ལ་གཡང་སའི་སུལ་ལྟར་སེམས་པ་ན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་རྟོགས་པ་མི་བཟོད་དོ། །

saṃsārapravṛttyanukūlo hi dharmaḥ pravartakaḥ / pṛthagjanaparyāpannāyāṃ ca bhūmau sthitānāṃ pṛthagjanānāṃ pravartaka eva dharme ’bhyāsaḥ / svabhāvaśūnyatā hi nivartako dharmaḥ saṃsāranivṛttyanukūlatvāt / [tadabhyāsa]sya paripanthy ātmasnehaḥ / tadanugatacittasantānatvāt / pṛthagjanās tadvyāvartakād dharmāt sutarāṃ bibhyati / svabhāvaśūnyatāṃ prapātam iva manyamānā na tāṃ yathāvat prat[i]pattum utsahante /

流转之法即顺应轮回的运作。而当处在凡夫所属的阶位时，诸凡夫所串习之法必是流转的。还灭之法即是自性空，以是顺应轮回的还灭的缘故。修彼（自性空）的障碍是对我的贪爱。由于心相续追随彼（我爱），众凡夫极（sutarām）畏惧能灭彼（我爱）之法。当（凡夫）思惟自性空如堕崖，（其）不堪承受如实地证彼（自性空）。

དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་གང་ཟག་མ་རིག་པའི་མུན་པ་སྟུག་པོས་དངོས་[188b7]པོའི་དེ་ཉིད་གཡོགས་ཤིང་ཐོག་མ་དང་ཐ་མ་དང་མི་ལྡན་པའི་འཁོར་བའི་འབྲོག་དགོན་པར་ལམ་བཟང་པོ་ཆུད་ཟོས་པ་འགའ་ཞིག་གལ་ཏེ་རང་བཞིན་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་གཏམ་ལ་གུས་པར་འགྱུར་ན་དེ་དང་མཐུན་པའི་རྐྱེན་ཉེ་བར་བསྒྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་ཇི་ལྟར་སྟོང་པ་ཉིད་ལ་དང་བ་འཕེལ་བར་[189a1]འགྱུར་བ་དེ་ལྟར་བྱ་ཞིང་སྙིང་རྗེ་ཆེ་བ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་བྱས་པ་གཟོ་ཞིང་བདག་ཉིད་ཀྱི་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བར་ཆད་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་གཡང་ས་ཆེན་པོའི་རྒྱུ་ཡོངས་སུ་སྤང་བར་འདོད་པས་ཡང་བ་ལ་བརྟེན་པ་དང་། སྦྱིན་པར་[189a2]དཀའ་བ་ཡང་སྦྱིན་པ་དང་། བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞིས་ཀྱང་བསྡུ་བར་བྱ་སྟེ། དམ་པའི་ཆོས་འདི་འབད་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྐྱེ་བོ་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྣོད་དུ་གྱུར་པ་ལ་ཉེ་བར་བསྟན་པར་བྱའོ། །

tad evam avidyāsāndrāndhakārapracchāditapadārthatattve ’nupalabhyamānāpara-koṭike saṃsāramahāṭavīkāntāre pranaṣṭasanmārgasya kasyacin nāma pudgalasya bhavati svabhāvaśūnyatākathāyāṃ ced bhaktiḥ，sa tadanuk[ūlapra]tyayopa[siddhidvāreṇa yathopa]cīyamānaprasādaḥ śūnyatāyāṃ bhavati，tathā kāryaṃ karuṇāvatā kṛtajñena ca bhagavati tathāgate saddharmāntarāyanimittaṃ karmātmano mahāprapātahetuṃ parijihīrṣayā saṃkaṭam apy avagāhya durdeyam api dattvā saṃgrahavastucatuṣṭayena saṃgṛhya saddharmo ’yaṃ saddharmabhājanebhya upadeṣṭavyaḥ /

因此，如是者，轮回（就如）巨大的不见后际的旷野流迹，（于其中）事实的真实性被厚重的无明黑暗所覆蔽，假设（在其中）有某种坏失正道的人，于空性之言说具敬重（bhakti），那么，就如同彼（人）通过备足彼（空性）之顺缘，于空性积集净信（prasāda），同样地，（他）需要悲心和对薄伽梵如来的知恩心，以及想要消除“对正法是障碍的因（以及）对自身是堕于险坑的因”的业，由此，（当其人）虽险狭亦

深入，虽难舍亦施予，而后，以四摄事而摄，应对诸正法之器教授此正法。

3.1.1.2.2 能障碍证得空性的过患

གང་ཞིག་ཇི་སྐད་བསྟན་པ་ལ་མི་གུས་པ་འབའ་ཞིག་ཏུ་མ་ཟད་ཀྱི། གཞན་ཡང་།
[189a3]གང་ཞིག་གཏི་མུག་འགའ་ཞིག་གིས། །བསྒྲིབས་ཤིང་དེ་ཉིད་གེགས་བྱེད་པ། །
དེ་ལ་དགེ་ལེགས་འགྲོ་བ་ཡང་། །མེད་ན་ཐར་པ་སྨོས་ཅི་དགོས། །(k. 285)

yas tu na kevalaṃ yathopadiṣṭaṃ na bahu manyate / api tu //
vighnaṃ tattvasya yaḥ kuryād vṛto mohena kenacit /
kalyāṇ[ā]dhigatis tasya [nāsti]mokṣe tu kā kathā //(k. 285)

然而，有某些人不仅对如上所说的（教法）不敬重，而且还
被某愚痴覆，作真如障者，
福善尚未至，但何言解脱？(k. 285)

གཏི་མུག་པ་འགའ་ཞིག་གིས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཕྲག་དོག་དང་སེར་སྣ་དང་ལེ་ལོ་དང་འཇིགས་པ་དང་ཉན་པ་པོ་ལ་སྡང་བ་ལ་སོགས་[189a4]པས་སོ། །གང་ཞིག་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཉེ་བར་བསྟན་པའི་སྣོད་དུ་གྱུར་པའི་སྐྱེ་བོ་ལ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལྟ་བ་དང་ཉན་པ་ལ་སོགས་པའི་གེགས་བྱེད་པ་དེ་ལ་ནི་ངེས་པར་ངན་འགྲོར་འགྲོ་བས་བདེ་འགྲོ་སྟེ་ལྷ་དང་མིའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡང་སྲིད་པ་མེད་ན། དེ་ལ་ཐར་པའི་གཏམ་གྱི་གོ་སྐབས་སུ་འགྱུར་[189a5]བ་ལྟ་སྨོས་ཀྱང་ཅི་དགོས། འདིས་རང་དང་གཞན་གྱི་རྒྱུད་དག་ལ་གནོད་པ་ཅི་མ་བྱས། དེས་ན་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྒྲོན་མ་ཕྱོགས་ཀྱི་སྒོ་མ་ལུས་པ་ཁྱབ་ཅིང་སྣང་བ་ཆེས་གསལ་བ་དུས་གསུམ་དུ་མཐུ་འཇུག་པ་ཉམས་པ་མེད་པ་ཉིན་རེ་ཞིང་མ་རིག་པའི་མུན་པ་གཞོམ་པའི་ཕྱིར་སྣང་བའི་ཚོགས་[189a6]འཕེལ་བཞིན་པར་གྱུར་པ། འགྲོ་བའི་བསམ་པ་མ་ལུས་པར་སྣང་བར་ནུས་པ་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བཞིན་པ་ལ་གནོད་པ་རྗེས་སུ་བསྒྲུབས་པ་ཡིན་ནོ། །

mohena kenacid itīrṣyā-mātsaryakausīdyabhayaśrotṛvidveṣādinā [/]tattvopadeśabhājane jane yas tattvadeśanaśravaṇādivighātaṃ karoti tasya sugater api tāvad devamanuṣyātmikāyā nāsti sambhavo niyatam apāyagamanāt kim utāsya mokṣakathāvakāśaḥ syāt / kiṃ hy anena svaparasantānayor nāpakṛtam / tena hi niḥśeṣāśāmukhavyāpinaḥ sphuṭatarālokasyādhvatraya-apratihataprabhāvṛtteḥ pratidinam avidyāndhakāropaghātāyopacīyamānālokanicayasyāśeṣa-jagadāśayāvabhāsanasamarthasya prajñāpradīpasya santāne* samupajāyamānasya vighāto ’nuṣṭhitaḥ /

“某愚痴”，即是妒忌、悭吝、懈怠、怖畏、于听众起瞋恚等。彼对作为授真实性法器的士夫，作听闻真实性讲解等的妨害者，虽人天自性之善趣亦不生，以必当生往恶趣故，将何能有说解脱的机会？此不就是在伤害自他的相续吗？因此，其实质违害的，是相续中正在生起之智慧之灯，（该灯）无余遍满一切方所；其光极明亮；于三时其光芒运作无碍；日复一日地为消除无明之障，其光聚正在增长；能无余照明众生心意。

3.1.1.2.3 应谨慎不失坏空性之见

> འདི་ཉིད་ཀྱང་རང་དང་གཞན་གཉིས་ལ་གནོད་པ་བྱེད་པ་ཉིད་དུ་གཟིགས་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
> ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་ནི་ཉམས་[189a7]བླ་ཡི། །ལྟ་ལས་ཅིས་ཀྱང་མ་ཡིན་ནོ། །(k. 286ab)
> ཞེས་གསུངས་ཏེ།
> ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པ་ནི་བླའི་ལྟ་བ་ཉམས་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་མདོ་ལས་གསུངས་སོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསུང་འདི་འཐད་པ་དང་བཅས་པ་ཉིད་དུ་བརྗོད་པའི་ཕྱིར་སློབ་དཔོན་གྱིས།
> ཚུལ་ཁྲིམས་[189b1]ཀྱིས་ནི་བདེ་འགྲོར་འགྲོ། །ལྟ་བས་གོ་འཕང་མཆོག་ཐོབ་འགྱུར། །(k. 286cd)
> ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་སོ། །
>
> evam eva parātmanor atyantāpakāritāṃ sampaśyatā bhagavatā tathāgatenoktam //
> śīlād api varaṃ sraṃso na tu dṛṣṭeḥ kathaṃcana //(k. 286ab) iti //
> sūtra uktam /varaṃ śīlavipanno na tu dṛṣṭivipannaḥ /iti / tad asya tathāgatasya vacasaḥ sopapattikatām udbhāvayann ācārya āha //
> śīlena gamyate svargo dṛṣṭyā yāti paraṃ padam //(k. 286cd) iti //

即如是，由见到自他永久之伤害，薄伽梵如是说：
宁愿毁犯戒，绝不损坏见，（k. 286ab）
经中有说：“宁损戒不损见”。
因此，为令如来此说具合理性，阿阇梨说：
由戒往天界，由见达胜位。（k. 286cd）

ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པ་ན། གལ་ཏེ་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་དང་ལྡན་པ་འཕགས་པ་རྣམས་ལ་བཅོམ་པར་མི་འགྱུར་ན། ཆུང་ངུ་དང་འབྲིང་དང་ཆེན་པོའི་རིམ་པས་སྐྱེས་པ་རྣམས་ལ་ཡི་[189b2]དྭགས་དང་དུད་འགྲོ་དང་དམྱལ་བར་སྐྱེ་བའི་འབྲས་བུ་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ལ་འདི་ཙམ་ཞིག་ཏུ་ཡོངས་སུ་གཅད་པས་འཇུག་ལ། ཚུལ་ཁྲིམས་རྣམ་པར་དག་པ་ནི་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་མ་སྐྱེས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ལ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པར་མཐོ་རིས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ཅན་དུ་འགྱུར་རོ། །ལྟ་བ་[189b3]ཉམས་པ་ནི་གལ་ཏེ་ཆེས་ཆུང་བ་ཞིག་ཡིན་ན། དེ་ཡང་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཆེ་བ་ཉིད་དུ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པ་གྲངས་མེད་པ་བརྒྱ་སྟོང་ཕྲག་དང་མཉམ་པར་བྱ་བར་མི་ནུས་ན། ཐམ་པར་བྱ་བ་ལྟ་ཅི་སྨོས། ཅི་སྟེ་གང་ཟག་དེ་ལ་འཕགས་པའི་ལམ་སྐྱེས་པས་རྐྱེན་ལས་ཅི་ཞིག་ལྟར་ཡང་དག་པའི་[189b4]ལྟ་བ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་སྐྱེས་ན་ནི་དེའི་གདོན་མི་ཟ་བར་འཁོར་བ་ཐོག་མ་དང་ཐ་མ་མེད་པར་ཞུགས་པའི་མ་རིག་པའི་མུན་པ་བསལ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་ཁམས་མ་ལུས་པ་མདུན་དུ་བདར་ཏེ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་ལྟར་ན་མཁས་པས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་ལྟ་བ་འདི་ནི་ཤིན་ཏུ་དོན་[189b5]ཆེ་བ་ཉིད་དུ་རིག་པར་བྱས་ཏེ། དེ་མི་ཉམས་པའི་ཕྱིར་འབད་པར་བྱའོ། །

śīlavipattir hi sūpacīyamānamṛdumadhyādhimātrakramāṇām pretatiryaṅnarakopa-pattiphalā vipākeyattāparicchedena pravartate yady ākrāntasamyagdarśaneṣv āryeṣu na vyāpadyate / śīlaviśuddhis tv anākrāntasamyagdarśanānāṃ pṛthagjanānāṃ prakarṣeṇa svargaphalā / darśanavipattis tu mṛdutarā cet sāpy asaṃkhyeya-śata-sahasrair api śīlavipattīnām aśakyā vipākamahattayā samīkartum api prāg eva jetum / atha ced asya pudgalasya katham api pratyayāt samyagdarśanasampattir ājāyed āryamārgotpādāt tadāyam avaśyam avadhūyānādisaṃsārapravṛttam avidyāndhakāram aśeṣasattvadhātupuraskṛto nirvāṇam upayāyād ity evam atimahārthatām asya tattvadarśanasyāvetyaitadavighātāya viduṣā yatitavyam /

事实上，如果对于已获得正见的圣者而言，破戒都不坏失的话，那么，对于那些已广积下、中、上品（破戒）者，会根据果报程度的差别，依次会发生受生在饿鬼、畜牲、地狱的结果。然而，对于那些未获正见的凡夫而言，戒清净者最多不过有天界之果，但若见损坏者，其虽即最下品亦由于异熟之巨，即便以无量百千戒损坏都甚至不能（与其）相等，更何况胜过（下品者）。然而，如果该士夫以某种方式通过助缘（以及）圣道的生起，应得具足正见，其时，彼无疑动摇无始轮回中运作的无明黑暗，从而为无余有情界所推崇，应达至涅盘。由此，在了解此真实性之见有如斯极大利益后，为了不违害（avighāta）彼（正见）故，智者应起精勤。

དེ་ཉམས་པའི་འཇིགས་པ་མཐོང་བ་འདིས་ནི་ཐམས་ཅད་ལ་སྣོད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ངེས་པར་མ་བཟུང་བར་སྣོད་མ་ཡིན་པ་རྣམས་ལ་བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་འདི་བསྟན་པར་བྱ་བ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལ་ཉེ་བར་[189b6]བསྟན་པ་ནི་དོན་མ་ཡིན་པའི་རྒྱུ་ཁོ་ནར་འགྱུར་རོ། །
བླུན་ལ་ཉེ་བར་བསྟན་པ་ནི། །འཁྲུག་པར་འགྱུར་གྱི་ཞི་ཕྱིར་མིན། །
ལག་འགྲོ་འོ་མ་འཐུང་བ་ནི། །དུག་འཕེལ་འགྱུར་བ་འབའ་ཞིག་གོ། །
ཞེས་ཀྱང་བཤད་དོ། །

na cānena tadvighātabhayadarśinā satā sarvatraivānavadhārya pātraviśeṣam etan nairātmyadarśanam upadeṣṭavyam apātreṣu / apātre hi tadupadeśo ’narthāyaiva syāt /
<upadeśo hi mūrkhāṇāṃ prakopāya na śāntaye /
payaḥpānaṃ bhujaṃgānāṃ kevalaṃ viṣavardhanam //> (Pañcatantra，I，389)

再者，由见彼损恼之危险，因此，应于一切情况下，当未确认是殊胜法器，则不应向诸非器者讲授无我见。事实上，向彼非器者说彼（无我见）应必定是无益的。（《五卷书》第一章第 389 颂）亦有说：“于愚众教授，混乱不寂静，当诸蛇饮乳，祇会毒转盛。”

> བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཀྱང་
> འོད་སྲུངས་གང་[189b7]ཟག་ཏུ་ལྟ་བ་རབ་རིབ་ཙམ་ནི་བླའི་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ཅན་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་ལྟ་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།
> འོད་སྲུངས་ལྟ་བར་གྱུར་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ངེས་པར་འབྱུང་བ་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་ཡིན་ན་གང་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་ལྟ་བ་དེ་ནི་གསོར་མི་རུང་ངོ་
> ཞེས་གསུངས་སོ། །
>
> <varaṃ khalu punaḥ kāśyapa sumerumātrā pudgaladṛṣṭir āśritā na tv evādhimānikasya śūnyatādṛṣṭim ālinā / ta kasmā’d dhetoḥ /… sarvadṛṣṭigatānāṃ śūnyatā niḥsaraṇaṃ yasya khalu punaḥ kāśyapa śūnyatādṛṣṭis tam aham acikitsyam iti vadāmi> (Kāśyapaparivarta，§§64，65.)

[在《宝积经 · 迦叶品第 64 和 65 节》中]薄伽梵也说：

复次，迦叶，事实上，宁愿依靠量等须弥山之补特伽罗见，而对于具增上慢者，决不要执空见。彼何因由？……迦叶，空性能使行于一切见者（sarvadṛṣṭigata）出离，然而，迦叶，事实上，凡持空性见的（增上慢者），我说其“不可救治”。[16]

3.1.1.2.4 导入真实性的次第

> དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར།
> [190a1]ངམ་པ་མིན་ལ་བདག་འཛིན་མཆོག །བདག་མེད་སྟོན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། །(k. 287ab)
>
> ata eva ca //
> ahaṅkāro ’sataḥ śreyān na tu nairātmyadarśanam /(k. 287ab)

即因此，（而说：）
凡愚宁执我，不执无我见。（k. 287ab）

[16] 本处按 A. von Staël-Holstein 梵文所示出在《大宝积经 • 迦叶品》第 64，65 两节。月称的引文和此经藏译本也不尽同。四个汉译本中，以晋代无名氏译本相对贴近梵文（施护译本出在《普明菩萨会》中），但也不尽同。今就梵文而译，不再对照所有版本的不同处。

བདག་མེད་པའི་ཆོས་ལ་ལྷག་པར་མོས་པ་དང་བྲལ་ཞིང་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་མངོན་པར་ཞེན་པ་དམ་པའི་ཆོས་མ་ཡིན་པ་ལ་བརྟེན་པས་ལྟ་བ་
ཐིབས་པོའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བའི་མི་ལ་ནི་དམ་པ་[190a2]མ་ཡིན་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དམ་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་ལ་ནི་དེས་ཉེས་པར་སྤྱོད་པ་ལྡོག་པ་དང་
མཐུན་པའི་ཕྱིར་བདག་བསྟན་པ་མཆོག་ཡིན་ནོ། །འདི་ལྟར་དེ་ནི་བདག་ཅག་ལ་ཆགས་པ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བས་བདག་ཉིད་ལ་ཕན་པ་དང་
བདེ་བ་མངོན་པར་འདོད་ཅིང་ཉེས་པ་སྤྱད་པ་ལས་ལོག་པ་ལ་[190a3]འཚེངས་པར་སེམས་ལ་སྡིག་པ་ལས་ལོག་པ་དེས་ནི་བདེ་འགྲོར་འགྲོ་བ་
རྙེད་པར་སླ་བར་ཡང་འགྱུར་རོ། །བདག་མེད་པའི་ཆོས་སྟོན་པས་ནི་སྤོང་བ་དང་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་རྟོགས་པ་དག་གིས་འདིའི་ལུས་དང་ངག་དང་
སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་འཇོམས་པར་འགྱུར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན།[190a4]
གཅིག་ནི་ངན་འགྲོ་ཉིད་འགྲོ་ལ། །ཐ་མལ་མ་ཡིན་ཞི་ཉིད་དུའོ། །(k. 287cd)

nairātmyadharmādhimuktivirahito hy ātmagrāhābhinivișțo ’saddharmasamāśrayād dṛṣṭigahanānucāry asann ity ucyate / tasyāsato varam ātmadeśanā duścaritanivṛttyanukūlatvāt tasyāḥ / tathā hy asāv ātmasnehānugamād dhitam ātmano ’bhivāñchan duścaritanivṛttiṃ bahu manyate / nivṛttapāpasya cāsya sugatigamanaṃ bhavati sulabham / nairātmyopadeśas tasya pratikṣepaviparyāsabodhābhyāṃ kāyacittasantānaṃ niyatam upahanti // tad evam //
apāyam eva yāty ekaḥ śivam eva tu netaraḥ // (k. 287cd)

于无我之法弃舍信解而贪着我执，由于依邪法，而追求（恶）见之稠林者，被称作“凡愚”。对彼凡愚而言，宁说有我，以此（说尚能）随顺恶行之止息的缘故。也就是说，因为追随我爱，当希求自身利乐时，就会多想消除恶行。复次，彼罪恶消除者，易得往生善趣。（反而）由于彼谤毁和倒解无我的教授的缘故，定坏身心相续。因此，如是（而说：）

一者至恶趣，非凡者必寂。[17]（k. 287cd）

[17] 此两句玄奘《广百论》（T1571_.30.0219c08-9）是随法护的《释论》，译为：“宁彼起我执，非空无我见，后兼向恶趣，初唯背涅盘”。这是将 na 和 itaraḥ 分开而读。句中的 eka 和 itara 显然有“一”和“另一”的对仗意味，以此呼应前两句，正好构成了“对于非贤士而言，宁有（1）我执，而非（2）无我见，（因为）一者（即：即（2）无我见，这里指对非贤士而言的“恶趣空”），所向唯恶趣，而另一者（即：（1）我执），不（至）涅盘而已。”如是者，全颂文意连贯，于两种取舍，对应恰当。相之相比，月称将 netaraḥ 读作一个复合词了。

བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་ལ་ལོག་པར་ཞུགས་པའི་མི་མཁས་པ་ནི་ངན་འགྲོ་ཁོ་ནར་འགྲོའི་ཞི་བར་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །གང་ཞིག་ཐ་མལ་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཞི་བ་ཁོ་ནར་འགྲོའི་ངན་འགྲོར་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །ཐ་མལ་གྱི་སྒྲ་ནི་མཆོག་མ་[190a5]ཡིན་པའི་ཐ་ཚིག་གོ། །མཆོག་མ་ཡིན་པ་ལ་ཡང་གང་ཞིག་ཅེ་ན། གང་ཞིག་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་དོན་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་རྟོགས་པའམ་སྐྱོང་བའོ། །དེ་བཀག་པས་ནི་ཐ་མལ་མ་ཡིན་པ་སྟེ། ཐ་མལ་མ་ཡིན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་མཆོག་ཅེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །སྟོང་པ་ཉིད་ཉེ་བར་བསྟན་པ་གང་[190a6]ཞིག་ཁོ་ན་ལས་ཐ་མལ་པ་ངན་འགྲོའི་མཐར་ཐུག་པའི་སྟོང་པ་ཉིད་བསྟན་པ་དེ་ཉིད་ལས་ཐ་མལ་པ་མ་ཡིན་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་མཐར་ཐུག་པར་འགྱུར་རོ། །སྟོང་པ་ཉིད་མཐོང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ཐམས་ཅད་ལ་ཆགས་པ་སྤངས་པ་ལས་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པའི་ཚོགས་བཅོམ་པ་ནི་[190a7]ངེས་པར་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་གོ་འཕང་དུ་ཉེ་བར་འགྲོའོ། །
[ཡང་ན་དམ་པ་མ་ཡིན་པ་གང་ཞིག་བདག་མེད་པའི་ཆོས་ཉན་པ་དེ་ནི་སྤངས་པ་དང་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་རྟོགས་པས་ངན་འགྲོ་ཁོ་ནར་འགྲོ་ལ། གང་ཞིག་མི་ཉན་པ་དེ་ནི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ལས་ཀྱི་རྐྱེན་གྱིས་བདེ་འགྲོ་ཉིད་དུའོ། །][190b1]

nairātmyadarśanavipratipanno hy avidvān apāyam eva yāti na śivam / yas tu netaraḥ sa śivam eva yāti nāpāyam / itaraśabdo ’yam anutkṛṣṭavācī / kaś cānutkṛṣṭaḥ / yo viparītaṃ śūnyatārtham adhigacchati pratikṣipati vā / tatpratiṣedhena netaraḥ / netara ity utkṛṣṭa ity arthaḥ / yata eva śūnyatopadeśād itaro ’pāyaniṣṭhas tata eva śūnyatopadeśān netaro nirvāṇaniṣṭho jāyate / śūnyatādarśanapratyayena sarvatra saṅgaparityāgān nihatakleśakarmagaṇo niyataṃ nirvṛttim upayāti /

于无我之见有误解的非智者，去向唯恶趣而非寂静。而彼非凡者，去向唯寂静而非恶趣。此“凡”之言有“非卓越”之意味。[若问：]谁又是非卓越者？[答：]就是彼倒解及谤毁空性之义者。由遮止彼（凡）而成“非凡”。“非凡”即“卓越”之义。即由此空性的讲解，凡人必定（堕）于恶趣，（亦）即由此空性的讲解，非凡者成究竟涅盘。以空见为缘，在任何时处舍弃贪着，由是，制伏诸烦恼和业聚，必达至涅盘。[然而，某凡夫听闻无我之法者，由于诽谤和倒解，去向唯恶趣，而某不闻者凭福德业缘（反）而定向善趣。]

3.1.1.2.5 认识真实性

3.1.1.2.5.1 认识本性（གནས་ལུགས་）

ཡང་གང་ཞིག་དམ་པ་མ་ཡིན་པ་དག་ལ་བསྟན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ཞིང་། དམ་པ་དག་ལ་བསྟན་པར་བྱ་བ་བདག་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ཡང་གང་ཞིག་ཅེ་ན།
དེ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
ཞི་སྒོ་གཉིས་པ་མེད་པ་དང་། །ལྟ་བ་ངན་རྣམས་འཇིགས་[18]བྱེད་ཅིང་། །
སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱི་[190b2]ཡུལ་གྱུར་ལ། །བདག་མེད་ཅེས་ནི་བྱ་བར་བརྗོད། །

kiṃ punar idaṃ nairātmyaṃ nāma yad asatsu nopadeṣṭavyaṃ satsu copadeṣṭavyam iti tat pratipādayann āha //
advitīyaṃ śivadvāraṃ kudṛṣṭīnāṃ bhayaṅkaram /
viṣayaḥ sarvabuddhānām iti nairātmyam ucyate // (k. 288)

复次，这个不应向凡愚讲授而应向贤士讲授的所谓“无我”是什么？为了讲解此（问题）而说：

应说无我是，无二寂静门，能怖恶见者（kudṛṣṭin），诸觉者[19]之境。（k. 288）

> གང་ཞིག་ཞི་བའི་སྒོ་གཉིས་པ་མེད་པ་དེ་ནི་བདག་མེད་པའོ། །གང་ཞིག་ལྟ་བ་ངན་པ་རྣམས་འཇིགས་པར་བྱེད་པ་དེ་ནི་བདག་མེད་པའོ། །གང་ཞིག་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་པ་དེ་ནི་བདག་མེད་པ་ཞེས་བྱའོ། །དེ་ལ་[190b3]བདག་ཅེས་བྱ་བ་ནི་གང་ཞིག་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པའི་ངོ་བོ་རང་བཞིན་ཏེ་དེ་མེད་པ་ནི་བདག་མེད་པའོ། །དེ་ནི་ཆོས་དང་གང་ཟག་གི་དབྱེ་བས་གཉིས་སུ་རྟོགས་ཏེ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་པ་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པ་ཞེས་168བྱ་བའོ། །དེ་ལ་གང་ཟག་[190b4]ཅེས་བྱ་བ་ནི་གང་ཕུང་པོ་ལྔ་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པ་སྟེ། དེ་ནི་ཕུང་པོ་དག་ལ་རྣམ་པ་ལྔས་བཙལ་བ་ནི་མི་སྲིད་དོ། །ཆོས་ནི་ཕུང་པོ་དང་ཁམས་དང་སྐྱེ་མཆེད་ཅེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་རྣམས་སོ། །དེའི་ཕྱིར་ཆོས་དེ་རྣམས་དང་གང་ཟག་ལ་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟ་བའི་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་ལ་རག་ལས་[190b5]ཏེ། སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་དང་བརྟེན་ནས་བཏགས་པའི་ཕྱིར་བདག་གི་རང་གི་ངོ་བོ་རང་ལ་རག་ལས་ཤིང་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་གང་ཟག་དང་ཆོས་རྣམས་རང་བཞིན་མེད་པར་རྣམ་པར་གཞག་གོ། །
>
> yad advitīyaṃ śivadvāraṃ tan nairātmyam [/]yat kudṛṣṭīnāṃ bhayaṅkaraṃ tan nairātmyam / yo [viṣa]yaḥ sarvabuddhānāṃ tan nairātmyam ity ucyate / tatrātmā nāma bhāvānāṃ yo 'parāyattasvarūpasvabhāvaḥ / [tadabhāvo nairātmyam]* / tac ca dharmapudgalabhedād dvaitaṃ pratipadyate / dharmanairātmyaṃ pudgalanairātmyaṃ ceti / tatra pudgalo nāma yaḥ skandhapañcakasyopādānākhyasyopādātā skandhān upādāya prajñapyate / sa ca skandheṣu pañcadhā mṛgyamāṇo na sambhavati / dharmās tu skandhāyatanadhātusaṃśabditāḥ padārthāḥ / tad eṣāṃ dharmāṇāṃ pudgalasya ca yathāsvaṃ hetupratyayādhīnajanmatvāt / upādāya prajñapyamānatvāc ca / svāyattam aparāyattaṃ nijam akṛtakarūpaṃ nāstīti pudgalasya dharmāṇāṃ ca naiḥsvābhāvyaṃ vyavasthāpyate /

应说：彼无我是无二寂静之门，彼无我能令诸持恶见者（kudṛṣṭin）怖畏，彼无我是一切觉者之境。其中所谓“我”，就是诸事之不依他的自体和自性。无我，即是无彼。其（无我）又因为法和补特伽罗的差别而被解作两种，即：法无我和补特伽罗无我。其中所谓“补特伽罗”即名为所取之五蕴的（能）取者，是依蕴而被假立的。复次，当于诸蕴上以五种[20]推求时，彼不可得。但是，诸法是被称为蕴、界、处的各种事。因

[18] 虽藏译诸本都读作 འཇིག，此照梵文（bhaya）而改。玄奘译“能怖”是对的，法尊依藏本修订为“能坏”反而颠倒了。

[19] 这里的 buddha 只照字面译而不译“佛”的理由是：后面注释中提到这里的“觉者”包括声闻、辟支佛。

[20] 参考《中论》22.1：skandhā na nānyaḥ skandhebhyo nāsmin skandhā na teṣu saḥ，tathāgataḥ skandhavān na katamo nu tathāgataḥ. (叶译：1. 如来非蕴，2. 非异蕴，3. 彼中无蕴，4. 蕴无彼，5. 如来亦非有蕴者，是则何者为如来？) 以及 22.8：tattvānyatvena yo nāsti mṛgyamāṇaś ca pañcadhā，upādānena sa kathaṃ prajñapyeta tathāgataḥ. (叶译：彼由一性及异性，五种推求皆无有，是则如何以取[蕴]，而施

而，由于此等诸法及补特伽罗各自依因缘而生故，以及依（缘）假立（upādāya prajñapti[21]）故，没有依自、不依他、本然的、非造作之体性。因此，成立补特伽罗和诸法的无自性。

དོན་གང་ཞིག་ལ་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་བདག་ཉིད་[190b6]གཞན་གང་ཞིག་གིས་འགྲུབ་པར་འགྱུར། དེའི་ཕྱིར་དངོས་པོ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་མ་གྲུབ་པ་བརྟེན་ནས་སམ་ཉེ་བར་བླངས་ནས་སླུ་བའི་བདག་ཉིད་དུ་འབྱུང་བ་རྣམས་ནི་བློ་བླུན་པའི་ཆགས་པའི་གཞིར་འགྱུར་ལ། རང་བཞིན་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་ཡང་དག་[190b7]པར་མཐོང་བ་རྣམས་ཀྱིས་བསྒོམས་པ་ན་ཆོས་དང་གང་ཟག་གཉིས་ལ་ཆགས་པ་ཡོངས་སུ་ཟད་པ་འདྲེན་པར་འགྱུར་རོ། །ཆགས་པ་ཡོངས་སུ་ཟད་པ་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཐོབ་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ལ། རང་བཞིན་མེད་པར་ལྟ་བ་ལས་མ་གཏོགས་པའི་ཆོས་འགའ་ཞིག་དེ་ལྟར་[191a1]ཆགས་པ་ཡོངས་སུ་ཟད་པའི་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། ། yasya cārthasya svarūpasiddhir nāsti tasya kenānyenātmanāstu siddhir iti / sarvathāsiddhasvalakṣaṇā eva padārthā [mūrkhajanasya]visaṃvādakenātmanā pratītya vopādāya vā vartamānā mūḍhadhiyāṃ saṅgāspadaṃ sambhavanti / yathāsvabhāvaṃ tu samyagdarśanaiḥ pratibhāvyamānā dharmapudgalayoḥ [saṅgaparikṣayam āvahanti]/ saṅgaparikṣayaś ca nirvāṇāvāptikāraṇam /……

再者，若事非自体成立，则其凭什么其他的体性而成立？因此，诸事完全不由自相成立，而是凭着能欺诳愚夫之自体，依赖或依取（因缘）而存在，（其）成为诸愚痴心之贪着处。但是，当（诸事）被正见按其自性进行观察（pratibhū）时，会引起对法和补特伽罗之执着的灭尽。而执着之灭尽是得涅盘之因。除见到无自性以外，亦没有任何法是如是灭尽执着之因。

དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རང་བཞིན་མེད་པའི་མཚན་ཉིད་ཅན་གྱི་བདག་མེད་པ་འདི་ནི་ཞི་བའི་སྒོ་གཉིས་པ་མེད་པར་འགྱུར་ཏེ། མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་འཇུག་པར་བྱ་བ་ལ་འདི་གཅིག་པུ་ཁོ་ན་ཟླ་མེད་[191a2]པའི་སྒོ་ཡིན་ནོ། །གལ་ཏེ་ཡང་སྟོང་པ་ཉིད་དང་མཚན་མ་མེད་པ་དང་སྨོན་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་རྣམ་པར་ཐར་པའི་སྒོ་གསུམ་ཡོད་མོད་ཀྱི། དེ་ལྟ་ན་ཡང་བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་ཁོ་ན་གཙོ་བོ་ཡིན་ཏེ། ཆོས་མ་ལུས་པ་བདག་མེད་པར་རིག་ཅིང་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་ཆགས་པ་མ་[191a3]ལུས་པ་ཟད་པ་ལ་འགར་ཡང་འགའ་ཞིག་དོན་དུ་གཉེར་བའམ་མཚན་མར་དམིགས་པ་ག་ལ་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་བདག་མེད་པ་འདི་ནི་ཞི་བའི་སྒོ་གཉིས་པ་མེད་པ་ཁོ་ན་ཞིག་གོ། ། ……nairātmyam advitīyam śivadvāraṃ bhavati /nirvāṇapurapraveśāya ekam evāsahāyam etad dvāram / yady api śūnyatānimittāpraṇihitākhyāni trīṇi vimokṣamukhāni / tathāpi nairātmyadarśanam eva pradhānam / viditanairātmyasya hi bhāveṣu parikṣīṇasaṅgasya na kvacit kācit prārthanā kuto vā nimittopalambha ity advitīyam eva śivadvāram etan nairātmyam /

设彼如来者？）

[21] 在第十二、十三章中，可以找得到与藏译 བརྟེན་ནས་བཏགས་པ་ 或 བརྟེན་ནས་བརྟགས་པ་ 的梵文都是 upādāya prajñapti 及其变型，故本文以下统一译作：依（缘）假立。

正因为此，此以无自性为相之无我，是不二之寂静之门。为了进入涅盘城，这是唯一无以伦比之门。虽然有称为“空”“无相”“无愿”三种解脱门，然而，唯无我见是最胜。若于诸事上已了解无我以及已完全灭尽执着，则全无任何希求；如何能缘到相？因此，此无我定是不二寂静之门。

> དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཚོགས་ལས།
> རང་བཞིན་མེད་པས་སྟོང་ལ་སྟོང་པ་ནི། །ཡིན་དང་[191a4]མཚན་མས་ཅི་ཞིག་བྱེད་པར་འགྱུར། །
> མཚན་མ་ཐམས་ཅད་ལོག་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར། །མཁས་པས་ཅི་སྟེ་སྨོན་ལམ་འདེབས་པར་འགྱུར། །
> ཞེས་བཤད་དོ། །

即因此故，《菩提资粮》说：
“无自性故空，是空相何为，诸相既转灭，智者怎发愿？”[22]

> འདི་ནི་ལྟ་བ་ངན་པ་རྣམས་འཇིགས་པར་བྱེད་པ་སྟེ། ལྟ་བ་ངན་པ་ནི་ངན་པར་བརྙས་པའི་ལྟ་བ་དག་གོ། །བདག་[191a5]མེད་པ་ཡིན་ན་ནི་དངོས་པོ་རྣམས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མ་དམིགས་པས་དངོས་པོའི་རང་གི་ངོ་བོ་ཡོངས་སུ་བརྟགས་པའི་རྟེན་ཅན་ལྟ་བ་ངན་པ་རྣམས་གཏན་ནས་འཇིག་པར་མཐོང་བའི་ཕྱིར་བདག་མེད་པ་འདི་ནི་འཇིགས་པར་བྱེད་པའོ། །བདག་མེད་པ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱི་ཡུལ་ཏེ་སངས་[191a6]རྒྱས་ཀུན་གྱི་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་དང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིའོ། །ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱི་ཡུལ་ཉིད་དུ་གནས་པའི་ཕྱིར་ན་སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱི་ཡུལ་ཞེས་བྱའོ། །ཡང་ན་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་[191a7]ལས་ཐ་མི་དད་པར་བཞུགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཡིན་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱི་ཞེས་བཤད་དོ། །ཁྱད་པར་གྱི་ཕྲེང་གིས་ནི་སློབ་དཔོན་གྱིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་བདག་མེད་པར་གསུངས་སོ། །
>
> tac caitat kudṛṣṭīnāṃ bhayaṅkaram / kutsitā dṛṣṭayaḥ kudṛṣṭayaḥ / nairātmye hi vastunaḥ sarvathānupalambhāt kudṛṣṭīnāṃ vastusvarūpaparikalpa-samāśrayaṇād atyantavināśadarśanād bhayaṅkaram etan nairātmyam / viṣayaḥ sarvabuddhānāṃ nairātmyam / sarvabuddhānām iti śrāvakapratyekabuddhānuttarasamyaksambuddhānām / jñānaviśeṣaviṣayatvenāvasthānād viṣayaḥ sarvabuddhānām ity ucyate / dharmaśarīrāvyatirekavartitāṃ vā sarveṣāṃ samyaksambuddhānām āvedayann āha viṣayaḥ sarvabuddhānām iti / viśeṣaṇamālayā nairātmyam uktam ācāryeṇa /

复次，此（无我）能令诸恶见者怖畏。恶见即被呵斥之见。事实上，若是无我，则诸实事完全不可得，因此，诸恶见是以“遍计实事之自相”为所依，因此，是究竟坏灭之见，因此，此无我定是能怖者。无我是“一切觉者之境”。“一切觉者”即声闻、辟支佛、无上正等觉。以作为智（jñāna）的差别的境而存在，故说“一切觉者之

[22] T1660_.32.0532a19-20 中达磨笈多译文为：无自性故空，已空何作相，诸相既寂灭，智者何所愿。

境”。或者，当宣称一切正等觉不离法身而住，而说“一切佛之境”。阿阇梨以一系列差别[23]讲解了无我。

3.1.1.2.5.2 下劣者产生怖畏的原因

> བདག་མེད་པ་འདི་ནི་དམ་པས་སྐྱེ་བོ་བློ་ཞན་པ་ལ་བསྟན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ཏེ། གང་[191b1]གི་ཕྱིར།
> ཆོས་འདི་ཡི་ནི་མིང་ལས་ཀྱང་། །དམ་པ་མིན་པ་འཇིགས་པ་སྐྱེ། །(k. 289ab)
> དམ་པ་མ་ཡིན་པ་ནི་ཆོས་འདི་གཏིང་ཐུག་པར་དཀའ་ཞིང་ཟབ་པའི་ཕྱིར་བདག་མེད་པའི་སྒྲ་ཐོས་པ་ལས་ཀྱང་འཇིགས་པ་སྐྱེའོ། །འདི་ལྟར།
> གཞན་ལ་འཇིགས་པ་མི་སྐྱེད་པའི། །སྟོབས་ལྡན་[191b2]ཞེས་བྱ་གང་ཞིག་མཐོང་། །(k. 289cd)
> etac ca nairātmyaṃ satā mandadhiyo nopadeṣṭavyam [/]yasmāt //
> asya dharmasya nāmno ’pi bhayam utpadyate ’sataḥ // (k. 289ab)
> asato hy asya dharmasyātidurgādhagambhīratvān nairātmyaśabdaśravaṇād api bhayam utpadyate / tathā hi //
> balavān nāma ko dṛṣṭaḥ parasya na bhayaṅkaraḥ // (k. 289cd)

复次，贤士不应对钝根者讲此无我。因此（而说：）
对此法之名，莠者亦生畏，（k. 289ab）
由于此法深奥难测，凡夫由听到无我之名亦当生怖畏。也就是说：
见谁名具力，不令他人畏？(k. 289cd)

> བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་ནི་སྟོབས་དང་ལྡན་པ་ཡིན་ཏེ། དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་ཐམས་ཅད་དྲུངས་འབྱིན་པར་ནུས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་ནི་སྟོབས་ཆུང་བ་སྟེ་དྲུངས་དབྱུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་སྟོབས་དང་ལྡན་པ་ལ་སྟོབས་ཆུང་བ་[191b3]འཇིགས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་ངེས་པ་ཡང་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་སྟོབས་ཆུང་ཞིང་ལྟ་བ་ངན་པས་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་བདག་གིར་བྱས་པ་ལ་ཆོས་འདི་བསྟན་པར་མི་བྱ་སྟེ། འཇིགས་པའི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །
>
> balavan nairātmyadarśanaṃ sarvāsaddarśanonmūlanasamarthatvāt / durbalam asaddarśanam unmūlanīyatvāt / niyataṃ caitad yad abalavān sabalād bibhetīti / tasmān na durbalasya kudarśanenātmīkṛtacittasantānasyāyaṃ dharma upadeṣṭavyo bhayahetur iti kṛtvā /

无我见是具大力的，因为其能顿断一切不正见。不正见是力弱的，因为其将被顿断故。此“无力者怕具力者”之说是必然的。因此，当力弱的心相续被恶见所同化（ātmīkṛta）时，不应对其说此（无我）法，以是“畏惧之因”故。

---

[23] viśeṣaṇamāla，字面意思是“差别之鬘”。

3.1.1.3 明非为诤论而说甚深义

3.1.1.3.1 虽不为诤论而说此法但也是能焚毁一切恶论的法性

> གལ་ཏེ་ལྟ་བ་ངན་པ་རིལ་འཇོམས་པའི་ཕྱིར་ཆོས་འདི་བསྟན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་[191b4]ནམ། འདི་ལྟར་ཕས་ཀྱི་རྒོལ་བ་རྣམས་ནི་གདོན་མི་ཟ་བར་ཆོས་དང་མཐུན་པར་ཚར་གཅད་པར་བྱ་བ་ཞིག་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་རྩོད་པ་དོན་དུ་གཉེར་ཞིང་གཞན་གྱི་ལུགས་ཕམ་པར་བྱ་བར་འདོད་པར་གྱུར་བས་ཆོས་འདི་སྣོད་དག་ལ་ཡེ་བར་བསྟན་པར་བྱའོ་ཞེ་ན།
> བཤད་པར་བྱ་སྟེ་[191b5]འདི་ནི་དེ་ལྟར་མ་ཡིན་ཏེ། འདི་ལྟར།
> ཆོས་འདི་དེ་བཞིན་གཤེགས་རྣམས་ཀྱིས། །རྩོད་པའི་ཆེད་དུ་མ་གསུངས་ཏེ། །(k. 290ab)
>
> nanu copadeṣṭavya evāyaṃ dharmaḥ sakalakudarśanapramāthitvāt [/]tathā hy avaśyaṃ parapravādinaḥ saha dharmeṇa nigrahītavyāḥ / tataś ca vādārthinā satā paramatavijigīṣuṇāyaṃ dharmo ’pātreṣv apy upadeṣṭavya iti / ucyate [/]naitad evam [/]yasmāt [//]
> vādasya kṛtaśo dharmo nāyam uktas tathāgataiḥ / (k. 290ab)

复次，[他宗]说：以是能摧一切恶见故，此法岂不应被讲授？也就是说，必当以法调伏诸敌论者。而因此，求诤议和求制胜他宗者，即便对那些非器者亦当讲此法。

[自宗]不是这样的。因为：

如来不为诤，而讲说此法，（k. 290ab）

> གལ་ཏེ་ཆོས་འདི་རྩོད་པའི་ཆེད་དུ་བསྟན་པར་འགྱུར་ན་ནི་འདི་དེ་ལྟར་འགྱུར་བ་ཞིག་དང་། འདི་ནི་རྩོད་པའི་དོན་དུ་བསྟན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། རྣམ་པར་ཐར་པའི་[191b6]སྒོ་ཉིད་དུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་ཡང་དེ་ལྟ་ཡིན་མོད་ཀྱི།
> དེ་ལྟའང་འདིས་ནི་གཞན་སྨྲ་རྣམས། །བསྲེག་སྟེ་མེ་ཡིས་བུད་ཤིང་བཞིན། །(k. 290cd)
>
> yadi cāyaṃ dharmo vādasya kṛtenopadiṣṭaḥ syāt syād etad evam / na tv ayaṃ vādārtham upadiṣṭo vimokṣamukhenopadeśāt / yady apy evam // […]

复次，若此法当为诤讼而说，则应如是（即：如你所言）。但是，此（法）不是为诤而说的，因为其是作为解脱之门而说的。虽然如此，

然此焚他论，如薪木逢火。（k. 290cd）

> རྩོད་པའི་དོན་དུ་མ་བསྟན་ཡང་ཆོས་འདི་ནི་ཕ་རོལ་པོའི་སྨྲ་བ་སེལ་བར་བྱེད་པ་ཁོ་ནའོ། །མེ་ཉེ་བར་ལེན་པ་ནི་བཙོ་བ་ལ་སོགས་པའི་[191b7]བྱ་བའི་དོན་དུ་ཡིན་ལ་བུད་ཤིང་བསྲེག་པའི་དོན་དུ་མ་ཡིན་མོད་ཀྱི། དེ་ལྟ་ན་ཡང་སྲེག་པར་བྱེད་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པས་འདོད་པའི་བྱ་བ་རྗེས་སུ་སྒྲུབ་ཅིང་བུད་ཤིང་ཡང་སྲེག་པར་བྱེད་དོ། །མེ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་བདག་མེད་པར་ཤེས་པ་ཡང་དད་པ་[192a1]ཅན་གྱི་རྒྱུད་ལ་ཉེ་བར་སྐྱེ་བ་ན་དེ་ལྟར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། ཉོན་མོངས་པའི་འཆིང་བ་ཐམས་ཅད་སྲེག་པར་བྱེད་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

此（无我）法虽然不是为诤论而讲，然而（其自性）必定破除外道的言论。“用火”应是为炊煮等事，而不是为了烧柴薪，然而即便如是，以有能烧之自性故，随着达成所希望之事（如饭熟等），也烧了柴薪。当“一切法自性无我”的认知在具净信的相续中生起时，亦应当了知其如火一样，因其是具备焚毁一切烦恼系缚的自性者。

3.1.1.3.2 其原因

3.1.1.3.2.1 正说

> ཡང་ཇི་ལྟར་ཆོས་འདི་དད་པ་ཅན་གྱི་རྒྱུད་ལ་ཉེ་བར་སྐྱེ་བ་ན་ཕ་རོལ་པོའི་སྨྲ་བ་དག་སྲེག་པར་འགྱུར་ཞེ་[192a2]ན། བཤད་པ།
> ཆོས་འདི་གང་གིས་ཤེས་གྱུར་པ། །དེ་ནི་གཞན་ལ་མི་དགའ་སྟེ། །(k. 291ab)

复次，[他宗]当此法于具净信之相续中生起时，如何将焚毁外道之言论？答：
谁已解此法，彼不乐其他，（k. 291ab）

> དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བའི་བདུད་རྩི་མྱངས་པ་ནི་དེ་ལས་གཞན་པའི་ལྟ་བའི་རོ་ལ་མནོག་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་དེ་ལས་གཞན་པའི་ལྟ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་དེ་མི་དགའོ། །སློབ་[192a3]དཔོན་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདུད་རྩིའི་རོ་མྱངས་པ་ལྟ་བུར་གྱུར་ཏེ་སྐྱེ་བོ་བློ་དང་ལྡན་པའི་ཡིད་ཚིམ་པར་བྱེད་པའི་ཚིག་གསུང་བ།
> དེས་ན་བདག་ལ་ཆོས་འདི་ནི། །འཇིག་པའི་སྒོ་དང་འདྲ་བར་སྣང་། །(k. 291cd)

受用“真实性见”之正法甘露者会视其他见之味如无物，故而不乐于一切其他见。阿阇梨对如是已领受正法甘露之具慧士夫，说令其满意之言：
故此法于我，现似坏灭门。（k. 291cd）[24]

---

[24] 玄奘译此二句为“为余出伪门，故显真空义”其配有法护的相应注释。这和当前月称释显然是大相径庭的，让人难辨错对。法尊依藏文改译为“故我见此法，如同能灭门”。我对将 སྣང་ 译为“见”略有异议。

སླར་མི་སྐྱེ་བས་འཇིག་པ་མཐོང་བའི་ཕྱིར་ཆོས་འདི་ནི་བདག་མེད་པའི་ཆོས་[192a4]རྟོགས་པའི་རྒྱུད་ལ་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་ཐམས་ཅད་འཇིག་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ནོ་སྙམ་དུ་སློབ་དཔོན་ལ་སྣང་ངོ་། །འདི་ནི་མི་དམིགས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་འགའ་ཞིག་ཡང་འཇིག་པའི་རྒྱུ་མ་ཡིན་པས་འཇིག་པའི་སྒོ་དང་འདྲ་བར་ཞེས་བཤད་དོ། །ཡང་ན་བསྟན་པའི་[192a5]ཆོས་ལ་དགོངས་ནས་འཇིག་པའི་སྒོ་དང་འདྲ་བར་ཞེས་བཤད་དོ། །མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནི་གཏན་དུ་བའི་འཇིག་པ་ཡིན་ལ། དེར་རྗེས་སུ་འཇུག་པའི་སྒོ་ནི་རྣམ་པར་ཐར་པའི་སྒོ་སྟོང་པ་ཉིད་རྟོགས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་ལ་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱང་སློབ་དཔོན་ལ་དེ་དང་འདྲ་[192a6]བར་སྣང་སྟེ། ཇི་ལྟར་འཕགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཐུགས་སུ་ཆུད་པར་ཤེས་ནས་དད་པ་དང་ལྡན་པ་ལྟ་བ་གཞན་མངོན་པར་མི་འདོད་པ་དེ་བཞིན་དུ་ལུང་གི་ཆོས་རྟོགས་པ་ཡང་གཞན་ལ་མི་དགའོ་སྙམ་དུ་དགོངས་སོ། །

由于见到“因为不复再生而坏灭”，故阿阇梨似是见到“在证得无我之法的相续中，此（无我）法是坏灭一切不正见之因”。以此（无我法）是具不可得之自性故，对某些人而言，亦不是坏灭之因，因此说“似坏灭门”。复次，由思惟[此]是教法（而非证法）而说“似坏灭门”（而非真坏灭门）。涅盘者，是究竟坏灭。入彼之门，即解脱之门，是以证悟空性为自性者。对此，于阿阇梨而言，教法亦现作与彼（真的坏灭门）相似。意思就是，随着于内心中对圣法自性的了解，具净信者不乐信其他见，同样地，通达教之法的人亦不乐他（宗）。

3.1.1.3.2.2 圣者们不生怖畏的原因

ཅི་སྟེ་འཕགས་པ་རྣམས་ལ་ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་འདི་[192a7]སྐྲག་པའི་རྒྱུར་མི་འགྱུར་ཞེ་ན།
བདག་ལ་ཆགས་པ་ལོག་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་ལ་བདག་ལ་ཆགས་པ་ཡོད་པ་དེ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་དངོས་པོའི་ལྟ་བ་འདོད་ཀྱི་དེ་དང་མི་མཐུན་པས་བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །
དེ་ཉིད་དུ་བདག་མེད་སྙམ་དུ། །དེ་ལྟར་གང་ལ་དགོངས་[192b1]གནས་པ། །(k. 292ab)
འཕགས་པ།
དེ་ནི་ཡོད་པས་ག་ལ་དགའ། །མེད་པས་འཇིག་པར་ག་ལ་འགྱུར། །(k. 292cd)

[他宗]对诸圣者而言，何以此（无我法）不成为怖畏之因？
[自宗]因为远离对“我”的贪着的缘故。任谁对“我”有贪着，则[其]承许随顺彼（我）之实有见，而不是不随顺彼（我）之无我见。（颂说：）
“真性中无我”，谁有如是想，(k. 292ab)
彼圣者
岂因有（我）而喜？岂因无（我）而畏？(k. 292cd)

གང་ཞིག་ལ་ཕྱི་དང་ནང་གི་དངོས་པོའི་རང་གི་ངོ་བོ་ཡོངས་སུ་མི་རྟོགས་པའི་ཕྱིར་ཞེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་འགའ་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་སྙམ་པའི་དགོངས་པ་རྣམ་པར་[192b2]གནས་པ་དེ་ནི་གང་མེད་པར་མཐོང་བ་ལས་དེ་བདག་མེད་པ་ལ་འཇིགས་པར་འགྱུར་བ་ཡོད་པར་ལྟ་བ་ཡོད་པས་ཡོངས་སུ་ཚིམ་པར་ག་ལ་འགྱུར། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དེ་དག་གི་རྗེས་སུ་ཆགས་པ་དང་ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་བྲལ་བའོ་ཞེས་བྱ་སྟེ། ཡོད་པར་ལྟ་བ་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པ་མེད་[192b3]པའི་ཕྱིར་ལ། བདག་མེད་པར་ལྟ་བ་ལ་ཡང་ཁོང་ཁྲོ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་གཉིས་ལ་མི་སྤྱོད་ཅིང་རྩོད་པ་མེད་པ་འདི་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་བདེ་བླག་ཏུ་འགྲོ་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དམ་པའི་གནས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ན་བདག་མེད་པ་དེ་དེའི་[192b4]འཇིགས་པའི་རྒྱུ་མ་ཡིན་ནོ། །

任何人具有[这样的]想法：“所谓‘以完全不见内外事之自体故’中的‘事’完全非自性有”，（则）其将因见何者是无，以至畏惧彼我成无？岂因具有“有见”而满足？即因此故，而有所谓远离对彼等之贪着和瞋恚，因为当没有对“有见”之贪着，则亦没有对“无我见”之瞋恚。因此，不行于二（种见）亦无诤论，此人易入涅盘之城。因此，以涅盘是圣者之处的缘故，彼无我不是彼之怖畏因。

3.1.1.3.3 对误入歧途者能生悲心

དངོས་པོར་ལྟ་བ་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པའི་མུ་སྟེགས་ཅན་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་གཡང་སར་འདུ་ཤེས་པ་རྣམས་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལས་འཇིག་རྟེན་གཙོད་པར་བྱེད་ཅིང་སྐྱེ་བོ་སྡུག་བསྔལ་མཐའ་ཡས་པའི་རྒྱུ་དངོས་པོར་ལྟ་བ་ལ་སྦྱོར་བ་[192b5]ན་འགྲོ་བ་རྣམས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་མུ་མཐའ་མེད་པའི་ས་བོན་དུ་གྱུར་པ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར།
དོན་མིན་ས་བོན་གྱུར་པ་ཡི། །མུ་སྟེགས་ཅན་མང་མཐོང་ནས་ནི། །
ཆོས་འདོད་པ་ཡི་སྐྱེ་བོ་ལ། །སུ་ཞིག་སྙིང་མི་བརྩེ་བར་འགྱུར། །(k. 293)

贪着实（有）见的外道师，有诸“将涅盘作险地”之想，于涅盘以外，使用能断世间和作士夫无边痛苦之因的实（有）见，由此，成为众生之无边痛苦的种子。因此，（颂说：）

由见众外道，作无义种子，对求法士夫，谁不生悲悯？（k. 293）

འཇིག་རྟེན་འདི་ནི་མུ་སྟེགས་བྱེད་ཀྱི་སྨྲུལ་དངོས་པོ་དང་[192b6]དངོས་པོ་མེད་པར་ལྟ་བ་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ཚེར་མ་ཤིན་ཏུ་འཐིབས་པོའི་ཚང་ཚིང་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལམ་བཟང་པོ་ནས་བཀག་སྟེ། ལྟ་བའི་ཚེར་མའི་ཚང་ཚིང་དུ་བཙུག་ནས་ཐར་པའི་ཆ་དང་མཐུན་པའི་དགེ་བའི་སྲོག་གི་དབང་པོ་བཅད་པའི་སྒོ་ནས་ཉེན་རེ་ཞིང་གསོད་པར་བྱེད་[192b7]དོ། །གང་ཞིག་ཅི་ཞིག་ལྟར་སྐྱེས་བུའི་བྱེད་པས་བདག་ཉིད་དེ་ལས་ཡོངས་སུ་གྲོལ་བར་བྱས་ནས་ལམ་བཟང་པོ་ལ་བརྟེན་པ་དེ་ནི་མཛའ་བཤེས་ཚོགས་ཆེ་ཞིང་ཡང་བར་ཕྱིན་པ་དེ་ལས་གྲོལ་བ་ཞིག་སྟར་གྱི་རྒྱུད་པའི་གདམ་ཐོས་པས་སྙིང་ཞུ་བའི་གཉེན་རྣམས་ཀྱིས་བརྩེ་བར་བྱ་བ་ཡིན་པ་དེ་[193a1]ལྟ་བུ་སྟེ་དེ་དང་འདྲ་བར་རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རིགས་ཅན་གང་ཞིག་སྙིང་བརྩེ་བར་མི་འགྱུར། སྙིང་བརྩེ་བ་ལས་ཀྱང་གུས་པར་བྱས་ཏེ་དེ་ལ་གང་གིས་ན་འདིར་སྐར་ཡང་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱི་སྨྲུལ་དག་གིས་ཐོགས་པར་[193a2]མི་འགྱུར་བ་རང་བཞིན་མེད་པའི་ལམ་ཉེ་བར་བསྟན་པར་བྱའོ། །

诸如蛇一样的外道具有如稠暗（འཐིབས་པོ）刺林（ཚང་ཚིང་དང་ལྡན་པ་）之实（有）和实无的不正见，将此世间从正道扭转，也就是说，由置（བཙུག་ནས་）（其追随者）于如刺林之见，以断（其）随顺解脱分之善良命根而每日杀害（之）。就如同任何人以某种方式（kathaṃcana）凭士夫之作为，自身从彼（状况）彻底解脱，由此依于善道，彼人脱离了极恶或浅薄之（道）友。（其）朋友们因闻（其）之前不幸经历之言而心软化，（彼亦）成为（其朋友们）所悲悯者，同样地，具菩萨种性者谁不怜悯如是（曾为外道误导之）士夫。又由（菩萨如是的）悲悯，（其人）亦起恭敬，由此，应对这些将无论如何不再被如蛇般诸外道所误导（之士夫）授以无自性之道。

ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་སེམས་ཅན་རྣམས་དགེ་བའི་བསམ་པ་ཅན་ཡིན་ཡང་ཕལ་ཆེར་མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ལུགས་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་གྱི་བདེ་བར་གཤེགས་པའི་དང་མ་ཡིན་ཞེ་ན། དེ་ནི་ཕྲ་བའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་[193a3]ལྟར་རགས་པ་མཐོང་ཞིང་། བདེ་བར་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་དང་ཁ་ཟས་དང་ཆོས་གོས་ལ་སོགས་པ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་དམིགས་ནས་ལྟ་བ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པ་རྣམས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི་དོན་ཟབ་མོ་མཁས་ཤིང་མཛངས་པས་རིག་པར་བྱ་[193a4]བའི་གཏིང་མི་དཔོགས་ཤིང་མཐོང་བ་དང་ཐོས་པ་ཙམ་གྱིས་བསླུས་པ་ན་མུ་སྟེགས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་དག་ལ་གུས་པར་བྱེད་དོ། །

复次，[他宗]何以诸有情虽有善愿，但大都追随诸外道之宗而非善逝之（宗）？[自宗]以其（善逝之宗）幽微的缘故。具有颠倒见者见到如此粗劣（外道宗），并缘诸善逝之庙堂、食物和法衣等（外相事）为殊胜，由此，未深思贤智之士所了解如来教言的深义，而单纯被见闻所欺，因此，于诸外道之宗作恭敬。

3.1.1.4 明自他教法之粗细，分二：

3.1.1.4.1 总说愚人敬重其他教法但不敬大师的教法的理由

ཇི་ལྟར་བདེ་བར་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་འདི་ཕྲ་བ་ཉིད་དང་། དེ་ལས་གཞན་པ་རྣམས་ཀྱི་རགས་པ་ཉིད་ཡིན་པ་དེ་ལྟར་[193a5]བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
ཤཱཀྱ་གོས་མེད་བྲམ་ཟེ་སྟེ། །གསུམ་པོ་རྣམས་ཀྱིའང་ཆོས་ཡོད་དང་། །
མིག་དང་རྣ་བ་ཡིས་འཛིན་པ། །དེའི་ཕྱིར་ཐུབ་པའི་གཞུང་ལུགས་ཕྲ། །(k. 294)

为了讲解此诸善逝之法如何幽微，以及其他（法）之粗糙，而说：
释迦及离系，婆罗门三法，意眼耳所取，故佛教幽微。（k. 294）

བྲམ་ཟེ་རྣམས་ནི་འདོན་པ་སྙིང་པོར་བྱེད་པ་སྟེ། དེ་རྣམས་ཀྱི་དེ་ནི་རྣ་བའི་ཡུལ་ལོ། །གཅེར་བུ་པ་[193a6]དག་ནི་གཙང་སྦྲར་སྤྱོད་པ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར་ལུས་དྲི་ང་བའི་འདམ་འཕེལ་བཞིན་པས་གོས་ཤིང་ལུས་ཕྱིས་རས་དང་བྲལ་བ་གྲང་བ་དང་རླུང་དང་ཉི་མ་དང་སྐྲ་འབལ་བ་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་གཞིར་གྱུར་པ་རྣམས་ཏེ། དེ་རྣམས་ཀྱི་ལུགས་དེ་ནི་མཐོང་བས་གོ་བར་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ།[193a7]དེའི་ཕྱིར་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ནི་མིག་གི་རྣམ་པར་213ཤེས་པས་ཤེས་པར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །ཤཱཀྱ་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་མེད་པར་ལྟ་བའི་ཉི་མས་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་སྣང་བར་བྱས་ཤིང་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་མ་ལུས་པས་འཐིབས་ཤིང་ཚང་ཚིང་དུ་གྱུར་པའི་མ་རིག་པའི་མུན་པ་[193b1]བཅོམ་པ། འདུས་བྱས་རྨི་ལམ་དང་མིག་འཕྲུལ་དང་སྒྱུ་མའི་ན་ཆུང་དང་གཟུགས་བརྙན་དང་སྤྲུལ་པ་དང་མཚུངས་པར་མཐོང་བ། ཉོན་མོངས་པའི་དྲི་མ་མ་ལུས་པ་བསལ་བས་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་དྲི་མ་མེད་པར་གྱུར་པ་རྣམས་ནི་དེ་ལྟར་མཉམ་པར་གཞག་པ་དག་ཁོ་ནས་[193b2]ངེས་པར་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་དེ་དག་གི་དགེ་བའི་བསམ་པ་ནི་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པས་གོ་བར་བྱ་བ་ཡིན་པས་ཐུབ་པའི་གཞུང་ལུགས་ཕྲ་བ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་མ་ངེས་པས་བསོད་ནམས་འདོད་ཀྱང་སྐྱེ་བོ་བདེ་བར་གཤེགས་པའི་ཆོས་ལ་མི་འཇུག་གོ། །

诸婆罗门将讽颂作心要，彼等之（法）是耳之境。裸形诸师，由于离洁净之行，以身上滋生之恶臭泥垢为衣，且没有浴巾，成为冷、风、日晒、以及拔发等苦的所依（āśrayabhūta）。彼等之宗，是应可由“见彼”而知。因此，彼等之法是眼识所知。释迦以一切事无自性之日照亮心相续，并摧毁被一切不正见所遮蔽而成为稠密之无明黑暗，而后见有为法如梦、幻化（indrajāla，意为：因陀罗网）、幻现之少女、影和幻化。由无余清除烦恼垢故，心相续成为无垢，（这些）是唯由诸三摩呬多（samāhita）所决定，因此，彼等（即佛陀的教法）之善意乐是意识所了解者[25]，故能仁之宗是幽微。因此，以（对佛教的教义）不确定故，士夫虽求福德但不入善逝之法。

3.1.1.4.2 分别讲解，分三：

3.1.1.4.2.1 那些恶劣宗不是求解脱者的所行处

འདིར་སྨྲས་པ།[193b3]གལ་ཏེ་བློ་རགས་པའི་ཕྱིར་འཇིག་རྟེན་ཕྱི་རོལ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇུག་ན་འོ་ན་འདིར་ཡང་དེ་ལྟར་རྗེས་སུ་སྒྲུབ་པར་གྱིས་ཤིག །ཕྱི་རོལ་པའི་བྱ་བ་རྗེས་སུ་མི་འགྲུབ་སྟེ། འདི་ལྟར།
ཇི་ལྟར་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ལ་ཆོས། །ཕལ་ཆེར་ཕྱི་འཆོས་བརྗོད་པ་ལྟར། །
དེ་བཞིན་གཅེར་བུ་[193b4]རྣམས་ལ་ཆོས། །ཕལ་ཆེར་བླུན་པ་བརྗོད་པ་ཡིན། །(k. 295)

对此[他宗]说：若世人以心粗故，依外道而行，则请（你们佛教徒）在此亦如是随修。[自宗]不随外道之所为。应如是：

25 按贾曹杰《释》，其他如裸形师和吠陀师的教法，皆可以眼、耳等直观可解，而佛教深细，要智慧思维方能了解。

就如婆罗门，法多说诳诈[26]，如是诸裸形，法多说愚痴。（k. 295）

བྲམ་ཟེ་རྣམས་ནི་བཟླས་བརྗོད་དང་སྦྱིན་སྲེག་དང་། བཀྲ་ཤིས་དང་། འགྲོད་ཚངས་ལ་སོགས་པའི་བྱ་བ་དག་གིས་གཞན་དག་ལས་རྙེད་པ་དང་།
བཀུར་སྟི་ལ་སོགས་པ་འདོད་པས་ཕྱི་འཆོས་པར་འདོད་དོ། །དེ་[193b5]དག་གི་ཆོས་ནི་ཕལ་ཆེར་ཕྱི་འཆོས་པ་ཞིག་སྟེ། ཕྱི་འཆོས་གཙོ་བོ་ཡིན་
ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །ཆོས་འདི་ནི་ཐར་པ་འདོད་པ་རྣམས་ལ་འགལ་བ་ཡིན་ཏེ། འཁོར་བའི་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་ཕྱིར་ལ། །ཁ་གསག་གིས་རྗེས་
སུ་རིག་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་པ་མངོན་པར་[193b6]འཕེལ་བའི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཤཱཀྱ་པ་རྣམས་ལ་མ་བསྟན་ཏོ། །ཇི་
ལྟར་ཐར་པའི་བར་དུ་གནོད་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ཕྱི་འཆོས་ཕལ་ཆེ་བ་ཐར་པ་འདོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་སྤྱད་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་
པ་དེ་བཞིན་དུ་གཅེར་བུ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་སེམས་རྨུན་པ་ཉིད་དུ་བྱེད་པའི་རྒྱུ་[193b7]ཡང་རྨུན་པ་ཕལ་ཆེ་བའི་ཕྱིར་སྤྱད་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པས་
དེ་ལྟར་ཉེ་བར་བསྟན་པ་རྗེས་སུ་མི་སྒྲུབ་པོ། །

诸婆罗门以讽诵、火供、祝福、忏净等事，从他人求利敬，故被认为是诳诈。彼等之法多行诳诈，意思谓诳诈为主。此法对诸求解脱者是相违的。以（其）与轮回相随顺的缘故，且以（其是以）随应（anuviddha）谄曲为自性的随烦恼[27]的增长因的缘故，释迦教徒未受（此）教。因为其能障碍解脱故，诸婆罗门之法多诳诈，非诸求解脱者所应行，同样地，以诸裸形师之法是令心成愚昧之因，复又多愚痴的缘故，非所应行，因此，不应随如是教法而修。

3.1.1.4.2.2 劣根者生起恭敬的方式

གང་གི་ཕྱིར་བྲམ་ཟེ་འདི་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ཕྱི་འཆོས་ཕལ་ཆེ་བ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་འཇིག་རྟེན་ཕལ་ཆེར།
ཇི་ལྟར་རིག་པ་བླངས་པ་ལས། །བྲམ་ཟེ་གུས་པ་སྐྱེ་བ་ལྟར། །
དེ་བཞིན་[194a1]ཉོན་མོངས་བླངས་པ་ལས། །གཅེར་བུ་པ་ལ་བརྩེ་བར་འགྱུར། །(k. 296)

因为此等婆罗门之法多诳诈，因此，世间人大多会
因为持吠陀，起敬婆罗门，同因持苦恼，怜悯裸形师。(k. 296）

---

[26] ཕྱི་འཆོས། 在贾曹杰《心要》中释为 ཕྱི་ཚུལ་འཆོས་པ།，Tillemans (1990，I：244，n. 212)将之引向 ཚུལ་འཆོས་ (= kuhanā)，意为诈：矫诈、诡诈、诳、诳诱等。玄奘译为：诳诈。本译随之。

[27] ཁ་གསག་གིས་རྗེས་སུ་རིག་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་པ་ 被 Tillemans (1990，I：p. 131) 意译为：depraved [practices] such as obtention [of things]through vaunting oneself...，笔者未觉这种读法的合理处，故另辟途径。

ཇི་ལྟར་འདོན་པར་བྱེད་པ་ཙམ་གྱིས་སེམས་རངས་པར་གྱུར་པའི་འཇིག་རྟེན་ནི་རིག་པ་བླངས་པ་ལས་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ལ་གུས་པ་སྐྱེ་བ་དེ་བཞིན་དུ་ཉོན་མོངས་པ་བླངས་པ་ལས་ཏེ་མགོ་[194a2]འབལ་བ་ལ་སོགས་པ་ལུས་ཡོངས་སུ་དུབ་པ་རྣམས་ལས་གོས་མེད་པ་རྣམས་ལ་བརྩེ་བ་སྐྱེའོ། །

如同唯因讽颂即心满意足[28]的世人，会因婆罗门持有吠陀而对之生恭敬，同样地，因诸裸形师由持苦恼而作拔发等劳损身体而对之生悲悯。

3.1.1.4.2.3 那些宗不是圣法的原因

འདི་རྣམས་ཀྱི་ལུས་ཡོངས་སུ་ཉོན་མོངས་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉམས་སུ་མྱོང་བ་ནི་ཆོས་ཀྱི་ཆེད་དུ་འགྱུར་བ་འདི་ནི་མི་སྲིད་དེ་ཉེས་པ་སྤྱད་པའི་འབྲས་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་བསྟན་པའི་[194a3]ཕྱིར།
སྡུག་བསྔལ་ལས་ཀྱི་རྣམ་སྨིན་ཕྱིར། །ཇི་ལྟར་ཆོས་སུ་མི་འགྱུར་བ། །(k. 297ab)
ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་སོ། །
ཇི་ལྟར་སྒྲེན་མོས་རྒྱུ་བ་རྣམས་ཀྱི་འདི་བའི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཉམས་སུ་མྱོང་བ་ཡང་དམྱལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཉམས་སུ་མྱོང་བ་བཞིན་ཆོས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མི་འགྱུར་བ་ལྟར་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་།[194a4]
དེ་བཞིན་སྐྱེ་བ་ལས་ཀྱི་ནི། །རྣམ་སྨིན་ཕྱིར་ན་ཆོས་མ་ཡིན། །(k. 297cd)

此等人由恼乱身体而有之苦受，不可能是为正法，以是其过失修行之结果的缘故。为讲解（这义）而说：
苦为业异熟，故如是非法，(k. 297ab)
如同裸形而行者当前的苦的领受亦如地狱之苦之领受一样，不是以正法为目的。另外，如是诸婆罗门之
“生”同样非法，业之异熟故。(k. 297cd)

3.1.2 略示善说

3.1.2.1 正说

[28] Tillemans (1990，I：176) 译 རངས་པ 为 coarse，然而 རངས་པ 并没有粗大的意思，可能是 Tillemans 误读为 རགས་ 了。

གལ་ཏེ་ལས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། མིག་ལ་སོགས་པ་ལྟར་སྡུག་བསྔལ་དང་སྐྱེ་བ་ཆོས་སུ་མི་འགྱུར་ན་འོ་ན་ཆོས་གང་ཞིག་ཡིན་ཞེ་ན། བཤད་པར་བྱ་སྟེ།
ཆོས་ནི་མདོར་ན་མི་འཚེ་བར། །དེ་བཞིན་[194a5]གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གསུངས། །(k. 298ab)

dharmaṃ samāsato ’hiṃsāṃ varṇayanti tathāgatāḥ /

若因为是业之异熟，痛苦以及出生，譬如眼等，不是正法，则法是什么？
（如下）当说：
诸如来皆说，盖法即不害，(k. 298ab)

འཚེ་བ་ནི་གཞན་ལ་གནོད་པར་ཞུགས་པའི་ཕྱིར་སེམས་ཅན་ལ་གནོད་པའི་བསམ་པ་དང་། དེས་ཀུན་ནས་བསླང་བའི་ལུས་དང་ངག་གི་ལས་ཡིན་ལ། མི་འཚེ་བ་ནི་དེ་ལས་བཟློག་པའི་སྒོ་ནས་དགེ་བ་བཅུའི་ལས་ཀྱི་ལམ་མོ། །གང་[194a6]ཡང་ཅུང་ཟད་གཞན་ལ་ཕན་འདོགས་པ་དེ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་མི་འཚེ་བའི་ཁོངས་སུ་འདུ་བ་ཡིན་ནོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ནི་མདོར་བསྡུ་ན་མི་འཚེ་བ་དེ་ཉིད་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ། །
སྟོང་ཉིད་མྱ་ངན་འདས་པར་ཏེ། །འདིར་ནི་དེ་གཉིས་འབའ་ཞིག་གོ། །(k. 298cd)

śūnyatām eva nirvāṇam kevalaṃ tad ihobhayam //

“害”即于他（有情）有损害，因此，是损害有情的意愿以及由此发起的身、语之业。相对地，不害者，从与之相反的方面而言，是十善业之道。但凡有少许利他者，皆属于不害的范畴。（故）说：诸如来之法者，总而言之，即彼不害性，
空性即涅盘，此中唯二者。(k. 298cd)

རང་[194a7]བཞིན་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་གང་བཤད་པ་དེ་ཉིད་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ཀྱིས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་གསུངས་སོ། སྡུག་བསྔལ་ཕུང་པོ་ལྔའི་རང་བཞིན་ཅན་གཏན་ཉེ་བར་ཞི་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཡིན་ལ། རང་བཞིན་གྱིས་མ་སྐྱེས་པར་མཐོང་[194b1]བའི་དུས་སུ་ཡང་སྡུག་བསྔལ་རང་བཞིན་གྱིས་མ་སྐྱེས་པར་ཁོང་དུ་ཆུད་པས་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཟད་པ་ཡིན་དང་དེ་སྐད་ཡང་རྣམ་པ་གཞན་དུ་འགྱུར་བས་ཡོངས་སུ་བརྟག་པ་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་སྡུག་བསྔལ་འགགས་པ་པོ་ནའོ་སྙམ་དུ་དངོས་པོ་རྣམས་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་མཐོང་བ་ཉིད་[194b2]མྱ་ངན་ལས་འདས་པའོ་ཞེས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཀྱི་དངོས་པོའི་རང་བཞིན་གྱི་ངོ་བོར་སྣང་མི་སྐྱེ་བས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་ནི་མ་ཡིན་ཏེ་རང་བཞིན་ལ་ལྡོག་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་རང་བཞིན་གྱིས་མ་སྐྱེས་པ་མཐོང་བ་ཁོ་ན་མྱ་ངན་[194b3]ལས་འདས་པ་ཡིན་ནོ། །

凡被说为是自性空者，被诸佛薄伽梵说是涅盘。以五蕴为自性之痛苦恒常寂灭，即是

涅盘。当见自性无生之时，亦了解痛苦自性无生，因此，由于是颠倒已尽，并且它不可能再被观察到成为其他相的缘故，痛苦必定被断除。出于这种看法，如来说“见诸事自性空本身，即是所谓涅盘”[29]，但不是“因为（痛苦）不复再生作为诸事自性之体，而是涅盘”，以自性尚未被遮除的缘故。因此，唯见自性无生，是涅盘。

> མི་འཚེ་བ་དང་སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བའི་ཆོས་དེ་གཉིས་ནི་མཐོ་རིས་དང་བྱང་གྲོལ་ཐོབ་པར་བྱེད་པ་སྟེ་དེའི་ཕྱིར་
> འདིར་ནི་དེ་གཉིས་འབའ་ཞིག་གོ། །
> འབའ་ཞིག་ཅེས་བྱ་བ་ནི་ཡོངས་སུ་དག་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བསྟན་པ་འདི་ཁོ་ནར་འདི་[194b4]གཉིས་ཆེས་ཡོངས་སུ་དག་པར་
> དམིགས་ཀྱི་གཞན་དུ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་ལ་མཐོ་རིས་དང་བྱང་གྲོལ་གྱི་བདེ་བ་ཡང་དག་པར་བསྐྱེད་པར་འདོད་
> པས་རྟོགས་པར་བྱའོ། །

所谓不害和空性之法，彼二者使（人）得善趣和超脱，因此（颂说），“此中唯二者。”“唯”即纯粹，也就是说，那些欲为自、他出生善趣和超脱的真正快乐的人应了解：如来的教法仅此而已，最单纯地见此二（法），没有其他。

3.1.2.2 外道不敬重大师之法的原因

> ཡང་ཅིའི་ཕྱིར་ཕྱི་རོལ་པ་འདི་དག་བདེ་བར་གཤེགས་པའི་བསྟན་པ་འདི་མཐོང་[194b5]བཞིན་དུ་ཡང་ཆོས་གཉིས་པོ་འདི་ལ་མི་གུས་ཤེ་ན།
> རང་གི་ཕྱོགས་ལ་ཆགས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་ལྟར།
> རང་ཕྱོགས་འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་ལ། །245སྐྱེ་ས་བཞིན་དུ་སྡུག་འགྱུར་ན། །
> དེ་ཡི་ཟློག་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུ། །ཁྱོད་ལ་གང་གིས་སྡུག་པར་འགྱུར། །(k. 299)

复次，[他宗]为什么虽然这些外道师见到善逝的这个教法，但不敬此二法？
[自宗]因为贪着自宗的缘故。如是：
自宗如家乡，是世人所爱，于是遮彼因，何成汝所爱。(k. 299)

3.1.3 教诲求解脱者受持善说

[29] 意即不许未破自性执时，唯以许苦不再生而许涅盘之义。

> རང་གི་[194b6]ཕྱོགས་ལ་ཆགས་པ་ནི་འཁོར་བ་ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་གོམས་པ་ཞིག་སྟེ། རང་གི་སྐྱེ་བའི་གནས་ལྟར་འཇིག་རྟེན་གྱིས་དེ་ཡོངས་སུ་གཏང་བར་མི་ནུས་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་རང་གི་ལྟ་བ་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པས་བྱིས་པ་རྣམས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་ཆོས་འདི་ལ་མི་འཇུག་གོ། །[194b7]མཁས་པས་རང་སྐྱེ་བའི་ས་ཡིན་ཡང་རྒུད་པའི་རྒྱུར་གྱུར་པ་ལ་རེ་བ་སྤངས་ནས་འབྱོར་པ་བྱེད་པའི་ཡུལ་ལ་བརྟེན་པར་རིགས་ལ། འདི་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་དེ་ལྟར་རང་གི་ཕྱོགས་ལ་ཆགས་པ་སྤངས་ནས་གཞན་གྱི་ཕྱོགས་ཡིན་ཡང་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པ་ལ་ཡིད་གཞུག་པར་[195a1]བྱའོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ཕྱོགས་སུ་ལྷུང་བ་མེད་པར་གྱུར་པས།
>
> རིགས་པའི་དོན་ནི་གཞན་ལས་ཀྱང་། །བློ་ལྡན་ལེགས་པ་འདོད་པས་བླང་། །
> ཉི་མ་ས་སྟེངས་མིག་ལྡན་ལ། །ཀུན་གྱི་སྤྱི་མཐུན་མ་ཡིན་ནམ། །(k. 300)

贪着自宗是轮回无始以来被串习的，如对自己家乡，世人不能究竟舍弃，因此，由于对自宗见的贪着，愚人们不趣入此如来之法。于智者而言，即便是自己的家乡，若是衰损[30]之因，理应舍弃对其希求，而依于圆满之境。如此同样地，由舍弃贪着自宗，即便是他宗，若有功德，亦应关注。因此，没有如是之堕宗，故

合理之义虽由他，具慧求善故受取，对于地上有眼者，太阳岂非普共同？(k. 300)

> བློ་གྲོས་དང་ལྡན་པ་བདག་ཉིད་ཀྱི་ཡིན་པ་[195a2]ལྟ་བུར་སེམས་པས་གང་ལ་ལར་ལེགས་པར་བཤད་པ་དམིགས་པ་དེ་དེ་ལས་བླང་བར་བྱའོ། །ཆོས་འདི་འགའ་ཞིག་ཏུ་ཕྲག་དོག་གིས་གནས་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། ཐམས་ཅད་དུ་ངོ་བོ་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དཔེར་ན་ཐམས་ཅད་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པ་དང་ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་བྲལ་[195a3]བའི་ཕྱིར་ཉི་མ་སྣང་བའི་བྱ་བ་ལ་མིག་དང་ལྡན་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཐུན་257མོང་བ་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཆོས་འདི་ཡང་གལ་ཏེ་བསྒྲུབས་པས་རྫོགས་པར་འགྱུར་ན། རང་གི་སྡེ་པ་དང་གཞན་གྱི་སྡེ་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕན་འདོགས་པ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་རིག་པར་བྱས་ནས་གུས་[195a4]པ་དང་ལྡན་པས་ཆོས་འདི་བདག་ཏུ་བྱ་བར་རིགས་སོ། །

有智慧的人不管见到谁的善说，以思惟“如同是我的一样”，也应从他受取。此法非因嫉妒而只对某些人而存在，以对所有人而言，[其]体性都相同的缘故。譬如，阳光的作用不会贪着或憎恚任何人，因此，对一切有眼之人而言，它都是相同的，此法亦同样，当被修持所圆满，对一切自宗、他宗均作饶益。因此，由如是知已，具恭敬者理应将此法视作自（宗）。

> སློབ་དཔོན་འཕགས་པ་ལྷའི་ཞལ་སྔ་ནས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་བཞི་བརྒྱ་པ་ལས་ལྟ་བར་བྱས་པ་དགག་པ་སྒོམ་པ་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གཉིས་པའི་འགྲེལ་པའོ།། །།

[30] Tillemans (1990，I：133，245，n. 217，218) 用北京版读法（参考备注 278）并参考仁达瓦《明义》，将此句译为：when it is destined to ruin (or when there is a cause for perishing / declining). 然而这种译法是要将 རྒྱུད་ 认定为 རྒྱུད་ 的误抄（或变型）才有可能的。

菩萨之瑜珈行四百论中，名为“破见”的第十二品终。[31]

[31] 这里参照第十二品最后一句的梵藏对译方式而译。如果随藏文字面翻译，则应是“（这就是）阿阇梨圣天亲（授）的菩萨之瑜珈行四百论中的“说修破见”—-即第十二品—-的注释。”

第十三品 说修习破根和境

4.1.1.1.1.1.1 破在根识现前中见到瓶以自性成立

[195a5]འདིར། རིགས་པའི་དོན་ནི་གཞན་ལས་ཀྱང་། །བློ་ལྡན་ལེགས་པར་འདོད་པས་བླང་། །ཞེས་གང་སྨྲས་ན། གང་ཞིག་བློ་དང་ལྡན་པས་བླང་བར་བྱ་བ་རིགས་པའི་དོན་དེ་ཡང་གང་ཞིག་ཡིན་ཞེས་འཇོར་ཏོ། །བཤད་པར་བྱ་སྟེ། ཕྱི་དང་ནང་གི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་[195a6]གྱིས་བདག་མེད་པར་མཐོང་བའོ། །

当此中说：“合理之义虽由他，具慧求善故受取”(k. 300ab)，有问：而“那些具慧者所取的合理之义”是什么？是应讲解：见内外一切事自性无我。

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ཉིད་རྟོགས་པར་མི་ནུས་ཏེ། ཡོད་པ་མ་ཡིན་པའི་བོང་བུའི་རྭ་ལ་སོགས་པ་ལ་ནི་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་དང་སྔོན་པོ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་[195a7]ནི་མངོན་སུམ་ཡོད་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་དང་བཅས་པར་ཡོད་པ་ཁོ་ནའོ་ཞེ་ན།
འདི་ནི་མི་རིགས་ཏེ་འདི་ལྟར།
གཟུགས་མཐོང་ཚེ་ན་བུམ་པ་ནི། །ཐམས་ཅད་ཁོ་ན་མཐོང་མི་འགྱུར། །
བུམ་པ་མངོན་སུམ་ཞེས་བྱ་[195b1]བའང་། །དེ་ཉིད་རིག་པ་སུ་ཞིག་སྨྲ། །(k. 301)

[他宗]“一切事无自性”其本身不可理解，（譬如）对于不存在的驴角等，是没有现前性的，而瓶等以及青色等遍有现前（性），因此，瓶等一切事定具自性 。
[自宗]这不合理。如是（说：）
当见色之际，不见瓶全部，知真者谁言，瓶亦是现前？（k. 301）

འང་གི་སྒྲས་ནི་དེའི་ཉེ་བར་ལེན་པ་སྔོན་པོ་ལ་སོགས་པ་དག་ཀྱང་མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཤེས་པ་སུ་ཞིག་སྨྲ་བར་འགྱུར། །དེ་ལ་ཁ་ཅིག་དག་གིས་ནི་བུམ་པ་264ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་གསུམ་ཡོངས་སུ་འགྱུར་བའི་ངོ་བོར་[195b2]རྟོགས་ལ། ཡང་གཞན་དག་གིས་ནི་བུམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡན་ལག་ཅན་གྱི་རྫས་ཡན་ལག་ལས་ཐ་དད་པ་མཐོང་བ་དང་། རིག་པའི་དབང་པོས་གཟུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་པར་རྟོགས་ཏེ། དེ་དག་གི་ཡང་།
དངོས་པོ་རྟག་པ་ལས་སྐྱེས་པ། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་མི་རྟག་འགྱུར། །[195b3]
ནམ་ཡང་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཉིས། །མཚན་ཉིད་མི་མཐུན་མཐོང་མ་ཡིན། །
ཞེས་བཀག་པའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་དེའི་མངོན་སུམ་ཉིད་ག་ལ་ཡོད།

（颂中）“亦”字（意指），知道真实性者谁会说“其近取（upādāna），如青色等，亦是现前的”。对此，当有些人（即，数论师等）说：瓶等被解作三种功德所变之

体，亦有其他人（即，胜论师等）说：所谓瓶，被解作是异于支分的整体（字面是：有支）之实在（即：瓶性），以及被解作是被触根所取者。而对彼等（言论，已被所谓）“事物从常生，彼何成无常，定不见因果，二者相不同”而破，因此，以无“瓶性”故，其现前性如何存在？

གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་མི་སྲིད་ན་འོ་ན་ཇི་ལྟར་བུམ་པ་འདི་རྣམ་པར་གཞག་པར་རིག་པར་བྱ་ཞེ་ན།
དེ་བཤད་[195b4]པར་བྱ་སྟེ། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དང་རྒྱུར་བྱས་པའི་གཟུགས་བཞི་སྟེ། རྫས་བརྒྱད་པོ་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བུམ་པ་འདོགས་
ཏེ། ཇི་ལྟར་བུད་ཤིང་ལ་བརྟེན་ནས་མེ་དང་། རྩྭ་དང་ཤིང་ལ་སོགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྱིམ་དང་ཕུང་པོ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བདག་ཏུ་འདོགས་
[195b5]ལ། དེ་ཡང་རང་གི་རྒྱུ་ལས་རྣམ་པ་ལྔས་བཙལ་ན་མ་དམིགས་པ་དེ་བཞིན་དུ་རང་གི་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་སྦྲང་རྩི་དང་ཆུ་དང་འོ་མ་འཆུ་
ཞིང་འཛིན་པར་ནུས་པ་མཐོང་བའི་དབང་པོས་གོ་བར་བྱ་བ་ཡིན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པའི་བུམ་པ་ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་ཉིད་དུ་
རྣམ་པར་[195b6]གཞག་གི་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་བརྟེན་ནས་བཏགས་པ་འདི་ཁས་མ་བླངས་པར་རྟོག་པ་གཞན་གྱིས་བུམ་པ་རྣམ་པར་གཞག་
པར་ནུས་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །

[他宗]若（瓶）不可能那样，则当知如何安立此瓶。

[自宗]：（以下）当说：由依于那些八尘质——即四大种和作为因的四种色——而假立瓶；就如，由依于柴薪而假立火，由依于草木等而假立屋，以及由依于诸蕴而假立我。然而，若其从自身之因上以五相（pañcadhā）[32]推求则不可得。如是者，依于自身之因，有汲取蜜、水和乳之能事者，以是见[彼]之根所了解故，将世间现前之瓶安立为“近取者”。然而，若不承许如是所说的依（缘）假立（观点），而以其他分别[33]假立瓶者，是不可能的。

---

[32] Tillemans (1990：272，n. 363) 认为是 MMK 22.1 中提及的五种观察。该颂说：(如来)不是蕴，亦不离蕴，蕴不在彼（如来）中，彼（如来）不在彼（蕴）中，如来也不是“有蕴者”，故（skandhā na nânyaḥ skandhebhyo nâsmin skandhā na teṣu saḥ | tathāgataḥ skandhavān na katamo nu tathāgataḥ ||22.1||）Tillemans 引 Nagao (1979：33)中指出 upānāna 不一定是近取因，也可以是其支分。不过，如果这里专指近取因，我们也可以 MMK7.4-21 为所依，其中说到：不自生、不他生、不缘合之生时生、不已有之生时生、从有或无的方面也不生。

[33] Tillemans (1990：176)似将 རྟོག་པ་གཞན་གྱིས་ 读作“敌宗的想法（rival conceptions）”。

གང་ཞིག་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལས་མ་གཏོགས་པར་བུམ་པ་གཞན་དུ་མ་དམིགས་པའི་ཕྱིར་གནས་སྐབས་དེ་ལྟ་བུའི་[195b7]གཟུགས་ལ་སོགས་པ་དག་ཁོ་ན་ལ་བུམ་པའི་བློར་འགྱུར་གྱི་བུམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་དངོས་པོ་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་སྙམ་དུ་སེམས་པ་དེ་ལྟར་རྩོལ་བ་དེ་ལྟར་ན་རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་ལ་སོགས་པའི་ཉེས་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་བུད་ཤིང་ལས་མ་གཏོགས་པར་ལས་[196a1]མེད་པར་གྱུར་པའི་མེའི་ཡོད་པ་ཉིད་མེད་པས་དེ་ཡང་བློས་ཡོངས་སུ་བརྟགས་པ་ཙམ་དུ་འགྱུར་ལ། དེ་བཞིན་དུ་འབྱུང་བ་རྣམས་དང་སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བ་རྣམས་ཕན་ཚུན་མེད་པར་འབྱུང་བར་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་བུམ་པ་བཞིན་དུ་བློས་[196a2]བརྟགས་པ་ཙམ་ཉིད་དུ་འགྱུར་ཞིང་རང་གི་ངོ་བོས་འགྲུབ་པར་མི་འགྱུར་ན། འདི་ནི་དེ་ལྟར་འདོད་ཁས་བླངས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བ་ལྟ་བུ་དང་། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞིན་དུ་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་[196a3]བའམ་བརྟེན་ནས་བརྟགས་པར་ཅི་སྟེ་ཁས་མི་ལེན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་བུམ་པ་རྫས་བརྒྱད་ཀྱི་ཉེ་བར་ལེན་པ་ཅན་རང་གི་ཉེ་བར་བླངས་པའི་ཉེ་བར་ལེན་པ་པོར་གྱུར་ཅིང་ཉེ་བར་ལེན་པའི་བྱ་བ་བྱེད་པ་པོ་འཇིག་རྟེན་གྱི་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པའི་ཡན་ལག་ཅན་དེ་ལྟར་རྣམ་པར་གནས་པ་[196a4]ཡིན་དང་འདི་རྣམ་པར་དཔྱད་དེ།
གཟུགས་མཐོང་ཚེ་ན་བུམ་པ་ནི། །ཐམས་ཅད་ཁོ་ན་མཐོང་མི་འགྱུར་ཏེ། (k. 301ab)
བུམ་པ་རྫས་བརྒྱད་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

有（如下一种）认为“由于不能在色等以外另外缘到某种瓶，某种（འགའ་ཞིག）唯在如是状态的色等中形成瓶觉的‘瓶’，事实上其非完全没有。”如是者（起）诤论。[自宗]如是者，会有“永远是燃烧”的过失，因此，“在柴薪之外”没有“离（所烧）事（ལས）”的“火的有性（astitā）”。因此，它也唯是心所遍计。同样地，由于诸大种、心和心所等彼此互不相离故，如瓶一样，是唯心所构造并且自性不成立。因此，此（他宗的说法）亦非此（论）能作如是承认。因此，（他宗）何不许瓶等如心和心所，亦如大种，是缘起而有，或是依（缘）假立？因此，瓶应如是存在：是八尘质的取者，是自身近取的能取者，而且，是“取之动作”的作者，是“作为世间的现前”的有支（即：整体）。而分析此（事，如上说：）
当实见色时，不见瓶全部，（k. 301ab）
因为瓶是以八尘质为自性者。

མིག་གིས་ནི་གཟུགས་གཅིག་པུ་མཐོང་གི་དྲི་ལ་སོགས་པ་དག་ནི་མ་ཡིན་ཏེ་ཡུལ་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་[196a5]རོ། །དེའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ཐམས་ཅད་མིག་གིས་མི་མཐོང་བའི་ཕྱིར་ན་དངོས་པོའི་རང་གི་ངོ་བོ་རྣམ་པར་མ་ཕྱེ་བས་འཇིག་རྟེན་ཅི་ཙུང་ཙུང་ལྟར་རང་གི་རྟོག་པ་ཚད་མར་བྱས་ནས་བུམ་པ་དག་གི་མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྨྲ་ལ་རག་མོད། གང་ཞིག་རྣམ་པར་འབྱེད་པར་བྱེད་ཅིང་[196a6]དངོས་པོའི་རང་གི་ངོ་བོ་ལ་མཁས་པ་གང་ཕྱོགས་གཅིག་མཐོང་བས་རི་ལ་མཐོང་བར་སྲིད་པར་མི་བྱེད་པ་དེ་ནི་བུམ་པ་མངོན་སུམ་མོ་ཞེས་བྱ་བ་རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུར་སྨྲ་བར་མི་འོས་སོ། །

眼单纯见色，而非香等，以（色、香）是不同的境的缘故。因此，由于眼不见瓶的全体，以不细分析事物之自体，而随世间任意地将自身的分别作为量，由此，说瓶等是现前尚可（bhavatu）。然而，凡谁作分析且熟知事物的自性，（且）不可能有以见任何一方而见全山，其不应如此说“瓶是现前”。

> འདི་ལ་རྟོག་གེ་པ་རྣམས་ན་རེ་བུམ་པ་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ཁོ་ན་སྟེ། གཟུགས་[196a7]ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ནི་བསྟན་དུ་མེད་པ་ཡིན་ལ། མངོན་སུམ་གྱིས་བརྗོད་པར་བྱ་བའི་མིག་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཡུལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་མངོན་སུམ་ཞེས་བྱ་བར་འདོགས་སོ། །བུམ་པ་ནི་བློས་ཡོངས་སུ་བརྟགས་པ་ཙམ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རང་གི་[196b1]མཚན་ཉིད་དུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ལ། གང་ལ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་ལ་ནི་དངོས་ཀྱི་གནས་པས་མངོན་སུམ་ཉིད་མི་སྲིད་པ་འབའ་ཞིག་ཏུ་མ་ཟད་ཀྱི་དེ་ལ་བཏགས་པའི་མངོན་སུམ་ཉིད་ཀྱང་མི་རུང་ངོ་། །དེའི་ཕྱིར་མངོན་སུམ་ཉིད་འགོག་པ་དགོས་པ་[196b2]མེད་པའི་ཕྱིར་སྒྲ་ལ་མིག་གིས་གཟུང་བར་བྱ་བ་འགོག་པ་ལྟར་བུམ་པ་འདི་ལ་ཡང་འགོག་པའི་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཟེར་རོ། །

对此，推理师说：瓶定无现前，当色等自相是无法表示（avyapadeśya）的，而是因为（它是）被称为“现前”的眼识等的境的缘故，被假立为“现前”。由于（你们认为）瓶是唯心所遍计（parikalpa）的缘故，非自性有。如是者，任何无自相之事，定不可能真实地成为现前，不仅如此，它也不能是假立的现前。因此，以无需要破现前性的缘故，如（无需）在声中破“眼所取性”，于此破瓶（的现前）亦不合理。

> རྟོག་གེ་པ་འདི་ནི་འཇིག་རྟེན་པའི་དོན་དག་ལ་གཏན་མ་བྱང་བའི་ཕྱིར་བྱིས་པ་གཞོན་ནུ་ལྟར་ཇེ་དང་པོ་ཁོ་ན་ནས་སྦྱང་བར་གྱུར་པ་ཡིན་པས་དེ་[196b3]བསྟན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཁྱོད་ཀྱི་མངོན་སུམ་གང་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བརྒལ་ཞིང་བརྟག་པར་བྱའོ། །

[自宗]此推理师完全不熟悉世间诸事，因此，需如愚童一样地从头学习。因此，为了教导他们，对其质问：“什么是现前？”。

> སྨྲས་པ་ཤེས་པ་མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ། །ཤེས་པ་ཅི་འདྲ་བ་ཞིག །གང་རྟོག་པ་དང་བྲལ་བའོ། །རྟོག་པ་ཡང་ཅི་ཞིག །གང་དོན་ལ་མིང་དང་རིགས་སུ་ལྷག་པར་སྒྲོ་འདོགས་[196b4]པར་ཞུགས་པའི་འདུ་ཤེས་གཡེར་པོ་སྟེ་དེ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར་དབང་པོའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལྔ་ནི་ཡུལ་གྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་བརྗོད་དུ་མེད་པ་ཙམ་ཞིག་ལ་འཇུག་པའི་ཕྱིར་མངོན་སུམ་གྱི་སྒྲས་བརྗོད་པར་བྱ་བ་སྟེ། དབང་པོ་དང་དབང་པོ་ལ་གནས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

[他宗]答：识是现前。
[自宗]哪一种识？
[他宗]那些离分别者。
[自宗]而分别又是什么？
[他宗]即那些在境上有关于名称和种类特别增益的“巧想（འདུ་ཤེས་གཡེར་པོ་[34]）”。而五种根

[34] 藏译各本虽无发现异读，唯 གཡེར་པོ་ 于此处显得突兀不明。Tillemans (1990, I：177) 译作 clear and distinct，但这种意思未见诸任何字典或先例，查 BDRC 发现 འདུ་ཤེས་གཡེར་པོ་ 在《甘》《丹》译例上似乎也就

识由离彼（想）故，必在境的离言（nirabhilāpya）自相上运作，故以“现前（pratyakṣa）”之名称谓，以是对应（prati）各个根（akṣa）而存在的缘故。

> འོ་ན་དབང་[196b5]པོའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་སྐད་ཅིག་མ་གཅིག་ཇི་ལྟར་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡིན། དེ་ནི་དབང་པོ་དང་དབང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇུག་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། དབང་པོ་དང་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་སྐད་ཅིག་དག་སྐྱེས་མ་ཐག་ཏུ་འཇིག་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།།

[自宗]然而，一刹那根识如何是现前？彼（一刹那根识）不是依于各个根而运作者，以（各个根对一刹根识而言）是不共的缘故，以及因为根和根识的刹那是生已即灭的缘故。

> གལ་ཏེ་རྣམ་པར་[196b6]ཤེས་པའི་ཚོགས་ལྔ་ནི་བསགས་པའི་རྟེན་དང་དམིགས་པ་ཅན་ཡིན་པས་དབང་པོའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་དང་ཡུལ་གྱི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་རེ་རེ་ཞིང་རྟེན་ཉིད་དམ་དམིགས་པ་ཉིད་དུ་རྟོགས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་སྐྲ་ཤད་རེ་རེ་ལོགས་སུ་མ་མཐོང་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཚོགས་པའི་ནང་ན་གནས་པ་རེ་རེ་[196b7]ཡང་རྒྱུའི་དངོས་པོ་ཡིན་པ་ལྟར་མིག་ལ་སོགས་པའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཚོགས་པ་རྣམས་ནི་རེ་རེ་ཞིང་རྒྱུ་ཉིད་ཡིན་ནོ་ཞེ་ན།

[他宗]五（根）识聚是以积集为所依（根）和所缘（境），因此，根之微尘和境之微尘不被各别解作是所依或是所缘，因为有眼翳者不会逐个分别地见到毛发的缘故。在聚合以内各别而有者亦是因事（hetubhāva），同样地，诸微尘聚——如眼等——分别是（各自对应识之）因。

> དཔེ་མི་མཐུན་པ་ཞིག་སྟེ། རབ་རིབ་མེད་པས་སྐྲ་རེ་རེ་ནས་མཐོང་བའི་ཕྱིར་མིག་ལ་གནོད་པ་ཡོད་ན་མི་མཐོང་བར་འགྱུར་ན། དབང་པོའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་རྣམས་ལ་[197a1]ནི་ཚོགས་པའི་གནས་སྐབས་ལས་ཕྱི་རོལ་ཏུ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་རེ་རེ་རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རྟེན་ཉིད་དུ་མ་མཐོང་བས་ཚོགས་པ་ལ་གནས་པ་རྣམས་ལ་རེ་རེ་རྟེན་ཉིད་དུ་བརྟགས་པ་འདི་མི་རིགས་སོ།།

[自宗]（眼翳之）喻不同，因为（事实上）无翳者（能）见逐一毛发的缘故，除非眼有损害才不见，如是者，于根之众微尘中，除聚合之分际之外，未见各个微尘是（各）自之识之所依，因此，对于以聚合方式存在者，施设各个（微尘）是所依不合理。

仅此一例。嘉木漾《普明释》专门注释了这个词：འདུ་ཤེས་གཡེར་པོ་ཞེས་པས་རྟོག་པ་འདུ་ཤེས་སུ་བསྟན་པ་མིན་གྱི་དེའོ་འདིའོ་ཞེས་ཡུལ་ལ་འདུ་ཤེས་ཚུལ་བསྟན་པ་སྟེ་རྟོག་པ་སེལ་འཇུག་ཅེས་པ་དང་དོན་གཅིག་གོ །གཡེར་པོ་ནི་མཁས་པ་སྟེ་ཡུལ་གྱི་སྒྲ་རིས་འབྱེད་པ་ལ་རྟོག་པ་མཁས་པར་བསྟན་ནོ། །

ཁྱེ་བ་[35]ལ་ནུས་པ་ཅུང་ཟད་ཙམ་ཞིག་མ་དམིགས་ནས་ཚོགས་[197a2]པ་ལ་གནས་པ་ལ་ཡང་དེ་དང་མཐུན་པར་བརྟག་པར་ནི་རིགས་པར་འགྱུར་རོ། །འདི་ལྟར་རྩ་གཅིག་ལ་ཤ་སྦྲང་དང་སྦྲང་བུ་མཆུ་རིངས་ལ་སོགས་པའི་རྐང་པ་འཆིང་བའི་ནུས་པ་དམིགས་ནས་དེ་དག་གི་ཚོགས་པ་ལ་གླང་པོ་ཆེ་འཆིང་བའི་ནུས་པའི་བར་སྲིད་ལ། དེ་བཞིན་དུ་ཏིལ་[197a3]རྣམས་ལ་རེ་རེ་ལ་འབྲུ་མར་ཉུང་ཟད་ཙམ་འབྱིན་པའི་ནུས་པ་ཡོད་དང་ཚོགས་པ་རྣམས་ལ་འབྲུ་མར་བུམ་པ་གང་འབྱིན་པ་ཡང་སྲིད་ན་ཚོགས་པ་ལ་མ་ལྟོས་པའི་དབང་པོའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་རྣམས་ལ་ནི་དེ་ལྟར་རེ་རེ་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རྟེན་ཉིད་དུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལ་[197a4]ལྟོས་ནས་ཀྱང་གནོད་པ་མི་སྲིད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་དབང་པོའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལ་བརྟེན་ནས་མིག་གི་དབང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་དག་དང་དེ་ཉིད་དང་གཞན་ཉིད་རྟོག་པས་སྟོང་པ་རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རྟེན་དུ་གྱུར་པ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པས་འཇིག་རྟེན་པར་གྱུར་པ་ཡུལ་ལ་ལྟ་བའི་[197a5]བྱ་བ་ཅན་ཞིག་ཡོད་པ་[36]ཡིན་ལ་དེ་ཡང་སྐད་ཅིག་མ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་འགགས་པས་གནོད་པ་ག་ལ་སྲིད། དེའི་ཕྱིར་ཤེས་པ་གང་ཞིག་དབང་པོ་དང་དབང་པོ་ལ་གནས་པ་དེ་ནི་མངོན་སུམ་མོ་ཞེས་བྱ་བ་མི་རིགས་སོ། །

当（微尘）分开时，一点也见不到（它们有产生识的）能力，而即便以积聚的方式而存在，观察到是与彼（无产生识的能力是）相同者，应是合理的。例如：在一草叶上，由见到能栓缚蝇、蜂、蚊等之脚的能力，在其（草叶）聚集上，或有缚象的能力，如是者，当于各别芝麻中，有抽出些许油的能力，于其聚堆中，亦容有能抽取满瓶油的能力，若此，不观待积聚的根的诸微尘，如是各别没有作为识之所依者。因此，由观待极微尘亦不容有违害[37]（根识非现前）。因此，以根的微尘为所依，“眼根”没有“与诸微尘是相同或不同”的分别，作为自识之所依，依（缘）假立故，作为世间事，有见境的作用，然而，彼（眼根）亦因为是刹那性故，与自之识同时灭故，何能有违害（“根识非现前”之宗）？因此，凡是依各个根而有的识者，说其是现前不合理。

---

[35] ཁྱེ་མ་, P, N. Tillemans (1990, I：65) 采用了 ཁྱེ་བ་ 并在译文 (1990, II：177) 中译成 in the parts. 这显然是将之读成了 ཕྱེ་བ་ 的同义词了。《广释》（210a4）见 ཕྱེ་བ་。

[36] +མ་, P, N. Tillemans (1990, I：66) 采用了 P, N 版，也因此其翻译中作了添译简别 “……does not [itself] possess……。但是，参考阿旺巴桑（《广释》210a6）：དེའི་ཕྱིར་དབང་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལ་བརྟེན་ནས་མིག་གི་དབང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཉིད་དང་གཞན་ཉིད་དུ་རྟོགས་པས་སྟོང་པ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པ་འཇིག་རྟེན་པའི་ངོར་ལྟ་བའི་བྱ་བ་ཅན་ཡོད་པ་དེ་ནི་སྐད་ཅིག་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ཤེས་པ་ཁོ་ན་མངོན་སུམ་མི་འགྲུབ་བོ།

[37] Tillemans (1990，I：276，n. 371) 视 གནོད་ 为 ནུས་ 之误。遂译此句译为 it cannot be efficacious. 同理将下一句相同处 གནོད་པ་ག་ལ་སྲིད། 也改译为 how could it [in fact]be capable [of producing a perception?](p. 178)

ཅི་སྟེ་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་[197a6]ཚོགས་པ་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟ་བུའི་དབང་པོ་དག་ལ་གནས་པའི་ཕྱིར་དེ་སྐད་དུ་བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པར་འགྱུར་རོ་སྙམ་ན་འདི་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །གང་ལས་ཤེ་ན། མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་སྐད་ཅིག་མ་གཅིག་ལ་དེ་ལྟར་བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པ་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་ལ། ཚོགས་པ་རྫས་སུ་མེད་[197a7]པ་ལ་ཡང་དབང་པོ་ལ་བརྟེན་པ་ཉིད་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །བརྟེན་ནས་བརྟགས་པས་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རྟེན་དུ་གྱུར་པ་མིག་གི་དབང་པོ་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཇི་ལྟར་དེ་བཞིན་དུ་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཡང་རིག་པར་བྱ་སྟེ། དེ་དག་ཀྱང་བརྟེན་ནས་བརྟགས་[197b1]པ་ན་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རྟེན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལྟར་ན་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་མི་རིགས་སོ། །

若（他宗）认为：识聚在如是（yathāsvam）之根中存在，因此作如是（上述）特殊地解释。

[自宗]这（种情况）也不存在。[他宗]为什么？[自宗]因为在一刹那眼识中，不可能如是特殊之说，而（又）因为当（识的）聚合实质上不存在，其以根为所依的特性也不存在。以依（缘）假立的方式，安立作为眼识所依的眼根，如是应同样地理解色等的安立，因为彼（色）等亦依（缘）假立，由此而是识的所依。如是者，将识理解为现前是不合理。

ཡུལ་ལ་ནི་རིགས་ཏེ། དེ་ལ་ནི་ཟླ་བ་ཚེས་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་ཅིག་ཅར་རྒྱུད་དུ་མ་ལས་སྐྱེས་པའི་དབང་པོའི་ཡུལ་ཉིད་མཐོང་ངོ་། །འཇིག་རྟེན་པའི་དོན་[197b2]ལ་འཇིག་རྟེན་པའི་མཐོང་བ་སྤངས་ནས་དོན་གཞན་ལ་བརྟེན་པར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་འཇིག་རྟེན་ན་ཡུལ་ཁོ་ན་དངོས་ཀྱི་འཇུག་པས་མངོན་སུམ་ཡིན་ལ་ཤེས་པ་ནི་བཏགས་པ་ལས་སོ། །གཞན་གྱི་ལྟར་ན་ནི་མངོན་སུམ་གྱི་སྒྲ་ཤེས་པ་ལ་དངོས་སུ་ཡིན་ལ་ཡུལ་ལ་ནི་[197b3]བཏགས་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་ནི་འཇིག་རྟེན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འཇིག་རྟེན་ལ་དེ་ལྟར་ཀུན་ཏུ་ཐ་སྙད་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་འཇིག་རྟེན་པའི་ཐ་སྙད་གནས་པ་ཡིན་དང་འཇིག་རྟེན་ཁོ་ན་ལས་བུམ་པ་མངོན་སུམ་མོ་ཞེས་བྱ་བར་བརྗོད་པར་རིགས་ཀྱི། རང་བཞིན་ཚོལ་བའི་དུས་[197b4]སུ་དེ་ཉིད་རིག་པས་དེ་སྐད་དུ་སྨྲ་བར་འོས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། བུམ་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མ་དམིགས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འཇིག་རྟེན་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལས་ནི་བུམ་པ་ལ་ཡང་མངོན་སུམ་ཡིན་ཞིང་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་དག་ཀྱང་མངོན་སུམ་ཡིན་ལ་དེའི་ཉེ་བར་[197b5]ལེན་པ་ཅན་རྣམས་ཀྱང་མངོན་སུམ་ཡིན་པས་ཉེས་པ་མེད་དོ། །

将境（解为现前）则合理。其中，即于“初月”等中，见到是由众多（有情）相续同时产生的根（识）之境。于世间事上，若舍世间之见而依于其他事则不合理。因此，于世间中，只有境是因真实命名而是现前，然而，识是因假立（而是现前[38]）。若如他

[38] 参考《显句论》第 1 品 § 112（按 MacDonald 2015 划分法）：གཞན་[24b2]ཡང་མངོན་སུམ་གྱི་སྒྲ་ནི་ལྐོག་ཏུ་མ་གྱུར་པའི་དོན་གྱི་བརྗོད་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། དབང་པོ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པའི་དོན་ནི་མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ། །འདི་ལ་དབང་པོ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པས་ཞེས་བྱ་བ་ནས་བུམ་པ་དང་སྔོན་པོ་ལ་སོགས་པ་ལྐོག་ཏུ་མ་གྱུར་པ་རྣམས་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་གྲུབ་པར་འགྱུར་[24b3]ལ། དེ་ཡོངས་སུ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་ཤེས་པ་ནི་རྩ་དང་སོག་མའི་མེ་བཞིན་དུ་མངོན་སུམ་གྱི་རྒྱུ་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་རྗོད་པར་བྱེད་དོ། །

api cāparokṣārthavācitvāt pratyakṣaśabdasyākṣābhimukho ’rthaḥ praty-akṣaḥ, pratigatam akṣam asminn iti kṛtvā ghaṭanīlādīnām aparokṣāṇāṃ pratyakṣatvaṃ siddhaṃ bhavati | tatparicchedakasya jñānasya tṛṇatuṣāgnivat pratyakṣakāraṇatvāt pratyakṣatvaṃ vyapadiśyate ||

宗者，“现前”是直接对识而言的，而对境则是假立。这不是世间（共许的作法），因为世间人没有这样的名言习惯。因此，如是者是世间的名言习惯，以及理应唯顺世间而说“瓶是现前”。然而，了知真实性者在寻求自性之时，不应如是说，因为完全见不到瓶的自体。从世人之识而言，瓶亦是现前，而色等亦是现前，其中，其近取者亦是现前，故无过失。

4.1.1.1.1.1.2 其理于其他结合

གང་ཡང་འདིས་དབང་པོའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་འདི་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་སྒྲོ་བཏགས་ནས་གཞན་ཚད་མ་ཉིད་དུ་རྟོག་པར་བྱེད་པ་དེ་ཡང་ཆེས་ཤིན་ཏུ་མ་འབྲེལ་བ་ཞིག་གོ། །མི་བསླུ་བའི་ཤེས་པ་ནི་འཇིག་རྟེན་ན་ཚད་མ་ཉིད་[197b6]དུ་མཐོང་ན་[39]རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡང་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་འདུས་བྱས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་བརྫུན་པ་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་དང་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུར་གསུངས་སོ། །གང་ཞིག་བརྫུན་པ་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་དང་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུ་ཡིན་པ་དེ་ནི་མི་བསླུ་བ་མ་ཡིན་ཏེ། རྣམ་པ་གཞན་དུ་གནས་པའི་དངོས་པོ་[197b7]ལ་རྣམ་པ་གཞན་དུ་སྣང་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལྟ་བུར་གྱུར་པ་ནི་ཚད་མ་ཉིད་དུ་བརྟག་པར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཚད་མ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

复次，凡谁因此（即因根识的境是现前）而增益“此根识是现前”，从而另外分别（识）是量，这也是极无关连的。当不欺诳之识在世间被见作是量，识亦被薄伽梵以（其）是有为法的缘故，说成是虚假欺诳之有法以及如幻者。但凡是虚假欺诳之有法以及如幻者，就不是（敌宗所立“量”的定义中的）“无欺诳”者，以在某种方式存在之事上显现为另一种方式的缘故。[40]如是者，（识）被当作量是不合理的，以将有一切识都变成量的过失的缘故。[41]

复次，（说）“现前”之言，是表示“非不现事”。因此，面向根的境是现前。考虑到（iti kṛtvā）*“根趣行彼（境）”，因此非不现事的“瓶”“青色”等成为“是现前”。（而）断定彼（“瓶”“青色”）之识，则如同“草或秸之火（是从因上得名）”一样，（只是）因为是以现前（事）为（其）因的缘故，被命名（vyapadiś 有 pretend 意味）为“是现前”。

* 参考 Tubb and Boose (2007：210)：iti krtvā，which often means "thinking thus，" may also mean "therefore，for this reason."

[39] 这句被嘉木漾（p. 453）视为是应成派的量的相。

[40] 嘉木漾《入中论释》（p. 543）中将此句解释为：根现量于色等五境上现有自相，故是欺诳。

[41] 月称是许一切识对其自显现境而言都是“相对”正确的，所以，世人的认识就绝对而言，必有执着自相的错乱事。而仅在世间观察的层面上，可容有顺世俗和倒世俗两者的差别。

དེའི་ཕྱིར་རྟོག་གེ་བ་འདི་གལ་ཏེ་རྟོག་གེའི་ཆང་འཐུངས་པས་མྱོས་པས་སྨྱོས་པར་གྱུར་ན་ནི་རྟེན་ཅིང་[198a1]འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་དང་
བརྟེན་ནས་བརྟགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལམ་བཟང་པོ་སྤངས་ནས་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱི་གཞུང་ལས་བསྟན་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་གསལ་བར་བྱེད་པ་དམ་
པ་མ་ཡིན་པའི་ཚིག་འཁྲུལ་གྱི་ཚོགས་ཆེས་བརྟོལ་བར་མི་འགྱུར་བ་ཞིག་གོ། །འཇིག་རྟེན་[198a2]འདི་ཡང་ཕལ་ཆེར་མའི་བཞིན་ལྟར་དཔྱོད་
ཅིང་འཇིག་རྟེན་དང་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་དངོས་པོ་གནས་པ་ལ་རྣམ་པར་རྨོངས་པ་འདིས་རང་གི་རྟོག་པ་ཙམ་གྱིས་སྦྱར་ཞིང་མཐོ་རིས་
དང་ཐར་བའི་ལམ་ལ་བར་དུ་གཅོད་པར་བྱེད་པ་ཤིན་ཏུ་དོན་མེད་པར་རྟོག་གེ་བའི་ལམ་ལ་བཀོད་པ་[198a3]ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་འདིར་སྨྱོ་ཆུ་
འཐུངས་པ་ལྟར་དོན་མེད་པའི་ངག་འཁྲུལ་ལས་བཟློག་པར་མི་ནུས་སོ། །སྤྲོས་པས་ཆོག་གོ། །བུམ་པ་མངོན་སུམ་ཡིན་པ་བསལ་བ་འདིས་ནི་
མཐོང་བའི་326དབང་པོའི་ཡུལ་གྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡིན་པ་བསལ་བར་རིག་པར་[198a4]བྱའོ། །

因此，当此推理师由于饮推理之酒，因醉痴狂，舍“缘起”和“依（缘）假立”之善道，从而未彻底揭穿外道论中所教的废话集——即：对事实不正确的解释。（他们）对此世间作出粗略的分析，并昧于世间和出世间事的情况，因此，唯结合其自身的分别，并且，中断善趣和解脱之道，极无意义地安立推理之道。因此，（他们）如饮迷水者一样，不能于其中从无义之废言出离。傍论且止（ity alaṃ prasaṅgena）！应知：此排斥瓶是现前者，即是排斥一切所见根境之事是现前。

ཇི་ལྟར་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་ཚུལ་གྱིས་བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡིན་པར་མི་རིགས་པ་དེ་ལྟར་དེ་ལས་གཞན་པའི་དབང་པོས་
ཡོངས་སུ་གཅད་པར་བྱ་བ་བརྟེན་ནས་གདགས་པ་བསྣམ་པར་བྱ་བ་དང་མྱང་བར་བྱ་བ་དང་རེག་པར་བྱ་བ་རྣམས་མངོན་སུམ་[198a5]ཉིད་
ཡིན་པ་བསལ་བའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
རྣམ་པར་དཔྱད་པ་འདི་ཉིད་ཀྱིས། །བློ་མཆོག་ལྡན་པས་དྲི་ཞིམ་དང་། །
མངར་དང་འཇམ་པ་ཐམས་ཅད་དག །སོ་སོར་དགག་པར་བྱ་བ་ཡིན། །(k. 302)

以如是上述的方式，瓶等是现前不合理，如是者，是为了排斥“其他根（识）所决定的、依（缘）假立的‘所嗅、所受、所触等’是现前”，故说：
即由此分析，诸有胜觉者，应各别遮止，一切香甜软。（k. 302）

དྲི་ཞིམ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་སྣས་ཡོངས་སུ་གཅད་པར་བྱ་བ་སྣ་མའི་མེ་ཏོག་དང་པདྨ་དང་ཨུཏྤ་[198a6]ལ་དང་ཙནྡན་ལ་སོགས་པ་སྣའི་
དབང་པོའི་ཡུལ་མཐའ་དག་ཉེ་བར་མཚོན་པར་བྱེད་དེ། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་མཐོང་བ་མེད་པར་མུན་ཁུང་དུ་ཡང་དྲི་ཙམ་འཛིན་པའི་ཕྱིར་
རོ། །དེ་བཞིན་དུ་མངར་དང་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ཀྱང་བུ་རམ་དང་ལན་ཚྭ་དང་ཉིམ་པ་ལ་སོགས་པ་ལྕེའི་དབང་པོའི་ཡུལ་[198a7]ཐམས་ཅད་ཉེ་
བར་མཚོན་པར་བྱེད་དོ། །འཇམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་ཤིང་བལ་དང་བྱེ་མ་དང་རྗེ་བ་ལ་སོགས་པ་ལུས་ཀྱི་དབང་པོའི་ཡུལ་ཐམས་ཅད་ཉེ་བར་
མཚོན་པར་བྱེད་དོ། །དེ་དག་ཀྱང་རྗེས་བརྒྱུད་ཀྱི་ཉེ་བར་ལེན་པ་ཅན་ཡིན་པས་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟ་བའི་དབང་པོ་དག་གི་ཡུལ་རེ་རེ་
[198b1]འཛིན་པ་ཡིན་དང་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མི་འཛིན་པའི་ཕྱིར་སྣ་མའི་མེ་ཏོག་དང་བུ་རམ་དང་ཤིང་བལ་ལ་སོགས་པ་དག་བདག་གི་
མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཤེས་པ་སུ་ཞིག་སྨྲ། སྨྲ་དགག་པ་ནི་ཕྱིས་རྒྱས་པར་འཆད་དོ། །

以此（分析[42]），“香”表示（其）是鼻（识）所决断事，（如：）一切肉蔻花[43]、莲花、青莲花（utpala）、檀香（candana）等是鼻根之境，以其即使不见色等，然于暗室中犹（能）取其香的缘故。同理，以此（分析），“甜”亦表示了糖、盐和苦楝（nimba）[44]等舌根之境。以此（分析），“软”表示了棉、沙和石等身根之境。他们亦以八尘质为近取（因），诸根随应自身执取各别的境，而不取一切种，因此，知道真实性的人谁会说肉蔻花、糖、棉等是自己的现前？破声（是现前）将在后面详说。

4.1.1.1.1.1.3 因为见到色自相而安立见他有极大过失

ཅི་སྟེ་བུམ་པ་གཟུགས་ལས་ཐ་དད་པ་མེད་མོད་ཀྱི་[198b2]གཟུགས་ཀྱིས་དེ་ཁྱབ་པར་བྱས་ནས་ནི་གནས་པས་གཟུགས་མཐོང་བས་བུམ་པ་ཐམས་ཅད་མཐོང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེ་ན། འདི་ཡང་སྙིང་པོ་མེད་དོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
གལ་ཏེ་གཟུགས་མཐོང་བ་ཡིས་དེ། །ཐམས་ཅད་མཐོང་བར་འགྱུར་ན་ནི། །
མ་མཐོང་བ་ཡིས་[198b3]གཟུགས་མཐོང་བ། །མཐོང་བ་མིན་པར་ཅིས་མི་འགྱུར། །(k. 303)

[他宗]倘若瓶和色不相异，由于其为色所周遍而存在，因此，以见色的缘故，当（算作）见瓶的全体。[自宗]为了讲解“这（种说法）亦无有要义”，故说：
若谓由见色，应当见一切，以未见见色，何不成不见。（k. 303）

གལ་ཏེ་གཟུགས་ཙམ་ཞིག་མཐོང་བས་མ་མཐོང་ཡང་བུམ་པ་ཐམས་ཅད་ཁོ་ན་མཐོང་བར་འགྱུར་ན་ནི་བུམ་པ་མ་མཐོང་བས་མཐོང་བ་གཟུགས་མཐོང་བ་མ་ཡིན་པར་ཅིའི་ཕྱིར་མི་འགྱུར། ཡང་ན་འདི་ནི་དོན་གཞན་[198b4]ཡིན་ཏེ་བུམ་པ་རྫས་བརྒྱད་ཀྱི་ཉེ་བར་ལེན་པ་ཅན་ཡིན་ཡང་གལ་ཏེ་རྫས་གཅིག་གི་གཟུགས་མཐོང་བས་རིལ་མཐོང་བར་རྟོགས་ན་ནི་རེ་ཞིག་དེ་དག་དང་སོ་སོར་མི་གནས་པའི་གཟུགས་དེ་ཉིད་དེ་དེ་ལས་གཞན་རྫས་བདུན་མ་མཐོང་བས་ན་མ་མཐོང་བ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཅིའི་ཕྱིར་མི་རྟོག །[198b5]འཛིག་རྟེན་ན་ཡང་ཕལ་ཆེ་བས་བརྗོད་པ་མཐོང་བ་སྟེ་མོན་སྲན་སྡེའུ་ལ་སོགས་པ་ཡོད་ཀྱང་མོན་སྲན་གྲེའུའི་ཕུང་པོས་བསྙད་པ་བཞིན་ནོ། །

如果（你）由见到仅仅（瓶）一部分的色（法），而（认为）将见到（实质）未见的

[42] Tillemans (1990，I：179) 似将 འདི་ 译为某人（he）. 但阿旺巴桑的注释为：བུམ་པ་དང་སྔོན་པོ་ལ་སོགས་པ་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ལ་དབང་ཤེས་མངོན་སུམ་དུ་འདོད་པ་འགོག་པའི་རིགས་པའི་རྣམ་པར་དབྱེད་པ་འདི་ཉིད་ཀྱིས…… (210b5-6)

[43] སྣ་མའི་མེ་ཏོག，《藏汉》(p. 1584) 指示其梵文为 jāti，译作“肉蔻花”。Tillemans (1990，I：) 认为是 jātikusura，也译作“肉蔻花（nutmeg blossoms）”。《翻译名义集》 (T54n2131_p1103c04) 中译和释作：【阇提】此云金钱华。

[44] ནིམ་པ，《藏汉》(p. 1525) 释作“山豆根”。Martin 和 Yeshe 指示其梵文是 nimba. MW 解为 Azadirachta Indica.

瓶的全体的话，则以（眼识事实上）未见瓶（的全体）故，（其）所见之色何以不成“未见”？（因为你承许在一方上的认知效果可通用另一方。）复次，这（颂）有另一种意思：瓶是以八尘质为近取（因），然而，若因为见一尘质之色而认为“见到全体”，其时，何以不认为“因为未见其他七种（尘）质（如香等），亦不见与彼等不各别而住之色本身”。在世间里，亦见是以大致的方式表述，如虽事实是绿豆（མོན་སྲན་སྡེའུ་，mudga，Phaseolus mungo）等，亦以“绿眼豆堆”（མོན་སྲན་གྲེའུ，māṣa，Phaseolus radiatus）称之。

དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་མ་མཐོང་བ་ཡིས་ཏེ་དྲི་ལ་སོགས་པ་ཡོངས་སུ་མ་བཅད་པས་མཐོང་བའི་གཟུགས་ཀྱང་མཐོང་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར་རོ། །[198b6]དེའི་ཕྱིར་གཟུགས་ཉིད་མངོན་སུམ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ཡང་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་མི་རིགས་སོ། །

因此，如是由未见故，即，由于香等未被断定，已见之色亦必成未见。因此，以色本身不是现前故，瓶亦理应不是现前的。

4.1.1.1.1.1.4 破唯对色自相是现前

ཅི་སྟེ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་རྣམ་པར་དཔྱད་པས་བུམ་པ་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་མི་སྲིད་མོད། བུམ་པའི་གཟུགས་ནི་རེ་ཞིག་མངོན་སུམ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་རྒྱུད་ནས་བུམ་[198b7]པ་ཡང་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་འགྱུར་རོ་སྙམ་དུ་སེམས་ན་འདི་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །གཟུགས་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡོད་ན་ནི་འདི་དེ་སྐད་དུ་བརྗོད་པར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན། གཟུགས་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་སྲིད་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
གཟུགས་ནི་འབའ་ཞིག་ཁོ་ན་[199a1]ལ། མངོན་སུམ་ཉིད་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །
གང་ཕྱིར་དེ་ལའང་ཕ་རོལ་གྱི། །ཚ་དང་ཚུ་རོལ་དབུས་ཡོད་ཕྱིར། །(k. 304)

[他宗]认为：若如上述的分析，瓶不可能是现前，然而，现在瓶的色是现前，因此瓶也间接地成为现前。[自宗]不应有此（想法）。色若有现前性，此当如是上所述。如是，为了解释色不容有现前性，而说：

若唯单纯色，没有现前性，因为其亦有，彼、此、中间故。（k. 304）

4.1.1.1.1.1.5 示能立所立相同

དྲི་ལ་སོགས་པ་དང་འབྲེལ་པ་བརྗོད་པར་མི་འདོད་པའི་གཟུགས་འབའ་ཞིག་ལ། ཡང་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་ཚུ་རོལ་དང་དཀྱིལ་དང་[199a2]ཕ་རོལ་གྱི་ཆ་རྣམས་མཐོང་བའི་ཕྱིར་མངོན་སུམ་ཉིད་མི་རིགས་སོ། །ཚུ་རོལ་དང་ཕ་རོལ་དང་དབུས་ཀྱི་ཆ་དེ་དག་ལ་ཡང་སླར་ཚུ་རོལ་དང་ཕ་རོལ་དང་དབུས་ཀྱི་ཆ་གཞན་དག་ཡིན་ལ་དེ་དག་ལ་ཡང་གཞན་ཡིན་ནོ་ཞེས་དེ་ལྟར་རྣམ་པར་ཕྱེ་བ་ན་གཟུགས་ཏེ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་མཐར་[199a3]ཐུག་ནས་གནས་སོ། །བརྟགས་བཞིན་པའི་རྡུལ་དེ་ལ་ཡང་མདུན་དང་རྒྱབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆའི་དབྱེ་བ་དང་། ཚུ་རོལ་དང་དབུས་དང་ཕ་རོལ་གྱི་ཆའི་དབྱེ་བ་ལས།
རྡུལ་ལ་ཆ་ཤས་ཡོད་མེད་ཅེས། །དཔྱད་པ་དེར་ཡང་འཇུག་པར་འགྱུར། ། (k. 305ab)

即便是在不想说成是与香等相关的单纯的色上，总是见到这方、中间、那方等部分，因此，理应不是现前。在那些这方、那方、中间之部分中，又再（见到）这方、那方、中间等不同的部分，若如是区别“其中又再有其他（不同部分）”，色将依究竟极微而有。于彼正在假立之微尘上，又有前后方分之区别，以及这方、中间、那方之部分的区别，因此（而说）：
说尘有无分，其中转分析。（k. 305ab）

གལ་ཏེ་དེ་ལ་མདུན་དང་རྒྱབ་[199a4]ཀྱི་ཆའི་དབྱེ་བ་དག་ཡོད་ན་ནི་དེའི་ཚེ་བུམ་པ་ལྟར་དེའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཉིད་ཉམས་པར་འགྱུར་རོ། །ཅི་སྟེ་མེད་ན་ནི་དེ་ལྟར་ན་ཡང་གསལ་བྱེད་མེད་ཅིང་མ་བཟུང་བའི་ངོ་བོ་ཅན་དེ་ལ་ཡོད་པ་ཉིད་མེད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་སྲིད་པར་ག་ལ་འགྱུར།
དེའི་ཕྱིར་བསྒྲུབ་[199a5]པར་བྱ་བ་ཡིས། །བསྒྲུབ་བྱ་འགྲུབ་པར་མི་འཐད་དོ། །(k. 305cd)

当其中有前、后部分的差别，那时，如瓶一样，其尘的极微特性也将损坏。倘若没有（如是部分差别），如是者，其体不能被显示和不能被取得，其应没有“存在的特性”。因此，其如何可能是现前的？
因此不应以，待立成待立。(k. 305cd)

དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་མངོན་སུམ་ཉིད་མ་གྲུབ་པར་མི་འཐད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་མངོན་སུམ་ཉིད་ མ་གྲུབ་ཅིང་བསྒྲུབ་པར་བྱ་བར་གྱུར་པས་བསྒྲུབ་པར་བྱ་བ་སྟེ་དངོས་པོ་རྣམས་རང་བཞིན་དང་བཅས་པ་ཉིད་དུ་གཞན་གྱིས་ཁས་བླངས་[199a6]པ་གྲུབ་པ་མི་འཐད་དོ། །

因此，若如是，当（极微）的现前性不成立，（它们）是不合理的。因此，如是（极微）现前性未成立且成为有待成立者，故他宗所许的所立宗，即“所立诸事定有自性”不应成立。

4.1.1.1.1.2 示其他正理

> གཞན་ཡང་དབང་པོ་གཟུགས་ཅན་གྱིས་གཟུང་བར་བྱ་བའི་དོན་ཡོངས་སུ་བརྟགས་པ་ན།
> ཀུན་ཀྱང་ཡན་ལག་ཏུ་གྱུར་ན། །སླར་ཡང་ཡན་ལག་ཅན་དུ་འགྱུར། །(k. 306ab)

复次，若观察有色根所取之境，（论说：）
一切亦成支，复亦成有支，(k. 306ab)

> བུམ་པ་ནི་ཡན་ལག་གྱོ་མོ་ལ་ལྟོས་ནས་ཡན་ལག་ཅན་ཡིན་ལ། གྱོ་མོ་དེ་དག་[199a7]ཀྱང་རང་གི་ཡན་ལག་ལ་ལྟོས་ནས་ཡན་ལག་ཅན་དུ་འགྱུར་རོ། །དེ་བཞིན་དུ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་བར་དུ་སྦྱར་བར་བྱའོ། །དེ་ཡང་རྫས་བརྒྱད་ལ་ལྟོས་ནས་སམ་མདུན་དང་རྒྱབ་དང་དབུས་ཀྱི་ཆ་ལ་ལྟོས་ནས་སླར་ཡང་ཡན་ལག་ཅན་ཡིན་པས་འགའ་ལ་ཡང་རང་གི་ངོ་བོས་ཡན་ལག་[199b1]ཉིད་དང་ཡན་ལག་ཅན་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་མངོན་སུམ་ཉིད་མེད་དོ། །

瓶由观待陶片（等）支分，是有支（即：整体）。而那些陶片也由观待自身的支分而成为有支。直到极微，应同样地配合（分析）。复次，由观待八尘质或由观待前、后、中间的支分，复又成为有支，因此，没有任何凭自体而成的支分和有支。因此，瓶等没有现前性。

> ཇི་ལྟར་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལ་རྣམ་པར་དཔྱད་པ་དེ་བཞིན་དུ་མིང་གི་མཐར་གནས་པའི་ཡི་གེ་ལ་ཡང་སྟེ། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལྟར་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །
> དེའི་ཕྱིར་ཡི་གེ་[199b2]བརྗོད་པ་ཡང་། །འདི་ན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །(k. 306cd)

（就如我们）对微尘曾作怎样分析，同样对（构成）名句的最基本文字（也应有相同的结论），因为（其）亦如微尘一样不成立的缘故。（故说：）
故文字言说，亦于此非有。(k. 306cd)

> §30. ཡི་གེ་བརྗོད་པ་ཡང་མི་སྲིད་དོ་སྙམ་དུ་དགོངས་སོ། །རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་མེད་ན་དེའི་རྗོད་པར་བྱེད་པའི་ཡི་གེ་
> བརྗོད་པ་ཡང་མི་སྲིད་དེ། དོན་མེད་ན་ཤེས་པ་དང་བརྗོད་པ་དག་འཇུག་པ་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་
> ཡི་གེ་[199b3]བརྗོད་པ་ཡང་འདི་ན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

意思是“文字言说也不可能（成立）”。同样地，瓶等若无，能表述它的文字言说也不可能有，因为若无事实，识和言说等没有作用，“故文字言说，亦于此非有”。(k. 306cd)

4.1.1.1.2.1.1.1.1 破自宗；分三

4.1.1.1.2.1.1.1.1.1 被显色和形色所包括的色自相作为眼识的所取境，观察二者是一是异而破

> གང་དག་གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ཁ་དོག་དང་དབྱིབས་ཀྱི་བདག་ཉིད་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་རྣམ་པར་གཞག་སྟེ་དེའི་སྒོ་ནས་བུམ་པ་ཉིད་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་རྟོག་པར་བྱེད་པ་དེ་དག་ལ་རྗོད་པར་བྱེད་པ་སྟེ། འདིར་དབྱིབས་འདི་རྟོག་པ་ན་ཁ་དོག་ལས་[199b4]གཞན་ཉིད་དམ། གཞན་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དུ་རྟོག་གྲང་ན། །དེ་ལ་རེ་ཞིག །
> གལ་ཏེ་མདོག་ལས་དབྱིབས་གཞན་ན། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་དབྱིབས་འཛིན་འགྱུར། །(k. 307ab)

有的人将色处安立为颜色和形状两种自性，也就是，从这种角度，将瓶本身分别作现前性。对这类人说：若（你们）于此分别“这是形状”，则是计作认为与颜色异或非异？对此，首先（论说：）

若形异颜色，将如何取形？(k. 307ab)

> སྔོན་པོ་ལ་སོགས་པའི་ཁ་དོག་ནི་མིག་གི་དབང་པོའི་ཡུལ་ཡིན་ན། གལ་ཏེ་དེ་ལས་དབྱིབས་ཐ་དད་པར་འགྱུར་ན་ནི་[199b5]ཁ་དོག་ལས་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་སྒྲ་ལ་སོགས་པ་ལྟར་མིག་གི་གཟུང་བྱར་མི་འགྱུར་བ་ཞིག་ན། ཁ་དོག་ལྟར་མིག་གིས་འཛིན་པ་ཡང་ཡིན་པས་དེ་ལས་གཞན་མ་ཡིན་ནོ། །ཇི་ལྟར་སྔོན་པོ་དང་སེར་པོ་ལ་སོགས་པ་ཐ་དད་པ་རྣམས་ལས་གང་ཡང་རུང་བ་ཅིག་བཟུང་ནས་ཅིག་ཤོས་[199b6]ཀྱང་འཛིན་པ་དེ་ལྟར་ཁ་དོག་ལས་གཞན་པའི་གཟུགས་ནི་མི་འཛིན་ནོ། །
> འོན་ཏེ་གཞན་མིན་ན་ལུས་ཀྱིས། །མདོག་ཀྱང་ཅི་སྟེ་འཛིན་མི་འགྱུར། །(k. 307cd)

当青等颜色是眼根的境，若形状（自性上或实质上）与（颜色）相异，则（应）如声等一样，因为（实质上）与颜色相异而成“非眼所取[45]”。如是者，如对颜色一样，眼（在取颜色时）亦能取（形状）故，（形状）非与彼（颜色）相异。就像在青与黄等相异者中，可以取完任何一种后，再取另一种，（但是现实中眼根）不如是地取异于颜色的色。

然若非相异，身何不取色？(k. 307cd)

---

[45] 这里的非眼识所取，应是指正在取青色等颜色的眼识，不是泛指一般眼识，否则将有青黄两色也实质相异之难。

4.1.1.1.2.1.1.1.1.2 以有大种为由将色作为所取境的眼识应取二者故而破

གལ་ཏེ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་སྐྱོན་སྤང་བར་འདོད་པས་དབྱིབས་ཁ་དོག་ལས་གཞན་མ་ཡིན་པར་རྟོག་ན་ནི་ཇི་ལྟར་མུན་ཁུང་དུ་ལུས་ཀྱིས་རིང་པོ་ལ་[199b7]སོགས་པ་འཛིན་པ་དེ་བཞིན་དུ་དེ་ལས་ཐ་མི་དད་པའི་ཕྱིར་དབྱིབས་ལྟར་ཁ་དོག་ཀྱང་ཅི་སྟེ་མི་འཛིན་ཏེ་གཟུང་དགོས་ན་འཛིན་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་དབྱིབས་འཛིན་ཡང་མ་བཟུང་བའི་ཕྱིར་ཁ་དོག་ལས་དབྱིབས་གཞན་མ་ཡིན་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ཉིད་དང་གཞན་ཉིད་དུ་རྟོག་[200a1]པ་ལས་མ་གཏོགས་པ་གཞན་གཞག་པར་ནུས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་ཁ་དོག་ལྟར་དབྱིབས་ཀྱང་མི་རིགས་ལ། དེ་མེད་པས་ཀྱང་འགའ་ལ་ཡང་མངོན་སུམ་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་གྲུབ་བོ། །

若（你）为了想要避免上述的过失，认为形状（自性上或实质上）无异于颜色，则如同在暗室中身（识）取长（形）等，同样地，因为（颜色）与其（形状实质）无异，何以不如（取）形状一样，亦取颜色？虽然（理）应取然而（事实中）未取。因此，因为虽已取形状然未取（颜色）的缘故，颜色非与形状不相异。在“一异（tattvānyatva）”的分别（想法）之外，不能（再）安立其他（可选项）。因此，如颜色（自性无异于形状）一样，形状（自性无异于颜色）也不合理，若此，成立“由无彼故，现前性连一点也没有”。

འདིར་སྨྲས་པ། གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་ཡོད་པ་ཁོ་ན་སྟེ་དེའི་[200a2]རྒྱུ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདིར་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་ཡིན་ལ། དེ་དག་ནི་རེ་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་དག་ཡོད་པས་དེ་དག་གི་འབྲས་བུ་གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ཀྱང་ཡོད་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་སྨྲའོ། །འདི་ཡང་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།[200a3]

གཟུགས་ནི་ལྟ་ཞིག་མ་གཏོགས་པར། །གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་མི་སྣང་ངོ་། །(k. 308ab)

对此有人说：“色处定是有，以有其因的缘故。其中色的因是四大种，而它们是首先存在的。以它们有故，其果——色处亦应有。”[自宗]为了说明“这也不正确”而说：

于见色以外，色因未显现，(k. 308ab)

རྫས་བརྒྱད་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བར་ངེས་པ་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་མ་གཏོགས་པར་གཟུགས་མི་དམིགས་ལ། གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་མ་གཏོགས་པར་ཡང་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མི་དམིགས་སོ། །གཟུགས་[200a4]ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་མིག་གི་དབང་པོས་གཟུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་ལ། གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་ལུས་ཀྱི་དབང་པོས་གཟུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་གལ་ཏེ་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཞེས་བྱ་བ་ཅུང་ཟད་ཅིག་རང་གི་ངོ་བོས་འགྲུབ་པར་འགྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་གཟུགས་ཀྱང་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན།[200a5]གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་གཟུགས་ལས་ཐ་དད་པར་གྲུབ་པ་གང་ཡིན་པ་འདི་ནི་སྲིད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མེད་ན་རྒྱུ་མེད་པའི་གཟུགས་ཀྱང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་གྲུབ་བོ། །

八种尘质必定同时生起，未缘到在四大种以外的色，而在色处以外亦未缘到色的因。色处是眼根所取，而色的因是身根所取。因此，若所谓“色的因”有一小分是以自性成立，那么色亦应以自性成立，若此，“色的因”异色而成立，这也是不可能的。因

此，成立“若无色的因，无因的色亦非有”。

ཅི་སྟེ་འོ་ན་ནི་ཐ་དད་པ་མ་ཡིན་པར་གནས་པའི་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་གཟུགས་[200a6]ཡིན་པར་རག་གོ་སྙམ་དུ་སེམས་ན། དེ་ཡང་སྲིད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །
གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་འགྱུར་ན་ནི།46 །གཉི་ག་ཡང་ནི་མིག་ཉིད་ཀྱིས། །
འཛིན་པར་ཅི་ཡི་ཕྱིར་མི་འགྱུར། །(k. 308cde)

然而，若想“从（与‘色’）不相异的‘色的因’而得到‘是色’”，那也不可能。若如是何故，眼不取二者？(k. 308cde)

4.1.1.1.2.1.1.1.1.3 示若承许有违害

གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཡང་གཟུགས་ལས་ཐ་མི་དད་པའི་ཕྱིར་མིག་གི་དབང་པོས་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཉིས་ཀ་[200a7]ཡང་འཛིན་པར་འགྱུར་ན་འདི་ནི་སྲིད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། དབང་པོ་ཐ་དད་པའི་ཡུལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། མཚན་ཉིད་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཉིད་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ། ས་ནི་བརྟན་ཞེས་བྱ་བར་མཐོང་། །དེ་ཡང་ལུས་ཀྱིས་འཛིན་པར་འགྱུར། །(k. 309ab)

由于（他宗认为）“色的因”亦与色不相异，故眼根亦应取因和果二者，这也不可能，因为是不同的根的境，又因为相是相异的。为讲解这点，说：
见地谓坚固，彼亦身所取，(k. 309ab)

འཛིན་པའི་ལས་[200b1]ཀྱིས་རྟེན་གྱི་དངོས་པོར་གནས་པའི་ཕྱིར་རྟེན་ཉིད་ཡིན་པས་བརྟན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ན་
ས་ནི་བརྟན་པ་ཞེས་བྱ་བར་མཐོང་ལ། དེ་ཡང་ལུས་ཀྱིས་འཛིན་ཏེ་
དེའི་སྒྲ་བ་ལུས་ཀྱི་དབང་པོའི་གཟུང་བྱ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་གི་ཕྱིར་འདི་དེ་ལྟར་ཡིན་པ།
དེས་ན་རེག་པ་འབའ་ཞིག་འདི། །སའོ་ཞེས་[200b2]ནི་བྱ་བར་བརྗོད། །(k. 309cd)

因为支持之业，（地）作为所依之事而存在，[47]因此，是所依性故，是坚固性，因此（说：）

---

[46] 阿旺巴桑（213b6）认为这一句应是《释》中内容，被误以为是根本颂了。

[47] 参考 AK I.12cd：dhṛtyādikarmasaṃsiddhāḥ /（真谛译：偈曰：于持等业成）以及 AKBh：dhṛtisaṃgrahapaktivyūhanakarmasv ete yathākramaṃ saṃsiddhāḥ pṛthi-vyaptejovāyudhātavaḥ.（真谛译：“释曰：胜持和摄，成熟引长，于四业中。次第成就地水火风界。转移增益，故名引长。”另外，玄奘译：“如其次第，能成持摄熟长四业。地界能持，水界能摄，火界能熟，风界能长。长谓增盛，或复流引。”）

见地谓坚固，彼亦身所取，(k. 309ab)
以其（即：地的）坚固是身所取的缘故。因为其是如是者
因此唯此触，被称作为“地”。(k. 309cd)

> གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་མིག་གི་དབང་པོའི་གཟུང་བར་བྱ་བའོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཉིས་ཐ་མི་དད་པ་མེད་དེ། མཚན་ཉིད་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་དང་། འཛིན་པར་བྱེད་པ་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཐ་དད་པ་ཡོད་ན་ཡང་རྒྱུ་མེད་པ་པར་སྨྲ་བར་འགྱུར་རོ། །

色处是眼根所取。因此，若如是者，则因和果二者无不相异，以相是相异故，以及以能取是相异故。而若有相异，应说无因。

> [200b3]དེ་ཉིད་དང་གཞན་ཉིད་དང་བྲལ་བའི་དངོས་པོ་འདི་འགའ་ཞིག་ལ་རང་གི་ངོ་བོས་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་རྟག་པར་རིགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མེད་ན་ཡང་གཟུགས་རང་གི་ངོ་བོས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བར་གྲུབ་བོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་[200b4]བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
> གང་དག་ང་ལ་གཟུགས་སུ་མཐོང་། །གང་དག་ང་ལ་སྒྲར་ཤེས་པ། །
> ལོག་པར་སྤོང་བར་ཞུགས་པ་སྟེ། །སྐྱེ་བོ་དེ་དག་ང་མི་མཐོང་། །
> འོ་ན་ཇི་ལྟར་བལྟ་བར་བྱ་ཞེ་ན།
> སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་ཆོས་ཉིད་ལྟ། །འདྲེན་པ་རྣམས་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ། །
> ཆོས་ཉིད་ཤེས་[200b5]བྱ་མ་ཡིན་ཏེ། །དེ་ནི་ཤེས་པར་ནུས་མ་ཡིན། །
> ཞེས་གསུངས་སོ། །

对于这种离一异的事，若自性有亦总是不合理的，因此，没有色的因。即便没有色的因，亦成立“色不是自性有”。即因此，薄伽梵说：
“若以色见我、以音声求我，是人起邪观，不能当见我。”[48]
[他宗]然则，应如何观？[答：]
“应观佛法性，即导师法身，法性非所识，故彼不能了。”[49]

[48] 《金刚经》（净译）T0239_.08.0775a14-15. 梵文：ye māṃ rūpeṇādrākṣur ye māṃ ghoṣeṇānvayuḥ / mithyāprahaṇaprasṛtā na māṃ drakṣyante te janāḥ //

[49] 《金刚经》（净译，同奘译）T0239_.08.0775a16-17. 梵文：dharmato buddhā draṣṭavyā dharmakāyā hi nāyakāḥ / dharmatā cāpy avijñeyā na sā śakyā vijānitum //

4.1.1.1.2.1.1.1.2 破他宗

འདིར་ཁ་ཅིག་དག་ན་རེ་བུམ་པ་ནི་རང་གི་ངོ་བོས་བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ཞིང་། བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའང་མ་ཡིན་མོད་ཀྱི། བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་དང་འབྲེལ་པ་ལས་བལྟ་བར་བྱ་བར་ནི་འགྱུར་ན། བལྟ་བར་[200b6]བྱ་བར་གྱུར་པས་ཀྱང་མངོན་སུམ་དུ་འགྱུར་རོ་ཞེས་ཟེར་རོ། །འདི་ཡང་མི་རིགས་སོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
བལྟ་བྱ་སྐྱེས་པས་བུམ་པ་ནི། །འདི་ལ་ཡོན་ཏན་འགར་མི་འགྱུར། །
དེས་ན་བལྟ་བྱ་ཉིད་སྐྱེ་ལྟར། །ཡོད་པའི་ངོ་བོའང་ཡོད་མ་ཡིན། །(k. 310)

此中有人说： 当瓶非以自体成为所见者，（其）亦非非所见，然而，（其）由于与“所见性”相属，成为所见。若如是，以成为所见故，亦成为现前。[自宗]为了说明“这也不合理”，说：
生为所见故，瓶此无少德，故如生见性，“有性”亦非有。(k. 310)

གལ་ཏེ་བལྟ་བར་[200b7]བྱ་བ་ཉིད་ནི་མངོན་པར་གསལ་བའམ་ཅིས་ཁྱད་པར་དུ་གྱུར་པ་ཡིན་པ་ཞིག་ན། གཉི་ག་ལྟར་འདི་ལ་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་དགོས་པ་མེད་དོ། །འདིར་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་འདི་ཡོངས་སུ་བརྟགས་ནས་དོན་བལྟ་བར་བྱ་བའི་རང་གི་ངོ་བོའམ། བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་ཞིག་[201a1]ལ་རྟོག །རེ་ཞིག་གལ་ཏེ་བལྟ་བར་བྱ་བའི་རང་གི་ངོ་བོ་ལ་ཡིན་ན་དེའི་ཚེ་དེ་བརྟགས་པས་ཅི་ཞིག་བྱ། གང་གི་དོན་ཡོངས་སུ་རྟོག་པ་དེ་ནི་མེད་པར་ཡང་ཡོད་པ་ཉིད་པས་བརྟག་པར་མི་རིགས་སོ། །

若问：“所见性”是明显（abhivyakti）的吗？或者，何以成为差别（法）？在如是两种情况中，“所见性”是没必要的。此中，在妄计此“所见性”之后，观察境是所见之自体或非所见的自体。首先，若是所见的自体，则何以要妄计它？凡将某妄计为事实，（应当是）某虽无亦（妄计）为“有”，故妄计（已经是所见的自体）是不合理的 。

ཅི་སྟེ་བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ལ་[201a2]བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་རྟོག་ན་ཡང་མི་རིགས་ཏེ་ལུས་ཅན་མ་ཡིན་པ་རྣམས་ཀྱང་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་དུ་ཐལ་བའི་ཕྱིར་དང་། བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་སྐྱེས་པ་མེད་པ་ལ་འགལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །

或又，若对非所见者想作为所见，也是不合理的，因为应有“诸‘无形者（amūta）’亦有现前性”的过失的缘故，以及，因为（所见）与“所见性没有生起”是相违的缘故。[50]

[50] 照贾曹杰和阿旺桑巴（215a2）的解释，这里的意思是：若瓶不以“是所见”的方式生起，则其与“所见性总”关联也没有作用。若偏要说有作用，那么一切“非所见”事都应因同样的理由而转成

བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་སྐྱེས་པ་མེད་པ་
དེས་ན་བལྟ་བྱ་ཉིད་སྐྱེ་བ་ལྟར་
བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི་བུམ་[201a3]པ་ལ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་མི་རིགས་པས་སྐྱེ་བ་མི་སྲིད་པ་དེ་བཞིན་དུ་བལྟ་བར་བྱ་བར་མ་གྱུར་པའི་བུམ་པ་ཡོད་པའི་ངོ་བོར་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ལ། ཡོད་པ་ཡང་མ་ཡིན་པའི་བུམ་པ་ལ་ནི་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཉིད་བརྟག་པར་རིགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་པས་འདི་ནི་མི་རིགས་སོ། །[201a4]

无“所见性”生起，“故如生起‘所见性’”（即：k. 310c）于非所见的瓶上，总是有所见性是不合理，因此，生起（所见性）是不可能的。如是者，未成为所见的瓶也没有“存在性”，若此，在不存在的瓶上分别“所见性”也是不合理的，因此，这（由“所见性”和瓶相属而瓶成为“所见”）是不合理的。

འདིར་སྨྲས་པ། ཡུལ་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་མངོན་སུམ་དག་ནི་ཡོད་པ་ཁོ་ན་སྟེ་དེའི་འཛིན་པར་བྱེད་པ་མིག་ལ་སོགས་པའི་དབང་པོ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཡོད་པར་གྱུར་པའི་དབང་པོ་འདི་རྣམས་ནི་གདོན་མི་ཟ་བར་རང་གི་ཡུལ་ལ་འཇུག་པར་འགྱུར་དགོས་ལ། གང་དུ་དེ་རྣམས་[201a5]འཇུག་པ་སྲིད་པ་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་དོན་དེ་དག་ནི་མངོན་སུམ་ཡིན་ནོ། །

对于[他宗]说：必定是有色等诸现前境，以有能取它（们）的眼等根的缘故。这些存在的根无疑需在自身的境上运作，而那些（根）凡对何者运作，则那些如色等境是现前。

བཤད་པར་བྱ་སྟེ། གལ་ཏེ་དབང་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་གཅོད་པར་ནུས་པར་འགྱུར་ན་ནི་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་དོན་དག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་འགྱུར་བ་ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་ནོ། །ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། འདི་ན་མིག་ལ་[201a6]སོགས་པ་ལྔ་པོ་ནི་སྤྱིར་འབྱུང་བ་ལས་གྱུར་པ་ཉིད་དུ་ཉེ་བར་སྟོན་ལ། དེ་རྣམས་ཀྱི་བྱ་བ་ནི་ཡུལ་ཐ་དད་པས་ཐ་དད་པ་ཞིག་གོ། །འདི་ལྟར་མིག་གིས་གཟུགས་ཁོ་ན་མཐོང་གི་སྒྲ་མི་ཐོས་ལ། རྣ་བས་ཀྱང་སྒྲ་ཐོས་ཀྱི་གཟུགས་མི་མཐོང་ངོ་། །

[自宗]当解释：若诸根能肯定，则应在色等境上（能作肯定），然而（其）不定（如是能作肯定）。[他宗]为何？[自宗]此中，讲解眼等五种（根）总的来说是大种所造（bhautika），而它们的行为因为境的差别而有差别。如是：眼唯见色，但不闻声，而耳亦闻声而不见色。

“所见”。

4.1.1.1.2.1.1.2 破有境；分五

4.1.1.1.2.1.1.2.1 破眼见色时是由体性成立

གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར།
མིག་ནི་འབྱུང་[201a7]འགྱུར་རྣ་དེ་བཞིན། །མིག་གིས་མཐོང་གི་གཞན་གྱིས་མིན་(k. 311ab)
དེའི་ཚེ་འཐད་པ་དང་འགལ་བའི་བྱ་བ་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱི་རང་གི་ངོ་བོ་རྟོག་པ་ག་ལ་ཡོད། འབྱུང་བ་ལས་གྱུར་པ་ཉིད་དུ་མཚུངས་བཞིན་དུ་ཡུལ་འཛིན་པ་ཐ་དད་པ་བརྟག་པར་ནི་མི་རིགས་སོ། །[201b1]མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཉིད་ནི་ཡུལ་འཛིན་པ་ལས་རྗེས་སུ་དཔོག་པ་ཡིན་ན་དེ་ཡང་འགལ་བས་མི་སྲིད་དེ་དེའི་ཕྱིར་དབང་པོ་ཡོད་པས་ཡུལ་རྣམས་མངོན་སུམ་ཉིད་དུ་མི་རིགས་སོ།།

当如是（说）：
眼大种造耳相同，由眼所见不由他，(k. 311ab)
其时，不可能有与理相违的行为，因此，何有分别眼等之自体？就如同（各种根的）“大种所造性”是相同的一样，分别不同的“境的执取”不合理。眼等诸（根）的“有性”若是由取境比度，则其亦由相违故不可能有。因此，（说）境是因为有根而是现前者，不合理。

གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་མི་སྲིད་ན། དེའི་ཕྱིར་ཇི་ལྟར་མིག་ལ་[201b2]སོགས་པའི་དབང་པོ་འདི་རྣམས་ལས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པའི་ངོ་བོར་རྣམ་པར་གཞག་ཅེ་ན། ཅི་ཁོ་བོ་ཅག་གིས་འདི་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་བཀག་གམ། གལ་ཏེ་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་འགོག་པར་སྒྲུབ་པས་དེ་ཇི་ལྟར་མ་བཀག་ཅེ་ན། ཁོ་བོ་ཅག་གི་རྣམ་པར་[201b3]དཔྱོད་པ་དོན་རང་བཞིན་ཚོལ་བ་ལྷུར་བྱེད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ། །ཁོ་བོ་ཅག་ནི་འདིར་དངོས་པོ་རྣམས་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་འགོག་གི་མིག་ལ་སོགས་པ་བྱས་ཤིང་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བའི་ལས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཉིད་ནི་མི་འགོག་པའོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ཡོད་པས་གང་ཞིག་རྣམ་པར་སྨིན་[201b4]པ་ཉིད་དུ་བསྟན་པས་མིག་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པ་ཉིད་དོ།།

[他宗]若如是眼等不可能存在，因此，如何安立这些眼等根是业的异熟体性？[自宗]何以我们要破此等之异熟体性？[他宗]以证明“破眼等”，其（是业的异熟体性）何不被破？[自宗]因为我们的分析旨在（paratva）研求事实的自性。我们在此破除诸事以自性成立，而不破眼等所作（性）以及缘起的业的异熟性。因此，眼等定有，以说“因彼（业）有故，彼是异熟”故。

གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་ན་ཡང་། མིག་ནི་འབྱུང་འགྱུར་རྣ་དེ་བཞིན། །མིག་གིས་མཐོང་གི་གཞན་གྱིས་མིན། །(k. 311ab)ཞེས་བྱ་བའི་ཉེས་པ་དེ་ཉིད་དུ་འགྱུར་བ་མ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན།

[他宗]如是者又，所谓“眼大种造耳相同，由眼所见不由他，(k. 311ab)”岂不是有过失？

ཉེས་པ་འདི་ནི་མེད་དེ། ལས་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་[201b5]བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །ལས་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ནི་རིགས་པ་བརྟག་ནས་བསམ་པར་བྱ་བར་མི་ནུས་ཏེ། རེ་ཞིག་ལས་དེ་ཉིད་རང་གི་ངོ་བོས་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་ཏེ་དེ་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་དུས་ཐམས་ཅད་དུ་རྣམ་པར་མི་འཆད་པར་འགྱུར་[201b6]ཞིང་རྣམ་པར་སྨིན་པ་བྱུང་ཟིན་པ་ལས་ཀྱང་སླར་རྣམ་པར་སྨིན་པར་འགྱུར་བའམ་ཡང་ན་རྣམ་པར་སྨིན་པར་མི་འགྱུར་བ་ཉིད་དེ། རང་བཞིན་གཞན་ཉིད་དུ་བསྒྱུར་བར་མི་ནུས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

[自宗]没有这种过失，以诸业的异熟不可思议的缘故。诸业的异熟不能是由执理所思，以此时的业本身不是自体成就的缘故。若其是自体成就，则应永远不灭以及异熟（果）已生者应又再异熟，或者（业永）不异熟，因为“自性”不能转作“它性”。

ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་མཐོང་བ་མེད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་མཁས་པས་འཇིག་རྟེན་པའི་དོན་[201b7]ལ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་རྣམ་པར་དཔྱད་པ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པ་མ་བརྟག་པར་ལས་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ཉིད་དུ་ཁས་བླངས་ཏེ་སྒྱུ་མ་ལས་སྒྱུ་མ་འབྱུང་བའི་ཚུལ་དུ་འཇིག་རྟེན་པ་ཐམས་ཅད་ཁས་བླང་བར་བྱའོ། །

（然而，）亦不是没有见到业之果。因此，智者于世间事上，不用上述的符合真实性见的分析，而承许诸业的异熟不可思议，也就是说，以从幻生幻的方式，承认世间一切。

མཐོང་བ་ལ་ནི་བསྙོན་[202a1]པར་མི་ནུས་ལ། གང་མིག་འབྱུང་བ་ལས་གྱུར་པ་ཡིན་ཡང་གཟུགས་ཁོ་ན་མཐོང་གི་སྒྲ་མི་ཐོས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་འདི་ནི་མཐོང་བ་ཡང་ཡིན་ནོ། །གང་གི་ཕྱིར་འདི་དེ་ལྟར་ཡིན་པ།
དེས་ན་ངེས་པར་ལས་རྣམ་སྨིན། །ཐུབ་པ་བསམ་མི་ཁྱབ་པར་གསུངས། །(k. 311cd)

当见到（事实）时，不能抵赖。而凡是眼（等），虽都是大种所造，然而“所见唯是色但不闻声”等，这（类事实）亦是所见。（若问）为什么？应是这样的：
是故业异熟决定，能仁说极难思议。(k. 311cd)

[202a2]དངོས་པོ་རང་བཞིན་མེད་པ་རྣམས་ཀྱང་བྱ་བའི་འབྲས་བུ་ངེས་པའི་ཕྱིར་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
སེམས་ཅན་ལས་ཀྱི་རྣམ་སྨིན་བསམ་ཡས་པས། །རླུང་ལས་འཇིག་རྟེན་འདི་ཀུན་འབྱུང་འགྱུར་ཏེ། །
མཚོ་དང་རི་དང་ལྷ་ཡི་གཞལ་མེད་ཁང་། །རིན་པོ་ཆེས་ཕྱེ་ས་བོན་བཀྲམ་རྣམས་སོ། །
[202a3]རླུང་ལས་བྱུང་བའི་སྤྲིན་གྱིས་ཆར་འབེབས་ཤིང་། །སླར་ཡང་རླུང་གིས་སྤྲིན་ནི་རབ་ཏུ་འཇིལ། །
རླུང་ལས་འཇིག་རྟེན་ལོ་ཏོག་རྒྱས་འགྱུར་ཏེ། །རླུང་གིས་འགྲོ་བ་ཀུན་ལ་བདེ་བ་འདྲེན། །
ཞེས་བྱ་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ།
གང་དག་སྲིད་པར་གྱུར་ཡང་སྲིད་པའི་སྐྱོན་ལས་གྲོལ་བ་རྣམས། །
[202a4]སྟོང་པར་སྨྲ་ཞིང་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུའང་འདོར་མི་འགྱུར། །
གང་དག་ཤེས་པས་དྲི་མ་བསྲེགས་ཀྱང་བརྩེས་བརླན་པ། །
སྤྱོད་པ་བདག་མེད་དབང་བསྒྱུར་དེ་དག་ཀྱང་དཀྲིས་འགྱུར། །
ཞེས་ལས་རྣམས་ཀྱི་འབྲས་བུ་རྣམ་པར་སྨིན་པ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པར་གསུངས་སོ། །

诸事虽无自性，而定有所作的结果，因此，薄伽梵说：

“众生业报不思议，为大风力起世间，
　巨海诸山天宫殿，众宝光明万物种，
　亦能兴云降大雨，亦能散灭诸云气，
　亦能成熟一切谷，亦能安乐诸群生。”[51]

同样地，由说：

“凡诸于轮回，脱离轮回过，
　虽然说空性，业果亦不舍，
　智慧焚诸垢，彼等亦悲润，
　行无我自在，彼等亦所系。”

而讲解诸业的异熟果不可思议。

4.1.1.1.2.1.1.2.2 破识是作者

འདིར་སྨྲས་[202a5]པ། མིག་ལ་སོགས་པ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་ཉིད་དེ། དེའི་འབྲས་བུ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མཐོང་བའི་ཕྱིར་རོ། །བཤད་པར་བྱ་སྟེ། གལ་ཏེ་དེའི་འབྲས་བུ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཉིད་ཡོད་ན་ནི་མིག་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པར་འགྱུར་ན་སྲིད་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །ཇི་ལྟ་ཞེ་ན། དེ་ལ་རེ་ཞིག །
རྐྱེན་[202a6]མ་ཚང་ཕྱིར་ཤེས་པ་ནི། །ལྟ་བའི་སྔ་རོལ་ཡོད་མ་ཡིན། །
འོན་ཏེ་ཕྱིས་ན་ཤེས་དོན་མེད། །གསུམ་པར་བྱེད་པ་དོན་མེད་འགྱུར། །(k. 312)

---

[51] 大方广佛华严经卷第十五，贤首品第十二之二。实叉难陀译。T0278_.09.0440b03-6：

对此，[他宗]说：眼等定是自性有，以见到有其果——识故。[自宗]当解释：若因为有其果识而眼等成（自性）有，（这）不可能。[他宗]为何？对此，首先（说：）

缘未俱故识，在见前非有，在后识无义，

第三（即：与见同时）用（即：见境的作用[52]）无义。(k. 312)

> རེ་ཞིག་ལྟ་བའི་སྔ་རོལ་དུ་ནི་མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །མིག་གི་ལྟ་བ་བདག་པོའི་རྐྱེན་མ་ཚང་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཅི་སྟེ་ལྟ་བའི་འོག་རོལ་[202a7]དུ་རྟོག་ན་ནི་དེའི་ཚེ་ཤེས་པ་དོན་མེད་དེ། གལ་ཏེ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད་པའི་མིག་གིས་གཟུགས་མཐོང་ན་ནི་འོ་ན་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡོངས་སུ་རྟོག་པ་དོན་མེད་དོ། །

首先，在“见”之前，眼识不存在，以“眼的见”的增上缘未齐全故。若设想是在“见”之后，则识成无意义，也就是说，若无识，但凭眼见色，则想象出（一个）“识”是无意义的。

> གསུམ་པར་བྱེད་པ་དོན་མེད་འགྱུར་ཏེ་རྟོག་པ་གསུམ་པ་ནི་ལྟ་བ་དང་ཤེས་པ་གཉིས་ཅིག་ཅར་འབྱུང་བ་སྟེ། དེ་ལ་རྒྱུ་[202b1]དོན་མེད་དོ། །འདི་ལྟ་བས་ན་ལྟ་བ་སྟེ་བྱེད་པ་དེ་དོན་མེད་པར་འགྱུར་རོ། །ལྟ་བ་དང་ཤེས་པ་གཉིས་ཅིག་ཅར་ཡོད་ན་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་གང་ཞིག་ལྟ་བ་དང་དུས་མཚུངས་པ་དེ་ལྟ་བ་ལ་རག་ལས་ཏེ་འབྱུང་བར་མི་རིགས་སོ། །བ་ལང་གི་རྭ་གཡས་གཡོན་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བ་དག་ལ་ནི་ཅིག་[202b2]ཤོས་ལ་རག་ལས་ཏེ་སྐྱེ་བ་ཉིད་མི་སྲིད་དེ། དེ་བཞིན་དུ་ལྟ་བ་དང་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལྟ་བ་ལ་རག་ལས་ཏེ་སྐྱེ་བ་ཉིད་དུ་མི་འགྱུར་བས་ལྟ་བ་དོན་མེད་པ་ཁོ་ནར་འགྱུར་རོ། །

“第三用无义”（的意思是）：“第三种设想”即（设想）“见”和“识”二者同时出现，也就是说，其中的因成无意义。若如是者，“见”——（见境的）作用——（对于识的产生而言）成无意义。“见”和“识”二者若同时存在，凡某种“识”与“见”是同时，其依“见”而生是不合理的。当牛的左右两只角同时出现，就不可能是一只依另一只产生的。同样地，与“见”同时出现的“识”，将不是依靠“见”而产生的。因此，“见”成为完全无意义。

[52] 这里的 བྱེད་པ། 在下文注释中被等同 ལྟ་བ། 而论。关于这两个词倒底是什么的问题，Tillemans (1990，I：280，n. 397) 专门提到当前讨论中的“见”应被理解为“根”。但到第 317 颂时，མིག 和 ལྟ་བ། 明显是两件事。故此处笔者理解为“作用”。

ཅི་སྟེ་སྒྲོན་མ་དང་འོད་བཞིན་དུ་དུས་མཉམ་པ་དག་ཡིན་ཡང་ལྟ་བ་ལ་རག་ལས་ཏེ་གནས་པ་ཉིད་[202b3]དུ་འགྱུར་རོ་སྙམ་དུ་སེམས་ན། དེ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེར་ཡང་བརྒལ་ཞིང་བརྟག་པ་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འཇིག་རྟེན་པའི་མཐོང་བས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བ་གསལ་བར་རིགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་ནི་འཇིག་རྟེན་པ་ཁོ་ན་ལས་ཚད་མ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། དེས་དམིགས་[202b4]པའི་དོན་ཡང་བརྫུན་པ་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཉིད་དུ་སྒྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མི་སྲིད་པ་དེའི་ཚེ་དེ་ཡོད་པས་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཡོད་པར་བརྟག་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་མི་རིགས་སོ། །

若（他宗）认为：是如灯和光一样是同时者，（识）是依“见”而住。[自宗]这也没有，以其有相同的难诘（བརྒལ་ཞིང་བརྟག་པ=paryanuyoga）故。以世人之见见到真实性也显然是不合理的，以其是仅从世间（的角度）是量故，以及，由此证明（其）所缘境也是虚假欺诳的有法的缘故。当如是识不可能存在，那么，凡以其存在为由所分别眼等存在者，是不合理的。

4.1.1.1.2.1.1.2.3 破是眼是作者；分三

4.1.1.1.2.1.1.2.3.1 若眼具有见色的走势则有大过失

འདིར་སྨྲས་པ། མིག་ནི་བྱེད་པའི་ངོ་བོར་མ་ཡིན་པ་ཁོ་ན་སྟེ། འོ་ན་ཅི་ཞེ་ན།[202b5]བྱེད་པ་པོ་ཉིད་དོ། །བྱེད་པ་པོ་དངོས་པོར་ཁས་བླངས་པའི་ཕྱིར།
གསུམ་པར་བྱེད་པ་དོན་མེད་འགྱུར། །
ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་ནི་མི་རིགས་སོ། །

对此[他宗]说：眼定非（见境的）作用的体性。则当为何者？是作者。因为已承许作者是事实，故说“第三用无义”是不合理的。

དེ་ལྟར་བརྟགས་ན་ཡང་མིག་ལྟ་བའི་བྱ་བ་དང་བྲལ་བ་ཉིད་དུ་འགྱུར་རོ། །ཇི་ལྟ་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་མིག་གིས་གཟུགས་དེ་ལྟ་བ་ན་ཡུལ་[202b6]གྱི་ཡུལ་དུ་སོང་ནས་སམ་མ་སོང་བར་ལྟ་གྲང་ན། གཉི་ག་ལྟར་ཡང་སྐྱོན་དུ་འགྱུར་རོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
མིག་དེ་འགྲོས་དང་ལྡན་འགྱུར་ན། །ཐག་རིང་ཡུན་རིང་གིས་མཐོང་འགྱུར། །
ཏ་ཅང་ཉེ་དང་ཆེས་རིང་དུ། །གཟུགས་དེ་གསལ་བ་ཅི་སྟེ་མིན། །(k. 313)

[yadi cakṣu]ḥ paśyet tad rūpaṃ paśyed viṣayadeśaṃ vā gatvā paśyed agatvā vā / ubhayathā ca doṣa iti pratipādayann āha //
paśyec cakṣuś cirād dūre gatimad yadi tad bhavet /
atyabhyāse ca dūre ca rūpaṃ vyaktaṃ na tac ca kim // (k. 313)

[自宗]虽如是施设，然眼应定无见的行为。[他宗]何为？[自宗]当眼见色时，是先行至或是先不行至境处而见色？为了解释“二者都有过失”，而说：

若眼需行远，长久才应见，色极近及远，其何不明显？(k. 313)

> གལ་ཏེ་མིག་[202b7]ཕྲད་ནས་འཛིན་པའི་ཕྱིར་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་དུ་འགྲོ་ན་ནི་དེའི་ཚེ་ཕྱེ་བ་ཙམ་གྱིས་ཟླ་བ་དང་སྐར་མ་ལ་སོགས་པའི་དོན་དག་འཛིན་པར་མི་འགྱུར་རོ། །འགྲོ་བའི་དུས་ཐ་དད་པའི་ཕྱིར་ན་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པའི་དོན་གྱིས་ཡུལ་ཉེ་བར་འཛིན་པ་དང་། དུས་མཉམ་པར་ཡུལ་ཐག་རིང་བར་འཛིན་[203a1]པ་ནི་མི་རིགས་ན། ཕྱེ་བ་ཙམ་གྱིས་མིག་གིས་ཐག་རིང་བ་ན་གནས་པ་ཡང་ཉེ་བ་ན་གནས་པ་ལྟར་མཐོང་བ་ཡང་ཡིན་པས་འདི་ནི་མི་རིགས་སོ། །གལ་ཏེ་ཡང་མིག་ཕྲད་ནས་འཛིན་པར་འགྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་ཧ་ཅང་ཉེ་བར་ཡང་མིག་ལ་གནས་པའི་མིག་སྨན་ནམ་[203a2]ཐུར་མ་མཐོང་བར་འགྱུར་ལ། ཐག་རིང་པོར་ཡང་གསལ་བར་མཐོང་བར་འགྱུར་ན། འདི་ནི་སྲིད་པ་ཡང་མ་ཡིན་པས་འདི་མི་རིགས་སོ། །
>
> yadi cakṣuṣaḥ prāptakāritvād viṣayadeśaṃ gacchet tadonmiṣitamātreṇa na candratārakādīn arthān gṛhṇīyāt / [gatimato ’rthasya saṃnihitaviṣayagrahaṇaṃ]tulyakālaṃ viprakṛṣṭaviṣayagrahaṇam ayuktaṃ gatikālasya bhinnatvāt / paśyati ca cakṣur unmiṣitamātreṇa samīpasthavad vidūradeśastham apīty ayuktam etat / yadi ca prāptakāri cakṣuḥ syāt tadātyabhyāse ’pi paśyed akṣistham añjanaṃ śalākāṃ vā dūre ca vyaktadarśanaṃ syān na caitat sambhavatīty ayuktam etat /

如果因为眼是“由达至（对象）才有作用（prāptakāritva）[53]”故而需行至境之所在，那么，其不应衹才一睁开就取得月、星等境。对于移动的境而言，在取得近处的同时取得远处者，是不合理的，因为移动的时间有差异故。而眼仅一睁开就如同（见到）在近处（之事）一样，也见到在极远处（之事）者，这不合理。而若眼是“由达至（对象）才有作用（prāptakārin）”，那么，处于眼中的眼药或细屑（śalākā[54]）虽极邻近亦应见，而对远处（之事）亦应清晰见到。（然而）不可能这样，故应不合理。

---

[53] 对于 prāptakṛ 的相关复合词，藏文译为 ཕྲད་ནས་འཛིན་པ，意为：由和合而取。Tillemans (1990，I：188) operated by contact 亦近此意。然 prāpta (或 prāpti) 本意为“得到”“到达”，与此时议论中说眼等行不行至其对象所在处有字面相符的意义。且，参考《俱舍（释）》中 prāptaviṣaya 一词（出现十次），真谛，玄奘亦多译为“至尘”“至境”等（唯奘译有一处译 kiṃ nu vai cakṣuḥ prāptaviṣayaṃ kāyendriyanut yata āvṛtaṃ na paśyet? sapratighatvāt. 为“眼岂如身根，境合方取，而言有对故，不见彼耶？”)。故下文类似地方将 prāpta 译为“达至的”。

[54] 笔者在此处理解为那些不慎入眼的细屑（chip，splinter，MW），但 Tillemans (1990，I：188)译为 lancet.

4.1.1.1.2.1.1.2.3.2 若见色后为见而行则无需

གཞན་ཡང་གལ་ཏེ་མིག་གིས་ཕྱིན་ནས་གཟུགས་མཐོང་ན། དེ་ཅི་སྔེ་མཐོང་ནས་དེའི་ཡུལ་དུ་འགྲོ་འམ་འོན་ཏེ་མ་མཐོང་བ་ཡིན།[203a3]དེ་ལས་ཅིར་འགྱུར། གཉི་ག་ལྟར་ཡང་སྐྱོན་དུ་འགྱུར་རོ་ཞེས་བཤད་པ།
གལ་ཏེ་གཟུགས་མཐོང་མིག་འགྲོ་ན། །སོང་བས་ཡོན་ཏན་འགའ་ཡང་མེད། །
ཡང་ན་བལྟ་བྱར་འདོད་པ་ནི། །ངེས་པར་བྱ་བ་བརྟེན་པར་འགྱུར། །(k. 314)

api ca yadi cakṣur gatvā viṣayaṃ paśyati tat kiṃ viṣayaṃ dṛṣṭvā viṣayadeśaṃ gacchaty utādṛṣṭvā /
ubhayathāpi doṣa iti pratipādayann āha //
gatena na guṇaḥ kaścid rūpaṃ dṛṣṭvākṣi yāti cet /
draṣṭavyaṃ niyameneṣṭam iti vā jāyate vṛthā // (k. 314)

复次，若眼是通过达至境而见（境），则其达至境之所在时，是先已见（境），或是先未见？为解释“二者都有过失”，而说：
见色后眼行，行当无少用，或定见所欲，此说成错误。(k. 314)

གལ་ཏེ་གཟུགས་མཐོང་ནས་གཟུགས་ཀྱི་[203a4]ཡུལ་དུ་མིག་འགྲོ་སྙམ་དུ་རྟོགས་ན་ནི་འགྲོ་བ་སྔེ་དོང་བས་མིག་ལ་དགོས་པ་ཅི་ཡང་མེད་དོ། །མིག་འགྲོ་བ་ནི་ཡུལ་བལྟ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཡིན་ན། དེ་ཡུལ་དེ་ཡང་སྔ་ཉིད་དུ་འདི་ན་གནས་པ་མཐོང་བས་འགྲོ་བ་ལ་དགོས་པ་ཅི་ཡང་མེད་དོ། །ཅི་སྟེ་མ་མཐོང་བར་འགྲོ་ན་ནི་དེའི་ཚེ་[203a5]བལྟ་བར་འདོད་པའི་ཡུལ་ངེས་པར་མཐོང་བར་མི་འགྱུར་རོ། །མ་མཐོང་བར་མངོན་པར་མ་རྟོགས་པའི་ཡུལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཕྱིར་ལོང་བ་ལྟར་བལྟ་བར་བྱ་བའི་ཡུལ་ངེས་པར་མཐོང་བར་མི་འགྱུར་རོ། །

yadi rūpaṃ dṛṣṭvā rūpadeśaṃ cakṣur yātīti kalpyate gatena tena gamanena cakṣuṣo na kiṃcit prayojanam / viṣayadarśanārthaṃ hi cakṣuṣo gamanam / sa ca viṣayaḥ pūrvam evehasthena dṛṣṭa iti na kiṃcid gamanasya prayojanam / athādṛṣṭvā gacchati tadā didṛkṣitaviṣayadarśanaṃ niyamena na prāpnoti / adṛṣṭvā hy andhasyevānabhilakṣitadeśagamanād draṣṭavyasya niyamena darśanaṃ na prāpnoti /

若（有人）认为（kalpa）“在见色后，眼行至色处”，则眼无任何需要“行”或“移动”。眼的“移动”就是为了见境，然其境必先为住此之（眼）所见，因此，“移动”没有任何需要。若未见而行，则不得决定见到所欲见的境。因为先未见，如盲者走向未见的境，由此，不得决定见到将要见者。

4.1.1.1.2.1.1.2.3.3 若眼未至而凭体性取色则应见一切境。

ཅི་སྟེ་སྐྱོན་འདི་སྤང་བར་འདོད་ནས་གལ་ཏེ།
མིག་མ་སོང་བར་འཛིན་ན་ནི། །[203a6]འགྲོ་བ་འདི་ཀུན་མཐོང་འགྱུར་ཏེ། །
གང་ལ་འགྲོ་བ་ཡོད་མིན་པ། །དེ་ལ་རིང་མེད་སྒྲིབ་པ་འང་མེད། །(k. 315)

athaitaddoṣaparijihīrṣayā yadi //
gṛhṇīyād agatañ cakṣuḥ paśyet sarvam idaṃ jagat /
yasya nāsti gatis tasya nāsti dūraṃ na cāvṛtam // (k. 315)

而为了想要除去这种过失，若
眼未往而取，全见此世界，彼“无有行”者，无远亦无障。(k. 315)

གང་ཞིག་མིག་དང་ཡིད་དང་རྣ་བ་ནི་ཡུལ་དང་མ་ཕྲད་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་ལུང་ལས་ནི་མིག་གི་ཡུལ་དང་མ་ཕྲད་པ་ཁོ་ནའོ་སྙམ་དུ་སེམས་པ་དེ་ལ་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། རེ་[203a7]ཞིག་ལུང་དང་འགལ་བ་ནི་མེད་དེ་ཕྲད་ནས་འཛིན་པ་ཉིད་ཙམ་ཞིག་འགོག་པ་ལྷུར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །འགའ་ཞིག་ཏུ་ནི་སྒྲུབ་པ་གཙོ་བོ་ཉིད་ཡིན་ཏེ་གང་དུ་དེ་མི་འགལ་བའོ། །ལ་ལར་ནི་དགག་པ་གཙོ་བོ་ཉིད་ཡིན་ཏེ་གང་དུ་དེ་མི་འགལ་བའོ། །དེའི་ཕྱིར་འདི་ལ་རྣམ་པར་[203b1]དཔྱད་པ་སྲིད་པས་ཕྲད་ནས་འཛིན་པ་ཉིད་བཀག་པ་ཙམ་གྱིས་ཡུལ་དང་མི་ཕྲད་པ་ཉིད་དུ་རྣམ་པར་གཞག་སྟེ།

yo hi manyate cakṣuḥśrotramano ’prāptaviṣayam ity āgamād aprāptaviṣayam eva cakṣur iti taṃ praty ucyate / prāptakāritāmātrapratiṣedhaparatvād āgamasya tāvad avirodhaḥ / kvacid vidheḥ prādhānyaṃ yatra tasyāvirodhaḥ / kvacit pratiṣedhasya prādhānyaṃ yatra tadavirodhaḥ / tad atra vidher asambhavāt prāptakāritāpratiṣedhamātreṇāprāptaviṣayatvaṃ vyavasthāpyate /

若有人由于经教说“眼、耳、意不至境”，[55]而认为：“眼定是不至境”，对其应说：首先，经教是旨在（paratva）遮除某分（mātra，ཙམ་ཞིག་）“由达至（对象）才有作用”（之说），[56]因此没有相违。当某处成立（vidhi）是最殊胜的，其无相违；当某处遮除是最殊胜的，其无相违。因此，由于此处不可能是成立，（应是）唯以遮除“由达至（对象）才有作用”而安立“是不至境”。

55 参考《俱舍论》说：ubhābhyām api cakṣurbhyāṃ paśyati vyaktadarśanāt / cakṣuḥśrotramano ’prāptaviṣayaṃ trayam anyathā // VAkK_1.43 //（奘译：或二眼俱时，见色分明故，眼耳意根境，不至三相违。）

56 参见《俱舍论》说：kiṃ nu vai cakṣuḥ prāptaviṣayaṃ kāyendriyanut yata āvṛtaṃ na paśyet? sapratighatvāt.（真译：若尔云何眼不至境，犹如身根。由不见 被障色。以有碍故。）

སྒྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་ཡུལ་དང་མ་ཕྲད་པ་ཉིད་དུ་རྟོག་ན་ནི་འདི་ན་གནས་པའི་མིག་ཁོ་ནས་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་མཐོང་བར་འགྱུར་རོ། །འདི་ལྟར་གང་ལ་འགྲོ་བ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་[203b2]པ་དེ་ལ་ཐག་རིང་བ་ག་ལ་ཡོད་དེ་འདིས་ནི་ཉེ་བ་ན་གནས་པའི་དོན་ཡང་མ་སོང་བར་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཡིན་ལ། ཐག་རིང་བ་ན་གནས་པ་ཡང་ཡིན་པས། ཐག་རིང་བར་བྱས་པའི་ཁྱད་པར་དུ་མི་འགྱུར་རོ། །གང་གི་ཚེ་མ་སོང་བར་མཐོང་བ་དེའི་ཚེ་འདི་ན་གནས་པ་བཞིན་ཐག་རིང་པོ་ན་[203b3]གནས་པ་ཡང་མཐོང་བར་འགྱུར་ལ། དེ་བཞིན་དུ་བསྒྲིབས་པ་ཡང་མཐོང་བར་འགྱུར་རོ། །འགྲོ་བ་ཡོད་ན་ནི་བསྒྲིབས་པས་དེ་བཅོམ་པའི་ཕྱིར་བསྒྲིབས་པ་མི་མཐོང་ངོ་ཞེས་བྱ་བར་རིགས་ན། གང་གི་ཚེ་མ་སོང་བར་བལྟ་བར་བྱ་བ་ཡིན་པ་དེའི་ཚེ་ནི་བསྒྲིབས་པ་ལ་ཡང་འགྲོ་བའི་[203b4]གེགས་མེད་པས་མ་བསྒྲིབས་པ་བཞིན་མཐོང་བར་འགྱུར་རོ། །

vidhimukhena tv aprāptaviṣayatve kalpyamāna ihastham eva cakṣuḥ sarvaṃ jagat paśyet / yasya hi gatir nāsti tasya kuto dūram / samīpastho ’pi hy anenārtho ’gatvā draṣṭavyo vidūrastho ’pīti dūrakṛto ’pi viśeṣo na syāt / yadā cāgatvā paśyati tadehastham iva vidūram api paśyet / gatau hi satyām āvṛte gativighātād āvṛtaṃ nekṣata iti yuktam / yadā tv agatvā draṣṭavyaṃ tadāvṛte gatipratibandhābhāvād anāvṛta iva darśanaṃ syāt /

然而当（有人）从“成立”的方面看待“是不至境”，则[自宗]唯在此处有的眼应见一切世界。彼无“移动”者，其何有“远”（可言）？由于此（眼）不（需远）行（至境处）亦当见处在近处以及远处的境，因此，亦应没有因为“远”所产生的（认知）差别。而当（眼）不（需要）移动亦见，那么，虽远亦应如在此处一般被见到。若（眼）事实上有移动，那么在被覆盖（的事）上，有（眼的）移动的违害，故理应“不见被覆盖（的事）”。但是若未移动亦当见，那么应如（见到）未被覆盖（的事）一样地见到被覆盖（的事），因为没有了（眼的）移动的障碍的缘故。

4.1.1.1.2.1.1.2.4 眼观待眼由是而应成能见之过失

ཡང་གལ་ཏེ་མིག་ལྟ་བའི་རང་བཞིན་དུ་འགྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་ཐམས་ཅད་དུ་རང་བཞིན་མི་ཉམས་པའི་ཕྱིར་རང་གི་ངོ་བོ་ལ་ཡང་བལྟ་བར་འགྱུར་རོ། །འདི་ལྟར་འཇིག་རྟེན་ན།
དངོས་པོ་ཀུན་གྱི་རང་བཞིན་ནི། །དང་[203b5]པོར་བདག་ལ་སྣང་འགྱུར་ན། །
མིག་ནི་མིག་ཉིད་ཀྱིས་འཛིན་པ། །གང་ཞིག་གིས་ནི་འགྱུར་མ་ཡིན། །(k. 316)

yadi ca darśanasvabhāvaṃ cakṣuḥ syāt tadā svabhāvasya sarvatraivāvyāghātāt svarūpam api paśyet / tathā hi loke //
svabhāvaḥ sarvabhāvānāṃ pūrvam ātmani dṛśyate /
grahaṇaṃ cakṣuṣaḥ kena cakṣuṣaiva na jāyate // (k. 316)

复次，若眼有见的自性，那么必定在一切情况下自性都无碍，因此，亦应见自相。也就是说，在世间中，
一切事自性，先于自中见，何以眼之见，不即由眼生？(k. 316)

གལ་ཏེ་ཇི་ལྟར་མེ་ཏོག་ཙམ་པ་ཀ་དང་ཨུཏྤལ་ལ་སོགས་པ་དག་གི་དྲི་བསུང་དང་པོར་རང་གི་རྟེན་ཉིད་ལ་དམིགས་ཏེ། ཕྱིས་དེ་དག་སྦྲད་པ་ལས་ཏིལ་ལ་སོགས་པ་དག་[203b6]ལ་ཡང་ཡིན་པ་དང་། ཡང་ཇི་ལྟར་རང་ལ་གནས་པའི་མེའི་ཚ་བ་དེ་དང་འབྲེལ་པ་ལས་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་ལ་དམིགས་པ་དེ་བཞིན་དུ་མིག་ལྟ་བའི་རང་བཞིན་དུ་གྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་དེ་རང་གི་བདག་ཉིད་ཁོ་ན་ལ་ལྟ་བར་འགྱུར་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་མིག་མིག་ཉིད་ཀྱིས་འཛིན་པར་མི་འགྱུར།[203b7]དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཡང་ཆེས་དང་པོར་རང་གི་བདག་ཉིད་ལ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་མིག་ཁོ་ནས་མིག་འཛིན་པར་རིགས་ན་མིག་ནི་རང་གི་བདག་ཉིད་ལ་བལྟ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པས་བོང་བ་ལ་སོགས་པ་ལྟར་གཞན་ལ་ལྟ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པས་དེ་ལ་མི་སྲིད་དོ། །

yathā campakamallikādiṣu saugandhyaṃ pūrvaṃ svāśraya evopalabhyate paścāt tatsamparkāt tailādiṣv api / yathā cāgner auṣṇyaṃ svato vyavasthitaṃ tadyogāt parato ’py upalabhyate / evaṃ yadi cakṣuṣor darśanasvābhāvyaṃ syāt tadā svātmany eva tāvad darśanaṃ syāt / kasmāt punaś cakṣuṣo grahaṇaṃ cakṣuṣaiva na bhavati / bhāvānāṃ svabhāvasya ca svātmany eva prathamataraṃ vidyamānatvāc cakṣuṣaiva cakṣuṣo grahaṇaṃ nyāyyam / na cakṣuḥ svātmānaṃ paśyatīti loṣṭādivat paradarśanam apy asya na sambhāvyate /

就如同在木兰（campaka[57]）和茉莉（mallika[58]）等中，香首先定于（花）自身上被缘到。然后在精油上，由于混合其（香），故亦（如是缘到香）。又如，火的热可从自身而有，也可以从其他与彼（热）结合（之事）得到。同样地，若眼有“见的自性”，那么应唯于自身上如是而见。复次，为什么不是唯由眼本身而见到眼？诸事的自性最初唯在自身上存在，因此，理应仅凭眼而见眼。（然而）眼不见自身。因此，如土块等一样，它（即：眼）也不可能见其他。

4.1.1.1.2.1.1.2.5 破三缘聚合是能见色者

གང་ཞིག་མིག་[204a1]འབའ་ཞིག་ལ་གཟུགས་ལྟ་བའི་ནུས་པ་མེད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་མིག་དང་གཟུགས་དང་མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་གསུམ་ཚོགས་པ་ཡོད་དང་གཟུགས་མཐོང་བར་འགྱུར་རོ་སྙམ་དུ་སེམས་པ་དེ་ཡང་སྙིང་པོ་མེད་དེ། གང་གི་ཕྱིར།
མིག་ལ་རྣམ་ཤེས་ཡོད་མིན་[204a2]ཞིང་། །རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལྟ་མེད་ལ། །
གཉི་ག་གཟུགས་ལ་ཡོད་མིན་ན། །དེ་དག་གིས་གཟུགས་ཇི་ལྟར་མཐོང་། །(k. 317)

yas tu manyate na kevalasya cakṣuṣo rūpadarśanasāmarthyam asti / api tu trayāṇāṃ cakṣūrūpacakṣurvijñānānāṃ sāmagryāṃ satyāṃ rūpadarśanaṃ bhavatīti / tad apy asāram / yasmāt //
cakṣuṣo ’sti na vijñānaṃ vijñānasya na darśanam /
ubhayaṃ nāsti rūpasya tai rūpam dṛśyate katham // (k. 317)

57 《藏汉》对 ཙམ་པ་ཀ 译作“补骨脂”。但梵文植物名录，似应是 magnolia (acuminata or champaca)，即汉语中的：木兰、黄兰。

58 若随藏文 ཨུཏྤལ་ (=utpala)，则应是青莲花。

而某认为“单纯的眼虽然没有见色的能力，但是当有眼、色、眼识的和合，则有见色”。这（种说法）也不可靠，因为

眼中没有识，识中没有见，色中无二者，三者怎见色？(k. 317)

> དེ་ལ་རེ་ཞིག་མིག་ལ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད་དོ། མིག་གིས་ནི་ཡུལ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་མ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །[204a3]མིག་ནི་འབྱུང་བ་ལས་གྱུར་པ་ཡིན་ཏེ། བེམས་པོ་ཡིན་པས་དེ་ལ་ཡུལ་རྟོག་པ་མི་སྲིད་དོ། །དེ་ལྟར་ན་མིག་ལ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད་དོ། །
>
> cakṣuṣas tāvad vijñānaṃ nāsti / na hi cakṣur viṣayaṃ vijānāty avijñānasvarūpatvāt / bhautikaṃ hi cakṣus tasya jaḍatvād viṣayabodho na sambhāvyata ity evaṃ cakṣuṣo ’sti na vijñānam /

首先，眼中没有识。事实上，眼不知境，以无识的自相故。事实上，眼是（大种）所造，由于其是无情物故，不可能有境的觉。因此，如是者（说）“眼中没有识”。

> རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་ཡང་མིག་མེད་དོ། །དེ་ནི་གཟུགས་ཅན་མ་ཡིན་པ་ཞིག་སྟེ། དེ་ལ་ལྟ་བ་ག་ལ་ཡོད་དེ་མེད་པས་ན་ལོང་བ་ལྟར་མི་མཐོང་[204a4]ངོ་། །གཟུགས་ལ་ནི་གཉི་ག་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །རྣམ་པར་ཤེས་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། རྟོག་པའི་རང་བཞིན་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ལྟ་བ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། ལྟ་བ་མ་ཡིན་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར་དབང་པོ་དང་ཡུལ་དང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་རྣམས་[204a5]དོན་ཕན་ཚུན་མ་ཚང་བ་དེའི་ཚེ་དེ་དག་ཚོགས་པར་ཡོད་ཀྱང་དེ་དག་གིས་གཟུགས་མཐོང་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དེ། གཟུགས་ལྟ་བའི་ཡན་ལག་མ་ཚང་བའི་ཕྱིར་ལོང་བའི་ཚོགས་བཞིན་ནོ་སྙམ་དུ་དགོངས་སོ། །
>
> nāpi vijñānasya darśanam asti / vijñānaṃ hi vijānāti na tu paśyati / yadi tu vijñānaṃ paśyet tadā tasyāpi rūpadarśanaṃ syād vijñānasadbhāvāt / rūpasya tūbhayam api nāsti / na vijñānam anavabodhasvarūpatvāt / nāpi darśanaṃ rūpālocanābhāvāt / yadā caivam anyonyārthavikalānīndriyaviṣayavijñānāni tadā tatsāmagryām api satyāṃ naiva tai rūpaṃ dṛśyata iti sambhāvayituṃ śakyam / rūpadarśanāṅgavikalatvād andhasamudāyavad ity abhiprāyaḥ /[59]

复次，“识中没有眼”。它不是有色者，也就是说：它怎会有见？以无彼（见）故，如盲者不见。色没有（识和眼）二者。（它）应不是识，以非观察的自性故。（它）还不是见，以它有“非见”的自性故。[60]而当如是者根、境、识（三者）缺乏相互作用

---

[59] 梵文译文：识中也没有见，因为“识”虽“知”但不“见”。然而，若识见，则其应见色，以识是实有故。色中亦无（识和见）二者。（色）应没有识，以不是觉知的自相故。（色）亦没有见，以没有色之见故。而当如是者根、境、识（三者）缺乏相互作用时，那将有可能：就算有它们的和合，它们三者也定不见色，以见色之支分未齐故，如诸盲人聚集一样。以此即（第四句）的意思。

[60] 本节前半段藏译与梵文出入较大。Tillemans (1990，I：283，n. 410) 认为梵文的意思不明朗。其

时，那将有可能：就算有它们的和合，它们三者也定不见色，以见色之支分未齐故。这就是“如诸盲人聚集一样”的意思。

> གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར་གཟུགས་ལ་ལྟ་བ་མེད་པ་དེའི་ཚེ་དེ་ཉིད་[204a6]རིག་པ་སུ་ཞིག་གིས་གཟུགས་མཐོང་ངོ་ཞེས་བྱ་བར་བརྗོད་པའམ་ལྟ་བར་འོས། ཇི་ལྟར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རིག་པས་གཟུགས་ལྟ་བར་མི་འོས་པ་དེ་བཞིན་དུ་སྒྲ་ཡང་མཉན་པར་མི་འོས་ཏེ། གཟུགས་ལྟ་བ་བཞིན་སྒྲ་ཉན་པ་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །
>
> yadā caivaṃ rūpasya darśanāsambhavas tadā ko nāmārhati tattvavid rūpaṃ dṛśyata iti vaktuṃ draṣṭuṃ vā / yathā ca tattvavin nārhati rūpaṃ draṣṭum evaṃ śabdam api śrotuṃ nārhati / rūpadarśanavac chabdaśravaṇasyāsambhavāt /

而当如是者不可能见色，那么，有真实性见者谁应见（色）或应说“色当见”？又如，证真实性者不应见色一样，同样地，亦不应闻声，以如（不应）见色，没可能闻声的缘故。

4.1.1.1.2.1.2 破所闻真实成立；分三

4.1.1.1.2.1.2.1 观察声是否说的作者而破

> འདི་ན་གལ་ཏེ་སྒྲ་[204a7]ཐོས་ན་དེ་ཉན་པའི་ཡུལ་དུ་ཕྱིན་པའམ་མ་ཕྱིན་པ་ཞིག་ཐོས་གྲང་ན། གལ་ཏེ་རེ་ཞིག་ཕྱིན་ཏེ་ཐོས་ན་དེ་ཉན་པའི་ཡུལ་དུ་འགྲོ་བ་ན་སྒྲ་འབྱིན་ཞིང་འགྲོ་བའམ་སྒྲ་མེད་པ་ཡིན། དེ་ཡང་གལ་ཏེ་རྟོག་པ་དང་པོ་ཡིན་ན་ནི་དེའི་ཚེ་
> གལ་ཏེ་སྒྲ་ཞིང་སྒྲ་འགྲོ་ན། གང་གིས་སྨྲ་བ་པོར་མི་[204b1]འགྱུར། །འོན་ཏེ་མི་སྨྲ་བར་འགྲོ་ན་འང་། །གང་གིས་དེ་ལ་ཤེས་པ་སྐྱེ། །(k. 318)
>
> iha yadi śabdaḥ śrūyate sa śravaṇadeśaṃ samprāpto vā śrūyetāsamprāpto vā / yadi tāvat samprāptaḥ śrūyate sa śravaṇadeśaṃ vrajañ chabdaṃ vā kurvāṇo vrajan niḥśabdo vā / tatra yadi pūrvaḥ kalpas tadā //
> na vaktā jāyate kena śabdo yāti bruvan yadi /
> atha yāty abruvaṃs tasmin pratyayaḥ kena jāyate // (k. 318)

作两译，但其梵文译法似受到藏译的影响。笔者也作两译，梵本尽量按其字面译后，意思似乎也无大不同，就表述不同而已。另为译者方面理解，此将贾曹杰对此段的《释》文也译出，以资参考。

མིག་ལ་བེམ་པོ་ཡིན་པས་ཡུལ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡོད་པས་མིན་ཞིང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་ཡང་གཟུགས་ལ་བལྟ་བའི་བྱེད་པར་མེད་ལ་བལྟ་བ་དང་རྣམ་ཤེས་གཉིས་ཀ་དམིགས་རྐྱེན་གཟུགས་ལ་ཡོད་པ་མིན་ན་རྐྱེན་གསུམ་ཚོགས་པ་དེ་དག་གིས་གཟུགས་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཇི་ལྟར་མཐོང་མཐོང་བ་མི་འཐད་པར་ཐལ། །ཡ་གྱལ་གཟུགས་ལ་ཡང་མཐོང་བའི་ནུས་པ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར་རོ།།

眼是无情法，故无有识境。而且识也没有能见色的作用；而见和识二者没有所缘缘，如色。如是者，彼等三缘和合者如何能自性见色？应不能见，以（它们）单独（任一）皆无见色之能力故。

译者注：这里是就胜义而言的观实“有”“无”。

于此，若声可闻，则其（声）是否要由达至能闻（耳）所在处而被听闻？首先，若是由达至而被听闻，则其行向能闻（耳）所在处时，是发声而行或无声而行？其中若认为是前者，则

声边说边行，何不成说者，若不说而行，对彼怎生解。(k. 318)

> དེའི་ཕྱིར་སྨྲ་བ་པོ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ལྷ་སྦྱིན་ལྟར་སྒྲར་མི་འགྱུར་རོ། །ཅི་སྟེ་མི་སྨྲ་བར་འགྲོ་ན་ནི་དེའི་ཚེ་སྒྲ་མེད་པར་འགྲོ་བའི་སྒྲ་དེ་ལ་འདི་ནི་སྒྲའོ་སྙམ་དུ་ངེས་པར་སུ་ཞིག་ལ་འགྱུར། མ་བཟུང་བ་དེ་ནི་ཡོད་པ་[204b2]ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་པས་འདི་ནི་མི་རིགས་སོ། །
>
> tataś ca vaktṛtvād devadattavac chabdo ’sau na bhavati / athābruvan yāti tadā tasmiñ chabde niḥśabde vrajati śabdo ’yam iti kasyāvasāyo bhavet / na cāgṛhītasyāsyāstitvam iti na yuktam etat /

而由此，（声）是说者，因此，如提婆达多，它不是声。若（声）不说而行，则当此声于无声而行，谁会确定“此是声”。而应没有“其未被（识所）取而是存在者”，因此，这是不合理的。

4.1.1.1.2.1.2.2 观察与声相遇后取不取而破

> གཞན་ཡང་།
> གལ་ཏེ་ཐུད་དེ་སྒྲ་འཛིན་ན། །སྒྲ་ཡི་དང་པོ་གང་གིས་འཛིན། །
> སྒྲ་ནི་རྐྱང་པའང་མི་འོང་ན། །རེང་བུ་ཇི་ལྟར་འཛིན་པར་འགྱུར། །(k. 319)
> གལ་ཏེ་རྣ་བའི་དབང་པོའི་གནས་སུ་ཕྱིན་པའི་སྒྲ་འཛིན་ན་འོ་ན་ནི་
> དེའི་དང་པོ་གང་གིས་[204b3]འཛིན། །
> ཐུད་ནས་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རྣ་བ་ལ་ནི་སྒྲའི་དང་པོར་འཛིན་པ་མེད་ལ། དེའི་འཛིན་པར་བྱེད་པའི་དབང་པོ་གཞན་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་འདི་དབང་པོ་གང་གིས་ཀྱང་མི་འཛིན་ཏོ། །དེའི་ཕྱིར་མ་བཟུང་བའི་དོན་དེ་ནི་སྒྲ་ཉིད་དུ་མི་འགྱུར་རོ་སྙམ་དུ་དགོངས་སོ། །
>
> kiṃ cānyat //
> prāptaś ced gṛhyate śabdas tasyādiḥ kena gṛhyate /
> na caiti kevalaḥ śabdo gṛhyate kevalaḥ katham // (k. 319)
> yadi śrotrendriyasthānaṃ prāptaḥ śabdo gṛhyate [tasyādiḥ kena gṛhyate /]prāptagrāhitvāc chrotrasya śabdasyāder grahaṇaṃ nāsti / na cānyad indriyaṃ tasya grāhakaṃ sambhavatīti naiva kenacid asyādir gṛhyate / tataś cāgṛhyamāṇatvāc chabda evāsau na bhavatīty abhiprāyaḥ /

另外还有，

若因至（耳处）取声，何者取其初？而声非独行，何被单独取？(k. 319)

若达至耳根所在处的声是所取，何者取其初？由于是因达至（耳根）而取者，耳不取（音发出的）最初音。复次，取彼（初音）者，不可能是另一根，因此，其初者无论

如何必不被取得。而因此，（颂文的）意思是：“因未被取故，该声（的第一音）不存在”。

> སྒྲའི་[204b4]རྡུལ་ཕྲ་རབ་ནི་རྫས་དགུའི་བདག་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་
> སྒྲ་ནི་རྐྱང་པར་མི་འོང་ན།
> ཁྱོད་ཀྱིས་ནི་སྒྲ་ཙམ་ཞིག་ཁོ་ན་རྣ་བས་འཛིན་གྱི། དྲི་ལ་སོགས་པ་དག་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཏེ་མི་རིགས་སོ། །རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་སྒྲ་ཡང་མི་འཛིན་པར་འགྱུར་བའམ། ཡང་ན་དྲི་ལ་སོགས་པ་[204b5]དག་ཀྱང་ཟུང་ཤིག །འདི་ནི་དེ་ལྟར་ཡང་མ་ཡིན་པས་སྒྲ་ཕྲད་པའི་ཡུལ་ཉིད་མ་ཡིན་ནོ། །
>
> navadravyakatvāc ca śabdaparamāṇoḥ /
> na caiti kevalaḥ śabdaḥ /
> bhavatā ca śabdamātram eva śrotreṇa gṛhyate na gandhādaya iti na yujyate / yad vā śabdasyāgrahaṇam astu yad vā gandhādayo ’pi gṛhyantām / na caitad evam iti na prāptaviṣayatvaṃ śabdasya /

而由于声的极微有九种“实”的缘故，（论 k. 319c 说：）
“而声非独行”
而你（认为）唯声一分是耳所取，而非香等。（这说法应）不合理。或者，应是要么亦不取声，要么亦取香等。但（情况）并非如此。因此，声不是被（耳根）达至的境。

4.1.1.1.2.1.2.3 示若不取声的第一分则有违害

> ཅི་སྟེ། གལ་ཏེ་ཕྲད་དེ་སྒྲ་འཛིན་ན། །སྒྲ་ཡི་དང་པོ་གང་གིས་འཛིན། །(k. 319ab)ཞེས་གང་སྨྲས་ན།
> གལ་ཏེ་དེའི་དང་པོ་མ་བཟུང་ན་དེའི་ཚེ་ཉེས་པ་ཅི་ཞིག་ཡོད་ཅེ་ན། གང་ཞིག་དེའི་[204b6]སྒྲ་ཉིད་ཉམས་པར་འགྱུར་བ་འདི་ནི་ཉེས་པ་ཡིན་ནོ། །འདི་ལྟར།
> ཇི་སྲིད་སྒྲ་ཐོས་མ་གྱུར་པ། །དེ་ཡི་བར་དུ་སྒྲར་མི་འགྱུར། །
> སྒྲ་མེད་པ་ཡང་མཐར་སྒྲ་ཉིད། །འགྱུར་ན་དེ་ནི་མི་རིགས་སོ། །(k. 320)
>
> atha yad etad uktaṃ
> prāptaś ced gṛhyate śabdas tasyādiḥ kena gṛhyate / (k. 319ab)
> iti yadi tasyādir na gṛhītas tadā ko doṣa iti / ayaṃ doṣo yad asya śabdatvam eva viśīryate / tathā hi //
> yāvan na śrūyate śabdas tāvac chabdo na jāyate /
> aśabdasyāpi śabdatvam ante tac ca na yujyate // (k. 320)

或复，已说此：“若因至取声，何者取其初？”(k. 319ab)
[他宗]说：若其（声音的）最初（部分）未被取，则有什么过失？
[自宗]过失是这样的：“其必是声”将坏失。也就是说：

乃至声未闻，其将不成声，非声后成声，那也不合理。(k. 320)

> གང་ཞིག་མི་ཐོས་པ་དེ་ནི་ཐོས་བཞིན་པ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དྲི་ལ་སོགས་པ་ལྟར་སྒྲ་[204b7]ཉིད་དུ་མི་འགྱུར་རོ། །ཅི་སྟེ་གང་ཞིག་གི་ཚེ་ཐོས་པ་དེའི་ཚེ་སྒྲར་འགྱུར་རོ་སྙམ་དུ་སེམས་ན། འདི་ཡང་སྲིད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དྲི་ལ་སོགས་པ་ཕྱིས་སྒྲ་ཉིད་དུ་མཐོང་བ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ་དེ་བཞིན་དུ་སྒྲ་མེད་པ་འདི་ཡང་ཕྱིས་སྒྲ་ཉིད་དུ་མི་རིགས་སོ། །
>
> yo na śrūyate so ’śrūyamāṇatvād gandhādivac chabda eva na bhavati / atha manyase yadā śrūyate tadā śabdo bhaviṣyatīti / etad apy asambhāvyam / na hi gandhādeḥ paścāc chabdatvaṃ dṛṣṭaṃ tadvad evāsyāpy aśabdasya paścāc chabdatvam ayuktam iti /

凡未被听闻者，就像香等一样，不成为声，因为不是所闻。然而，你认为：“当被听闻时，将有声。”这也不可能。由于没有见过香等后来成为声的，也就同样地，（k. 320cd 说）：此非声后来成为声者也不合理。

> བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
> ཡིད་དུ་[205a1]འོང་བའི་སྒྲ་གང་ཐོས་གྱུར་པ། །དེ་ནི་ནམ་ཡང་ནང་དུ་ཞུགས་པ་མེད། །
> དེ་ཡི་འཕོ་བ་རྙེད་པར་མི་འགྱུར་མོད། །རྟོག་པའི་དབང་གིས་སྒྲ་ནི་འབྱུང་བར་འགྱུར། །
> ཞེས་བྱ་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ།
> དཔེར་ན་ཤིང་དང་རྒྱུད་ལ་བརྟེན་བྱས་ལ། །ལག་པས་[205a2]རྩོལ་བ་བྱས་པ་གསུམ་ཚོགས་ན། །
> སྒྲོགས་བྱེད་པི་ཝང་གླིང་བུ་ལ་སོགས་པ། །དེ་དག་ལས་ནི་སྒྲ་ཡང་འབྱུང་བར་འགྱུར། །
> དེ་ནས་མཁས་པ་ལ་ལས་བརྟག་བྱ་སྟེ། །དེ་ནི་གང་ནས་འོངས་ལ་གར་སོང་ཞེས། །
> ཕྱོགས་དང་ཕྱོགས་མཚམས་ཀུན་དུ་བརྟག་བྱས་ན། །སྒྲ་ཡི་འགྲོ་[205a3]བའམ་འོང་བ་མི་དམིགས་སོ། །
> ཞེས་ཇི་སྐད་དུ་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། །
>
> <yo ’pi ca śrūyati śabdu manojñaḥ so ’pi ca nāntari jātu praviṣṭaḥ / saṃkramaṇaṃ na ca labhyati tasya kalpavaśāt tu samucchritu śabdaḥ // yathā tantri pratītya dāru ca hastavyāyāma trayebhi saṃgati / tuṇavīṇasughoṣakādibhiḥ śabdo niścarate tadudbhavaḥ // atha paṇḍitu kaści mārgate kutayaṃ āgatu kutra yāti vā / vidiśo diśi sarvi mārgataḥ śabdagamanāgamanaṃ na labhyate //>

薄伽梵（在《大宝积经 · 优波离会》中[61]）说：

而那些被听到的悦耳之声，也是永不入于内的，也未缘到（其）移动。而是受其分别心的影响，声才生起。

[61] 参考《大宝积经 · 优波离会》T0310_.11.0518b22-23：“设有闻诸悦意声，闻已即灭而无住，推其去处不可得，以分别故生声想。”

而同样地，（又在《大方广庄严经》[62]中也说：）
譬如，依于弦、木、手的动作，由三者的和合，由箜篌（tuṇa=tuṇava）、琵琶（vīṇā）、笙（sughoṣaka）所发出的声音才因此而出现。然而，当某智者起探求：（其声）从何来或向何去，于一切方（vidiśa）隅（diś）探求后，声之来去不可得。

4.1.1.1.2.2 破其被意所取

> དེ་ལྟར་རེ་ཞིག་དབང་པོ་རྣམས་ལ་ཡུལ་འཛིན་པའི་ནུས་པ་མེད་པར་བརྗོད་ནས་ཡིད་ལ་ཡང་ཡུལ་དེ་འཛིན་པའི་ནུས་པ་མེད་པར་བརྗོད་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ།
> དབང་པོ་རྣམས་དང་བྲལ་སེམས་ཀྱིས། །སོང་[205a4]སྟེའང་ཅི་ཞིག་བྱེད་པར་འགྱུར། །(k. 321ab)
>
> evaṃ tāvad indriyāṇāṃ viṣayagrahaṇāsāmarthyam udbhāvya manaso ’pi viṣayagrahaṇāsāmarthyam udbhāvayann āha /
> viyuktam indriyaiś cittaṃ kiṃ gatvāpi kariṣyati // (k. 321ab)

如是首先已说了：“诸根无能力取境。”今当说：“意也无能力取境。”（论）说：离诸根之心，去亦将何为？(k. 321ab)

> གལ་ཏེ་སེམས་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་དུ་སོང་ནས་ཡུལ་ཡོངས་སུ་གཅོད་པར་བྱེད་དོ་སྙམ་དུ་རྟོག་ན་དེ་ནི་མི་རིགས་སོ། །འདི་ན་སེམས་འདི་དབང་པོ་དང་ལྡན་ཅིག་པ་ཞིག་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་དུ་འགྲོའམ། རང་བུ་ཞིག་ཡིན་གྲང་ན། དེ་ལ་རེ་ཞིག་དབང་པོ་དང་བཅས་[205a5]པ་ནི་མི་འགྲོ་སྟེ། དབང་པོ་རྣམས་ནི་རྟག་ཏུ་ལུས་ཁོ་ན་ལ་ཉེ་བར་གནས་པའི་ཕྱིར་ལ་འགྲོ་བ་ཡིན་ན་ལུས་དབང་པོ་མེད་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །
>
> yadi cittaṃ viṣayadeśaṃ gatvā viṣayaṃ paricchinattīti kalpyate tad ayuktam / ihedaṃ cittam indriyasahitaṃ vā viṣayadeśaṃ gacchet kevalaṃ vā / na tāvad indriyasahitaṃ yāti / indriyāṇāṃ deha eva sadā sannidhānāt / gamane ca sati dehasya nirindriyatvaprasaṅgāt /

若有认为：“心行至境的所处后，则能判断境。”这也不合理。此中，此心应是与根一起或是独立行至境处？首先，不应与根一起行，因为由于诸根总是唯与身相邻近，若（根与心同）行，则有“身无根”的过失。

---

[62] 参考《大方广庄严经》T0187_.03.0568c09-14：“智者观声，念念相续，无有实法，犹如谷响，声不可得，譬如箜篌，弦器及手，和合发声，本无去来，于诸缘中，求声不得，离缘求声，亦不可得。”

ཅི་སྟེ། རེང་བུ་འགྲོ་ན་དེའི་ཚེ་ཡང་། །
དབང་པོ་རྣམས་དང་བྲལ་སེམས་ཀྱིས། །སོང་སྟེའང་ཅི་ཞིག་བྱེད་པར་འགྱུར། །
མིག་ལ་སོགས་པ་དབང་[205a6]པོའི་སྒོ་སྤངས་པ་དེ་ལ་ནི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ལོང་བ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་ཡང་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

atha kevalaṃ gacchati tadāpi
viyuktam indriyaiś cittaṃ kiṃ gatvāpi kariṣyati / (k. 321ab)
na hi cakṣurādīndriyadvāratiraskṛtasyāsya rūpādidarśanasāmarthyam asti / andhādīnām api darśanādisadbhāvaprasaṅgāt /

若（意）是单独行，其时亦“离诸根之心，去亦将何为？”(k. 321ab) 若离眼等根门，应无见色等的能力，因为（否则）将有诸盲人等亦实有“见”等的过失。

ཅི་སྟེ་ཡང་ཅི་ཞིག་ལྟར་འདི་ལ་ཡང་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་དུ་འགྲོ་བས་དོན་དམིགས་པར་རྟོག་ན་དེའི་ཚེ་[205a7]ན་ཡང་དོན་རྟོགས་པ་མཐར་ཐུག་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པར་འགྱུར་རོ། །
དེ་ལྟར་ཡིན་དང་སྲོག་འདི་ནི། །རྟག་ཏུ་ཡིད་མེད་ཅི་སྟེ་མིན། །(k. 321cd)

athāpi kathaṃcid viṣayadeśagamanenārthopalabdhir asya parikalpyate tadāpy aparyavasānatvād arthabodhasyānivrttau satyām //
evaṃ satīha jīvo ’yam amanaskaḥ sadā na kim // (k. 321cd)

复次，就算勉强认为其（心）是通到达境的所在地而缘到境，其时又会因为对境的知觉是无穷的缘故，（如是者，心）将不停（地向其对境出发）。若此，（说：）
如是者此（处的）命，岂不常无意？(k. 321cd)

དུས་ཐམས་ཅད་དུ་བདག་སེམས་མེད་པ་ཕོ་ནར་འགྱུར་ན། སེམས་མེད་པ་ནི་བདག་ཉིད་དུ་སྲིད་པར་རིགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། ཀ་བ་དང་བུམ་པ་[205b1]ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱང་བདག་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་རིགས་པས་རྣམ་པར་དཔྱད་པ་ན་དབང་པོ་དང་ཡུལ་དང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་རྣམས་ལ་ཡོད་པའི་ངོ་བོ་མེད་པས་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་མེད་དོ། །གལ་ཏེ་འདི་རྣམས་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པར་འགྱུར་ན་ནི་[205b2]དེའི་ཚེ་འཐད་པས་རྣམ་པར་དཔྱད་པ་རྣམས་ཆེས་གསལ་བར་ཇི་ལྟར་གནས་པའི་ངོ་བོས་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་དམིགས་པར་འགྱུར་ན་དམིགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ་དེའི་ཕྱིར་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་ངོ་ཞེས་བྱ་བར་གྲུབ་བོ། །

acintaka evātmā sarvakālaṃ prāpnoti / na cācintakasyātmakatvaṃ sambhāvayituṃ yuktaṃ stambhādivad acintakatvāt / tad evaṃ yuktyā vicāryamāṇānām indriya[viṣayavijñānānāṃ sadrūpā]sambhavāt svarūpasiddhir asatī / yadi hy eṣāṃ svarūpasiddhiḥ syāt tadopapattyā vicāryamāṇā yathāsthitena svarūpeṇa sphuṭataram upalabhyeran / na copalabhyante / tasmāt svabhāvaśūnyā iti siddham //

我应永远地成为唯无心者。而理应不可能有无心但有我者，以如柱等，是无心者故。因此，当以如是道理观察时，根、境，识不可能有实相，故无自相的成立。若此应有自相成者，则当依理观察时，我们应可极明显地得到如是有的自相，然而我们没有得到。因此，成立“自性空”。

གལ་ཏེ་དེ་རྣམས་ལ་རང་བཞིན་མེད་ན་འོ་ན་གང་ཞིག་བྱེ་བྲག་རྣམ་པར་[205b3]གཞག་པའི་རྒྱུ་ཉིད་དུ་སྟོན་པ་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡོངས་སུ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་འདུ་ཤེས་ཀོ་ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། དངོས་པོ་རྣམས་ཡོད་ན་ནི། དེ་རྣམས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཡོངས་སུ་གཅོད་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་འདུ་ཤེས་རིགས་ན།[205b4]གང་གི་ཚེ་དངོས་པོ་དེ་རྣམས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དུ་བསྟན་པ་དེའི་ཚེ། དེ་རྣམས་ཀྱི་སྒོ་ནས་འདུ་ཤེས་དེ་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

yadi tarhy eṣāṃ svabhāvo nāma nāsti tat katham eṣāṃ viśeṣaparicchedātmikā saṃjñā padārthaviśeṣavyavasthāhetutvenopadiśyate / ucyate / satsu padārtheṣu tadviśeṣaparicchedātmikā saṃjñā syāt / teṣāṃ ca padārthānām asattvaṃ prati[pādyate tadā taddvārā kuta]ḥ svarūpasiddhiḥ syāt /

[他宗]然而，若它们（根、境、识）没有所谓的自性，那么，如何将关于它们的那些“以判断差别为自性的想”讲为“是安立事物差别的因”？[自宗]答：若有事物，应有以判断差别为自性的“想”。然而，当知道了没有那些事物，其“想”如何从这方面自相成立？

4.1.1.2 破能取之有境真实；分二

4.1.1.2.1 想蕴的性相

གལ་ཏེ་ཡུལ་ཡོངས་སུ་གཅོད་པ་འདི་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མེད་དམ་ཞེ་ན། མེད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། རང་བཞིན་མེད་པའི་དངོས་[205b5]པོས་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་ལྟར།
སྔར་མཐོང་བ་ཡི་དོན་གང་ཞིག །ཡིད་ཀྱིས་སྨིག་རྒྱུ་ལྟར་འཛིན་པ། །
དེ་ནི་ཆོས་ཀུན་རྣམ་གཞག་ལ། །འདུ་ཤེས་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱའོ། །(k. 322)

kiṃ [kha]lv eṣa viṣayaparicchedaḥ sarvathā nāsti / na nāstīti / niḥsvabhāvabhāvasya vidyamānatvāt / tathā hi //
manasā gṛhyate yo ’rthaḥ pūrvadṛṣṭo marīcivat /
sarvadharmavyavasthāsu sa saṃjñāskandhasaṃjñakaḥ // (k. 322)

[他宗]那么，就完全没有这种境的判断吗？[自宗：我们]不说“没有”，以有无自性的事物故。也就是说：

凡意所取事，先见如阳焰，当立一切法，其具想蕴想。[63](k. 322)

འདི་ན་མིག་དང་གཟུགས་ལ་བརྟེན་ནས་མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྐྱེས་ནས་འགག་པ་ན་དབང་པོ་དང་ཡུལ་[205b6]རྣམས་དང་ལྷན་ཅིག་འགག་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་འགགས་ན་སྔར་མཐོང་བའི་དོན་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཕྱིས་ཡིད་ཀྱིས་འཛིན་ཏོ། །

iha cakṣuḥ pratītya rūpaṃ ca cakṣurvijñānam utpadya nirudhyamānaṃ sahendriyaviṣayair nirudhyate / tasmin niruddhe pūrvadṛṣṭo yo ’rthaḥ sa eva paścān manasā gṛhyate /

此处以眼和色为所依，产生眼识，其后，当（眼识）灭时，与根、境一起灭。当其（眼识）灭时，即其先前所见事，其后被意（识）所取。

ཡང་ཇི་ལྟར་ཉེ་བ་མ་ཡིན་པ་ལ་འཛིན་པ་སྲིད་ཅེ་ན། སྨིག་རྒྱུ་ལྟར་ཞེས་བྱ་བ་སྨོས་ཏེ། སྨིག་རྒྱུ་ལ་ཆུ་བག་ཙམ་ཀྱང་མེད་མོད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་[205b7]གྱི་དབང་གིས་ཆུའི་རྣམ་པ་ཅན་གྱི་འདུ་ཤེས་འབྱུང་བ་ཉིད་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་དུ་སྨིག་རྒྱུ་ལ་བྱ་བ་ལྟར་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་གཟུང་ཟིན་པ་ལ་ཡང་གང་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཅན་གྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྐྱེ་བ་དེ་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་འཇོག་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ནོ། །ཆོས་ཐམས་[206a1]ཅད་རྣམ་པར་འཇོག་པའི་རྒྱུ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ན་དེ་ཉིད་ལ་འདུ་ཤེས་ཕུང་པོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ། །རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཡང་འདུ་ཤེས་ཀྱི་དབང་གིས་ཤེས་[206a2]པར་བྱ་བའི་དངོས་པོ་རང་གི་ངོ་བོའི་རྒྱུ་ཅན་ནི་མ་ཡིན་ཏེ་རང་བཞིན་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མི་རུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །

kathaṃ punar asannihitasya grahaṇaṃ [sam]bh[āvya]ta ity āha [/ marī]civa[d .. ..]kāyāṃ jalam asti / api ca hetupratyayavaśāt pravartata eva jalākārasaṃjñā / evam avidyamānasvarūpe ’pi pūrvagṛhīte ’rthe marīcyām iva yad vikalpakaṃ vijñānam utpadyate tat sarvadharmavyavasthākāraṇam / sarvadharmavyavasthākāraṇatvāc ca sa eva saṃjñāskandha ity uktaḥ / tathāvidhasaṃjñāviśeṣasamprayogāt / saṃjñāvaśena ca sarvadharmavyavasthā vijñātavyā / na punaḥ padārthasvarūpanibandhanā / svabhāvasya sarvathāyujyamānatvāt /

---

63 关于此颂，玄奘意译为“令心妄取尘，依先见如焰，妄立诸法义，是想蕴应知。”其中的 saṃjñaka 不易找到正好对应的译文。藏文译 ཞེས་བྱ་ 似是取其“名”或“称”的意思。Tillemans (1991，I：193) 译为：the object which is apprehended by the mind is [in fact something which was]seen earlier [and is]like a mirage. This [consciousness]is termed the 'aggregate of notions' (samjñāskandha) for the [different]determinations of all dharmas. 其中的 is termed 似乎也是取的同样的意思。Tillemans (1990，I：285，n. 424.) 还为他在这里不将颂里的 yaḥ 和 saḥ 关联作出理由说明，While it might at first sight seem that yo ...sa in k. 322 were correlated，this is not borne out by Candrakīrti’s commentary，nor would it make much philosophical sense，because the artha would then have to be the aggregate of notions. Cf. the Chinese version of k. 322. Tillemans 译文中的 consciousness 显然是一种无法在同文找到合理指代的一种“添译”。然而，笔者读下面月称释文时，能读出“如同（没有水）阳焰一样，凡有关于先前已取得的事的分别识生起，即是安立一切法的因”的意思，因此，笔者将 saṃjñaka 还是读成“想”，将这句读成“其（如阳焰般，为意所取的先前已曾见的对象）具有它的属于想蕴的想”。

[他宗]复次，如何可能取不相近（之境）？[自宗]以“如阳焰”而说：阳焰中虽没有任何水，但是由因缘之力，具有水相之“想”定能发起。同样地，对于先前已取得没有自相的事，也如同（没有水的）阳焰一样，凡（关于该事的）分别识生起，彼即是安立一切法的因。而由于是一切法安立的因，所以说“它就是想蕴”，因为与如是想的差别相应的缘故。而应知道，一切法是由想的力量所安立的，而不是以事物的自相为原因的，以自性完全不合理故。

4.1.1.2.2 破彼真实成立

གལ་ཏེ་དེ་ལྟ་ན་ནི་འོ་ན་འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཕུང་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ་དེ་མེད་ན་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་གཞག་པར་མི་ནུས་སོ་ཞེ་ན། བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ།[206a3]འདུ་ཤེས་དེ་ཡང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་ཕྱིར་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དེ་མ་གཏོགས་པར་མེད་ལ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་དེ་ཡང་འདུ་ཤེས་དེ་མ་གཏོགས་པར་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རང་གི་ངོ་བོས་མེད་དོ། །འདི་ལས་ཀྱང་ཡིན་ཏེ། གང་གི་ཕྱིར། མིག་དང་གཟུགས་ལ་[206a4]བརྟེན་ནས་ཡིད། །སྒྱུ་མ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

yady evam asti tarhi svabhāvataḥ saṃjñāskandhaḥ / na hi tasminn asati sarvadharmavyavasthā śakyā kartum iti / ucyate / sāpi hi saṃjñā vijñānasamprayuktatvād vijñānavyatirekeṇāsatī / tad api ca vijñānaṃ saṃjñāvyatirekeṇāsiddhatvāt svarūpato nāsti / yasmāc
cakṣuḥ pratītya rūpaṃ ca māyāvaj jāyate manaḥ // (k. 323ab)

[他宗]若是如是者，则想蕴是因自性而有，因为若无彼，则不能安立一切法。[自宗]说：由于即便彼想也与识相应，离识则无。因此，识也离想则不成立故，非因自相而有。因此，（论说：）

由依眼和色，如幻而生意，(k. 323ab)

གང་ཞིག་སྐྱེ་བར་བྱ་བའི་རྟེན་ཉིད་དུ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དེ་སྐྱེ་བའི་སྔ་རོལ་ན་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། མིག་ལ་སོགས་པའི་རྐྱེན་རྣམས་ཡོད་ཀྱང་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་མེད་པར་སྐྱེ་བའི་བྱ་བ་མི་[206a5]འཇུག་པའི་ཕྱིར་སྐྱེ་བ་མི་རིགས་ན། རྣམ་པར་ཤེས་པ་འདི་ནི་སྐྱེ་བ་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་སྒྱུ་མའི་ཆོས་ཉིད་ལས་མ་གཏོགས་པར་ཅི་ཞིག་ངེས་པར་བྱ་བར་ནུས།

na hi tad vijñānam utpādāt prāg asti yad utpattikriyāśrayatvena pravarteta / satsv api cakṣurādiṣu pratyayeṣu vijñānasya svarūpāsambhavād utpattikriyāyā apravṛtter utpādo na yujyate / utpadyate caitad vijñānam ity ataḥ kiṃ niścetuṃ pāryate ’nyatra māyādharmatāyāḥ /

事实上，在（其）出现之前，没有任何作为生起的作用的所依的识。尽管有眼等为缘，识由于不可能有自相故，生起的作用不运作，故不应生起。然而此识已生，因此，除是幻法之外，有什么可被确定？

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
དགེ་སློང་དག་དཔེར་ན་སྒྱུ་མ་མཁན་ནམ་སྒྱུ་མའི་མཆན་བུ་ཞིག་གིས་ལམ་པོ་ཆེའི་[206a6]བཞི་མདོར་སྒྱུ་མའི་ལས་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་སྟོན་པ་འདི་ལྟ་སྟེ་གླང་པོ་ཆེའི་ཚོགས་དང་རྟའི་ཚོགས་དང་། ཤིང་རྟའི་ཚོགས་དང་། དཔུང་བུ་ཆུང་གི་ཚོགས་དང་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་འབྱུང་ཞིང་། དེ་སྐྱེས་བུ་མིག་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ལྟ་བར་བྱེད་སེམས་པར་བྱེད་ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡོངས་[206a7]སུ་རྟོག་པར་བྱེད་པ་ན་ལྟ་ཞིང་སེམས་ལ་ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡོངས་སུ་རྟོག་པ་དེ་ལ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར་ཡང་སྣང་། གསོག་དང་གསོབ་དང་སྙིང་པོ་མེད་པར་ཡང་སྣང་ངོ་། །དེ་ཅིའི་སྐད་དུ་ཞེ་ན། ཅི་སྒྱུ་མ་བྱས་པ་དེ་ལ་སྙིང་པོ་ལྟ་ཡོད་དམ། དགེ་སློང་དག་དེ་བཞིན་དུ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་[206b1]གང་ཅི་ཡང་རུང་བ་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དང་ད་ལྟར་བྱུང་བའམ་ནང་གི་འམ་ཕྱིའི་འམ། རགས་པའམ་ཕྲ་བའམ། ངན་པའམ་གྱ་ནོམ་པའམ་ཐག་རིང་པོ་ན་ཡོད་པ་གང་ཡིན་པའམ། ཉེ་བ་ན་ཡོད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་དགེ་སློང་ཞིག་ལྟ་བར་བྱེད། སེམས་པར་བྱེད་ཚུལ་བཞིན་[206b2]དུ་ཡོངས་སུ་རྟོག་པར་བྱེད་པ་ན་ལྟ་ཞིང་སེམས་ལ་ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡོངས་སུ་རྟོགས་པར་བྱེད་པ་དེ་ལ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར་ཡང་སྣང་། གསོག་དང་གསོབ་དང་སྙིང་པོ་མེད་པ་དང་ནད་དང་འབྲས་དང་། ཟུག་རྔུ་དང་སྡིག་པ་དང་མི་རྟག་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་བ་དང་སྟོང་པ་དང་།[206b3]བདག་མེད་པར་ཡང་སྣང་ངོ་། །དེ་ཅིའི་སྐད་དུ་ཞེ་ན། ཅི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་འདི་ལ་སྙིང་པོ་ལྟ་ཡོད་དམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ།

uktaṃ hi bhagavatā /
tadyathā bhikṣavo māyākāro vā māyākārāntevāsī caturmahāpathe vividhaṃ māyākarma vidarśayet / tadyathā hastikāyaṃ rathakāyaṃ pattikāyaṃ taṃ cakṣuṣmān puruṣaḥ paśyen nidhyāyed yoniśaś copaparīkṣeta / tasya taṃ paśyato nidhyāyato yoniśaś copaparīkṣamāṇasyāsato ’py asya khyāyād riktato ’pi tucchato ’py asārato ’pi / tat kasya hetoḥ / kim asmin māyākṛte sāram astīti / evam eva yat kiṃcid vijñānam atītānāgatapratyutpannam ādhyātmikaṃ vā bāhyaṃ vaudārikaṃ vā sūkṣmaṃ vā hīnaṃ vā praṇītaṃ vā yad vā dūre yad vātyantike tad bhikṣuḥ paśyen nidhyāyed yoniśaś copaparīkṣeta / tasya tat paśyato nidhyāyato yoniśaś copaparīkṣamāṇasyāsato ’py asya khyāyād riktato ’pi tucchato ’py asārato ’pi rogato ’pi gaṇḍato ’pi śalyato ’py aghato ’py anityato ’pi duḥkhato ’pi śūnyato ’py anātmato ’py asya khyāyāt / tat kasya hetoḥ / kim asmin vijñānaskandhe sāram astīti //

薄伽梵（在《相应阿含经》中）说：
“诸比丘！譬如，幻术师及门徒于十字路口[64]表演种种幻术。如是者，有象军、车军、步军，而明眼人对之应观察（paś）和细想（nidhyā），以及应合理地（yoniśas）彻底思量（upaparīkṣa）。而当彼对其观察和细想，以及合理地彻底思量，其（幻术）应现作亦不存在（asat）、亦不实（rikta）、亦虚无（tuccha）、亦不坚固（asāra）。是何原因？因为所作幻术岂有坚固者。亦即如是者，任何识，无论是过去、是未来，是现在、是内在、是外在、是粗、是细、是卑劣、是胜妙、是远、是极近，比丘对之应观察、细想、以及应合理地彻底思量。当其被观察、细想、以及被合理地彻底思量时，其亦应现作亦不存在、亦不实、亦虚无、亦不坚固、亦（如）病（roga）、亦（如）痈（gaṇḍa）、亦（如）刺（śalya）、亦邪（agha）、亦无常、亦苦、亦空、亦无我。是何原因？因为其识蕴岂有坚固者。[65]”

[64] 若照 caturmahāpatha 的字面意思，更准确应是：四条大路的交汇处。

[65] Saṃyuktāgama (《相应阿含经》) 第 265 篇。参考 Anālayo (2013)：34. 即汉译《杂阿含》中安世

ཇི་ལྟར་དམིགས་པ་དེ་ལྟར་རྣམ་པར་དཔྱད་པ་ལ་རང་གི་ངོ་བོས་མེད་པའི་ཕྱིར་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྒྱུ་མའི་ན་ཆུང་དང་འདྲའོ་ཞེས་བྱ་བར་ངེས་
[206b4]པར་ནུས་སོ། །དེའི་ཕྱིར།
མིག་དང་གཟུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིད། །སྒྱུ་མ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །(k. 232ab)
ཞེས་བྱ་བའི་ལེགས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། །ཡང་གལ་ཏེ་འདིའི་རང་གི་ངོ་བོ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་ན་ནི་དེའི་ཚེ་རང་གི་ངོ་བོས།
གང་ལ་ཡོད་པ་ཉིད་ཡོད་དེ། །སྒྱུ་མ་ཞེས་བྱར་[206b5]མི་རིགས་སོ། །(k. 232cd)

yathopalabhyate vicāryamāṇasya tathā svarūpāsambhavān māyāyuvatiprakhyaṃ vijñānam iti sakyam avasātum / tataś ca sūktam eva tac
cakṣuḥ pratītya rūpaṃ ca māyāvaj jāyate mana (k. 323ab)
iti / yadi punar asya svarūpaṃ syāt tadā svarūpato
vidyate yasya sadbhāvaḥ sa māyeti na yujyate // (k. 323cd)

当如所得般考察它时，以不可能有自相故，能确定所谓“识”是看似幻化之女子。而因此，彼即善说：
由依眼和色，如幻而生意，(k. 232ab)
复次，若其应有自相，则由自相
彼真实有者，不应说是幻。(k. 323cd)

རང་བཞིན་གྱིས་མི་སྟོང་ཞིང་ཡོད་པར་འགྱུར་བའི་བུད་མེད་ནི་འཇིག་རྟེན་ན་སྒྱུ་མ་ཞེས་བྱ་བར་མི་རིགས་ཏེ། དེ་བཞིན་དུ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡང་རང་གི་ངོ་བོས་ཡོད་པས་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུར་མི་འགྱུར་ན། རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུར་བསྟན་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །[206b6]དེའི་ཕྱིར་རྣམ་པར་ཤེས་པ་རང་བཞིན་མེད་དོ། །གང་གི་ཚེ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་རང་བཞིན་མེད་པ་དེའི་ཚེ་རང་བཞིན་མེད་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱང་རང་བཞིན་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བར་གནས་སོ། །

na hi loke svabhāvāśūnyā sadbhūtā strī māyeti yujyate / evaṃ vijñānam api svarūpato vidyamānatvān māyopamaṃ na syāt / upadiśyate ca māyopamaṃ vijñānam / ato niḥsvabhāvaṃ vijñānam / yadā ca niḥsvabhāvaṃ vijñānaṃ tadā niḥsvabhāvavijñānasamprayuktā saṃjñā niḥsvabhāveti sthitam /

事实上，在世人当中，不应说自性不空而实有的女人是幻像。如是者，识亦由自相而有故，不应如幻像，而（《经》中）已说“识如幻像”。因此，识是无自性。而当识是无自性，“与无自性的识相应的想是无自性”是确立的。

高译《五阴譬喻经》：“譬如，比丘！幻师与幻弟子于四衢道大人众中，现若干幻，化作群象群马车乘步从。目士见之观视省察，即知不有、虚无、不实、无形、化、尽。所以者何？幻无强故。如是，比丘！一切所识去来现在，内外麁细好丑远近，比丘见此当熟省视观，其不有虚无不实，但淫但结但疮但伪，非真非常，为苦为空为非身为消尽。所以者何？识之性无有强。”(CBETA 2021.Q4，T02，no. 105，p. 501b9-16)

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས།
རབ་རྫོགས་[206b7]ཤེས་པ་དོན་ཅན་གྱི། །འཛིན་ལ་འདུ་ཤེས་ངེས་པར་བསྟན། །
འདུ་ཤེས་དེ་ཡང་འཛིན་མེད་དེ། །རྣམ་པར་དབེན་པའི་དོན་གྱིས་བསྟན། ། (SRS 32.92)
རྣམ་དབེན་གང་དེའང་འདུ་ཤེས་ཏེ། །རྣམ་དབེན་གང་དེ་བསྟན་པ་ཡིན། །
དེ་ལྟར་དོན་དེ་བསམ་བྱས་ན། །དེས་ན་འདུ་ཤེས་འབྱུང་མི་[207a1]འགྱུར། ། (SRS 32.93)
འདུ་ཤེས་འདི་ཡང་སྤང་སྙམ་དུ། །གང་ལ་འདུ་ཤེས་འབྱུང་བ་ནི། །
འདུ་ཤེས་སྤྲོས་ལ་སྤྱོད་འགྱུར་གྱི། །འདུ་ཤེས་ལས་ནི་གྲོལ་མི་འགྱུར། ། (SRS 32.94)
འདུ་ཤེས་འདི་ཀོ་ག་ལ་འབྱུང་། །གང་ཞིག་གིས་ནི་འདུ་ཤེས་བཀག ། (SRS 32.95ab)
གང་ལ་འདུ་ཤེས་འབྱུང་[207a2]འགྱུར་བའི། །ཆོས་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་མ་བརྙེས། །
དེ་ལྟར་དོན་དེ་བསམ་བྱས་ན། །དེ་ནས་འདུ་ཤེས་འབྱུང་མི་འགྱུར། ། (SRS 32.96)
ཞེས་གསུངས་སོ། །

薄伽梵（在《三摩地王经》中）说：
宣说想即是，善摄了别境，而彼想不取，说彼境寂灭。（SRS 32.92）[66]
凡想已寂静，彼说皆寂静，而知想自性，如是将无想。（SRS 32.93）[67]
某人作斯想：吾等当舍想；其行想戏论，未得解脱想。（SRS 32.94）[68]

---

66 参考 AKBh 54.2021：saṃjñā saṃjñānaṃ viṣayanimittodgrahaḥ. 笔者将 saṃjānanā 认作是 saṃjñānam 的一种异写。真谛、玄奘曾将 nimitta 译为"差别相"。

Tillemans (1990，I：195) 译为：The notion is taught to be an apprehension which has knowledge as its aim. But this notion does not apprehend anything; it is shown to have separation as its aim.

Mathes (2016：233) 译为：Being cognizance，[a]notion is characterized by the apprehension [of a characteristic sign]. But [in reality]the notion is non-apprehension，[Since]it is taught as being empty [of truly existent characteristic signs].

Roberts (84000：33.97) 译为：In order for a concept to be known，It is taught through grasping. The non-grasping of a concept Is taught for the sake of detachment. {92}

SRSc，T0639_.15.0593b02-3) 译为：想者测知义，显示能取故，其相无可取，便示寂灭义。

此时《经》中说以对境不同"想"不是"慧"，

67 参考 SRSc，T0639_.15.0593b04-5) 译为：不寂者是想，寂灭者是智，若知想自性，便离于诸想。

Tillemans (1991，I：195) 译为：The notion consists in separation; [its]indication consists in separation. Now，when one knows the nature of notions，then accordingly the notion will not occur.

Mathes (2016：233) 译为：What is empty [in such a sense]is [usually]taken to be a notion，And it is [its]empti[ness]which is being taught. The own-being of a notion has not arisen，Nor will it [ever]arise in such a way.

Roberts (84000：33.98) 译为：That which is detachment is taught，To be detachment from conceptions. As the nature of conceptions is known，There will be no conceptions.

68 参考 SRSc，T0639_.15.0593b06-7："若有想可遣，是则还有想，彼行想戏论，是人不离想。"

生此想属谁？谁人生斯想？谁人抱斯想？谁人断斯想？（SRS 32.95）[69]
佛未缘到彼，生斯想之法，于此思其义，由此将无想。（SRS 32.96）[70]

འདིར་སྨྲས་པ། ཅི་ནས་ཀྱང་དབང་པོ་རྣམས་ཡུལ་འཛིན་པ་མི་སྲིད་པ་མིག་དང་གཟུགས་ལ་བརྟེན་ནས་མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་[207a3]ཡང་སྐྱེའོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་ངོ་མཚར་བ་ཞིག་གོ། །

atrāha / āścaryam etat / na cendriyāṇāṃ katham api viṣayagrahaṇaṃ samutpadyate cakṣuḥ pratītya rūpāṇi ca vijñānam iti /

[他宗]在此说：这是很稀奇的：诸根无论如何也不能取境，而识是依根和诸色而生起。

4.1.1.3 示无实如幻化事般是稀有之因

བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། ཅི་འདི་ཁོ་ན་ངོ་མཚར་གྱི་གང་འགགས་པ་དང་འགག་བཞིན་པའི་ས་བོན་ལས་མྱུ་གུ་འབྱུང་བར་མི་རིགས་ལ་ས་བོན་ལ་བརྟེན་ནས་མྱུ་གུ་སྐྱེ་བ་ཡང་ཡིན་པ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་བྱས་ཤིང་བསགས་པའི་ལས་འགགས་[207a4]ནས་ཡུན་ཤིན་ཏུ་རིང་པོར་ལོན་པ་ལ་འགར་ཡང་གནས་པ་མེད་མོད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་འགགས་ནས་བསྐལ་པ་དུ་མས་ཆོད་པའི་ལས་ལས་ཀྱང་འབྲས་བུ་དངོས་སུ་འབྱུང་བ་དང་བུམ་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་རང་གི་རྒྱུ་ལས་དེ་ཉིད་དང་གཞན་དུ་རྣམ་པ་ལྟར་དཔྱད་པ་ན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་མོད་[207a5]ཀྱི། དེ་ལྟ་ན་ཡང་བརྟེན་ནས་བཏགས་པས་སྦྲང་རྩི་དང་ཆུ་དང་འོ་མ་འཛིན་པ་དང་འཆུ་བ་ལ་སོགས་པའི་བྱ་བ་ལ་རུང་བར་འགྱུར་བ་འདི་ཅི་ངོ་མཚར་བ་ཞིག་གམ། དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན།
གང་ཚེ་མཁས་ལས་སྟེངས་ན། །ངོ་མཚར་ཅན་མིན་ཅང་མེད་པ། །
དེ་ཚེ་དབང་རྗོགས་དེ་འདྲ་ལ། །[207a6]ཡ་མཚན་ཞེས་བྱ་ཅི་ཞིག་ཡོད། །(k. 324)

ucyate / kim etad evāścaryaṃ tvayā dṛṣṭam / idaṃ kiṃ nāścaryaṃ yan na niruddhān nāniruddhād bījād aṅkurodayo yujyate / utpadyate ca bījaṃ pratītyāṅkuraḥ / tathā kṛtasyopacitasya karmaṇo niruddhasya na kvacid avasthānaṃ sambhavati / kalpaśatasahasrāntaritanirodhād api karmaṇaḥ sākṣād utpadyata eva phalam / ghaṭādayaś ca svakāraṇāt tattvānyatvena vicāryamāṇā na sambhavanti tathāpy upādāya prajñaptyā madhūdakādīnāṃ sandhāraṇāharaṇādikriyāniṣpādanayogyā bhavanti / tad evam //
yadā na kiṃcid āścaryaṃ viduṣāṃ vidyate bhuvi /
indriyāṇāṃ gatāv evaṃ tadā ko nāma aḥ // (k. 324)

[自宗]说：仅就你们所见的这个而稀奇吗？（以下）这（些）不稀奇吗？（若依胜义观察）“（那些）由已灭或未灭的种子（所生的）芽等”是不合理的，然而（在世俗

[69] 参考 SRSc，T0639_.15.0593b08-9：“若人作是心，是想谁所造，是想谁能证，谁能灭是想。”Tillemans (1990：195) 将句中的 kasya 和三个 kena 都译成 what，但藏文和古汉译都指向“谁”。
[70] 参考 SRSc，T0639_.15.0593b10-11：“起想之法者，诸佛莫能得，即于此处有，无我离取着。”

中）芽就是依种子产生；同样（在胜义观察中），当所作、所积的业已谢灭，在任何处也不可能（再）存在，但（在世俗中）虽相隔万劫的已灭的业，亦必定亲自生果；而当考察瓶等与自身的因是一是异时，其不可能有，然而，凭籍依（缘）假立，适用于持取蜜水等工作的完成。如是者，（论说：）

当世上（bhuvi）少无，智者稀奇事，同对根所知，则何谓惊奇？(k. 324)

> འབྲས་བུ་ནི་རང་གི་རྒྱུའི་རྗེས་སུ་བྱེད་པར་མཐོང་སྟེ། དཔེར་ན་བ་ལང་ལས་བ་ལང་དང་། རྟ་ལས་རྟ་དང་། སཱ་ལུ་ལས་སཱ་ལུ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་ཡིན་ན། འབྱུང་བ་རྣམས་དང་གཟུགས་དང་སྒྲ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་ནི་ཚུལ་འདི་[207a7]མི་རིགས་སོ། །འདི་ལྟར་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་དག་ནི་ལུས་ཀྱི་དབང་པོས་གཟུང་བར་བྱ་བ་མིན་[71]ཞིང་མཉན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ལ། དེ་དག་ལས་གཟུགས་མིག་གིས་གཟུང་བར་བྱ་བ་དང་། མཉན་པར་བྱ་བ་སྒྲ་འབྱུང་བ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་མཆོག་ཏུ་ངོ་མཚར་བ་ཞིག་གོ། །དེ་བཞིན་དུ་སྣ་ལ་[207b1]སོགས་པའི་ཡུལ་དང་མིག་ལ་སོགས་པ་དག་ལ་ཡང་སྦྱར་བར་བྱའོ། །
>
> kāryaṃ hi svakāraṇam anuvidadhad dṛśyate / gor gauḥ / aśvād aśvaḥ / śāleḥ śālir ityādīnām / bhūtānāṃ rūpaśabdādīnāṃ ca vidhir eṣa na dṛśyate / tathā hi kāyendriyagrāhyatvān mahābhūtāny acākṣuṣāny aśrāvaṇāni / tebhyaś cākṣuṣaṃ rūpaṃ śrāvaṇaḥ śabda utpadyata iti / param etad āścaryam / evaṃ ghrāṇādiviṣaye cakṣurādiṣu ca yojyam /

（我们）看到（的情况是：）果是随自身的因的，如说“牛生牛，马生马，稻生稻”等。然而，未见诸大种和色、声等有这样的规律。也就是说，由于是身根所取的缘故，诸大种非可见非可闻，然而，由它们可产生可见色和可闻声。因此，这是最稀奇的。同样（的观察）也适用于鼻等的境以及眼等（诸根）。

> ཡང་ན་དབང་པོ་རྣམས་ཀྱི་དོན་རྟོགས་པ་འདི་ནི་ཡ་མཚན་གྱི་རྒྱུ་མ་ཡིན་ནོ། །གལ་ཏེ་ངོ་མཚར་བ་འདི་དབང་པོ་རྣམས་ཀྱི་དོན་རྟོགས་པ་འབའ་ཞིག་ཁོ་ན་ལ་འགྱུར་ན་ནི། དེའི་ཚེ་འདི་ཡ་མཚན་པའི་[207b2]གནས་སུ་འགྱུར་ན། གང་གི་ཚེ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་ཚུལ་གྱིས་མཁས་པ་རྣམས་ལ་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་མིག་འཕྲུལ་ལྟར་ཡ་མཚན་གྱི་རྒྱུ་ཡིན་པ་དེའི་ཚེ་འདི་ངོ་མཚར་བ་མ་ཡིན་ནོ། །སྲིད་པར་མི་འོས་པ་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཕྱོགས་འགར་གནས་པར་དམིགས་པ་ནི་ཡ་མཚན་དུ་བྱེད་པར་[207b3]འགྱུར་གྱི། ཐམས་ཅད་དུ་མཚུངས་པའི་ངོ་བོ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། མེའི་ཚ་བ་ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་རྒྱུ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །
>
> atha vā naiveyam indriyāṇām arthagatir vismayakāraṇam / yadi hīndriyāṇām eva kevalam arthagatāv etad vaicitryaṃ syāt tadaitad vismayasthānam / yadā tu sarvam eva yathoditena nyāyena jagad viduṣāṃ vismayakaram indrajālam iva tadā nedam āścaryam / pradeśavṛtti hi kiṃcid asambhāvanīyam upalabhyamānaṃ vismayakaraṃ jāyate na sarvatraiva tulyarūpam / na hy agner auṣṇyaṃ vismayāyeti /

[71] 诸藏文本同读 ཡིན་。Tillemans (1990, II：116) 也没有任何标示，唯其译文（1999, I：196）也译成 neither visible。此依梵本（acākṣuṣāni）修订。

或者，定不应因为此诸根知境而惊奇。若唯因诸根知境而有此惊奇，那么，这（种无知的惊奇）才应成惊奇之处。而当就是整个世界以上述的道理，对诸智者而言成惊奇之因，就像因陀罗网一样，那时，这不稀奇。当于某处所在见到不可能有之事时，是有惊奇之因，而不是那些在所有地方存在的相似相（是可惊奇之因），因为事实上，从火生热，无可惊奇。

4.12 示实有空与幻等相同

གང་གི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་རང་གི་ངོ་བོ་མ་ངེས་པས་རྐྱེན་ཇི་ལྟ་བ་དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་རྣམ་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་མཁས་པ་རྣམས་ལ།
མགལ་མེའི་འཁོར་ལོ་[207b4]སྤྲུལ་པ་དང་། །རྨི་ལམ་སྒྱུ་མ་ཆུ་ཟླ་དང་། །
ཁུག་རྣ་ནང་གི་བྲག་ཅ་དང་། །སྨིག་རྒྱུ་སྤྲིན་དང་སྲིད་པ་མཚུངས། །(k. 325)

ata evāniyatasvarūpatvād yathāpratyayaṃ tathā tathā viparivartamānatvād viduṣām //
alātacakranirmāṇasvapnamāyāmbucandrakaiḥ /
dhūmikā-antaḥpratiśrutkā-marīcy-abhraiḥ samo bhavaḥ // (k. 325)

即因此，因为（事物的）自体未定，随种种缘正在转变，因此，对诸智者而言，
事物如火轮，化、梦、幻、水月，
雾气、谷中响[72]，阳焰及浮云。(k. 325)

ཇི་ལྟར་མེ་དང་བཅས་པའི་ཡོག་པ་མྱུར་དུ་བསྐོར་བའི་འགྲོས་དེ་མཐོང་བ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་འཁོར་ལོའི་རྣམ་པར་དམིགས་པར་
འགྱུར་མོད་ཀྱི།[207b5]དེ་ལ་འཁོར་ལོ་རང་གི་ངོ་བོ་བག་ཙམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དང་།

yathā sajvalasyendhanasyāśubhrāmyamāṇasya tadgatadarśanaviparyāsanibandhana-tvāc
cakrākāropalabdhir bhavati / na ca tatrāsti cakrasvarūpaleśo ’pi /

譬如，当带火的柴被快速旋转，以向彼（柴火）之见为颠倒因，有轮之见，而其中亦无任何轮的自相。

72 antaḥpratiśrutkā，字面是“内部的回响”。

ཇི་ལྟར་སྤྲུལ་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རྐྱེན་ལས་བྱུང་བའི་བུད་མེད་དག་ཡོད་པར་འགྱུར་བའི་བུད་མེད་རྣམས་ལྟར་འདོད་ཆགས་ཅན་རྣམས་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་ཞིང་། ཐུབ་པ་རྣམས་ཀྱིས་སྤྲུལ་པའི་[207b6]ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་སྟོབས་ཀྱིས་སྤྲུལ་པའི་ཐུབ་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་མེད་ཅིང་ཡོད་པར་གྱུར་པའི་ཐུབ་པའི་རང་བཞིན་དང་བྲལ་བ་རྣམས་བདེན་པར་གྱུར་པའི་ཐུབ་པ་དག་ལྟར་སྐྱེ་བོ་མ་ལུས་པའི་ཡིད་ཀྱི་མུན་པ་འཇོམས་པ་ན་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་མཐོ་རིས་དང་བྱང་གྲོལ་གྱི་ལམ་གྱི་རྒྱུར་འགྱུར་[207b7]ལ། དེ་རྣམས་སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བ་དང་བྲལ་བས་བདེན་པར་གྱུར་པ་མ་ཡིན་པ་དང་།

yathā ca nirmāṇāni samādhiviśeṣapratyayasambhūtāni vicitrakriyāviśeṣaniṣpādanāt / sadbhūtayogisaṃjñādarśanamanoviparyāsād utpādayanti /73 te tu cittacaittendriyarahitatvān na sadbhūtā yoginām /

如以幻化三摩地为缘，从而产生的女人们，如诸实有（sadbhūta）的女人一样，成为诸具贪欲者烦恼之因，由诸能仁幻化之三摩地之力，所变化的能仁无自性且离实有的能仁的相等，如诸真的能仁一样，破除一切士夫的意暗，成为诸有情增上生和菩提解脱道的因。然而，彼等离心、心所、根故，不是真的。

ཇི་ལྟར་སད་པའི་བདག་གི་དངོས་པོ་ལྟར་གཉིད་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་ལྡན་པའི་བདག་གི་དངོས་པོའི་རྐྱེན་ཅན་རྨི་ལམ་གྱི་བདག་གི་དངོས་པོ་[208a1]བདག་ལ་ཆགས་པ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་རྒྱུ་ཡིན་ལ། སད་པས་དེ་ལྟར་མཐོང་བ་མེད་པས་དེ་བདེན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མ་ཡིན་པ་དང་།

yathā ca middhasamprayuktavijñānasamāyuktātmabhāvapratyayaḥ svapnātmabhāvo jāgradātmabhāva ivātmani snehaviparyāsanibandhanaḥ / sa cāsadbhūtaḥ prabuddhasya tathādarśanābhāvāt /

又如，梦身是以“与睡眠相应的识和合的身”为缘者，如醒位的身一样，是以颠倒爱着为因。而彼不是实有，以觉者不见如是者的缘故。

ཇི་ལྟར་སྒྱུ་མ་མཁན་གྱི་འཁྲུལ་འཁོར་གྱི་རྒྱུ་ཅན་སྒྱུ་མར་བྱས་པའི་ན་ཆུང་རྣམས་བདེན་པར་གྱུར་པའི་ན་ཆུང་གིས་སྟོང་[208a2]བཞིན་དུ་དེའི་རང་བཞིན་རྣམ་པར་མི་ཤེས་པ་རྣམས་ཀྱིས་སེམས་རྨོངས་པ་ལྷུར་བྱེད་པར་འགྱུར་བ་དང་།

yathā ca māyākārayantranibandhanā māyākṛtayuvatayas tatsvarūpānabhijñānāṃ cittamohanaparā eva sadbhūtastrīśūnyā jāyante /

---

73 这一句梵本与藏译本有差别，其文大意为：如同诸幻事，由于成辨（niṣpādana）种种（vicitra）所作差别，是由三摩地不共缘所产生的；由见和意的颠倒，产生“有真实瑜珈士”的想法。

又如，（那些）以幻术师的机关（yantra）为因而幻作的少女们，（其）目的单纯就是为了迷惑诸不通晓其自相者的心智，（其）应显现为实女空。

ཇི་ལྟར་བདེན་པར་གྱུར་པའི་ཟླ་བས་སྟོང་པའི་ཆུའི་ཟླ་བ་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བའི་སྟོབས་ཀྱིས་དེ་ལྟར་འབྱུང་བ་ན་བྱིས་པ་རྣམས་ལ་ཟླ་བར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་བ་དང་།

yathā ca jalacandraḥ sadbhūtacandraśūnyaḥ pratītyasamutpādabalāt tathotpadyamānaś candraviparyāsanibandhano bhavati bālānām /

又如，实有月空之水中月，由缘起之力，当如是生起时，对愚人们而言，会成为（见作是实有）月的颠倒因。

ཇི་[208a3]ལྟར་ཡུལ་དང་དུས་དང་རྒྱུ་མཚན་རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བའི་སྟོབས་ཉིད་ལས་ཁུག་རྣ་བྱུང་བ་ན་རྒྱང་རིང་པོ་ན་གནས་པ་རྣམས་ལ་བདེན་པར་འགྱུར་བའི་དུ་བར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་བ་དང་།

yathā ca pratītyasamutpādabalād eva tathāvidhakāladeśanimittāni pratītya dhūmikā jātā vidūrasthānāṃ sadbhūtadhūmaviparyāsanibandhanā bhavati /

又如，唯由缘起之力，依于如是之种类、时间、地方等因，当有雾（dhūmikā）生起时，对处于远处的人而言，会成为（见作是）实有烟的颠倒因。

ཇི་ལྟར་རིའི་ཚང་ཚིང་དང་། རི་ཕྲོད་ཀྱི་[208a4]སྦུལ་དང་། ལྟུང་གི་ཟབས་རྣམས་ཀྱི་ནང་གི་བྲག་ཅས་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ལ་ཡོད་པར་གྱུར་པའི་སྒྲར་མངོན་པར་རློམ་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་དང་།

yathā ca girigahvarodarādīnām antaḥ pratiśrutkā pratītya jāyamānā sadbhūtaśabdābhimānaṃ janayaty aviduṣām /

又如，在山、洞、腹地等中，当有回响产生时，会令愚人产生真实声的增上慢（abhimāna）。

ཇི་ལྟར་ཡུལ་དང་དུས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དུ་ཉེ་བར་ལྷགས་པའི་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་གྱི་རྐྱེན་ཅན་གྱི་སྨིག་རྒྱུ་ཆུའི་རང་གི་ངོ་བོས་དབེན་བཞིན་དུ་ཐག་[208a5]རིང་བ་རྣམས་ལ་ཆུར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་དང་།

yathā ca marīcikā deśa-kāla-viśeṣa-sannihita-āditya-raśmi-pratyayā jalasvarūpaviviktā vidūrasthānāṃ jalaviparyāsaṃ janayati /

又如，阳焰以某个特别的地点、时间会合的阳光为缘，离水的自相，对于处在远处的人，能令生“（是）水”的颠倒（想）。

ཡང་ཇི་ལྟར་སྤྲིན་རྣམས་ཐག་རིང་པོ་ནས་རི་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཉེ་བར་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་

yathā cābhrāṇi vidūrataḥ parvatādyākāraṃ viparyāsam upajanayanti /

又如，诸云由（处在）远处，能生山等的颠倒相。

དེ་བཞིན་དུ་མཁས་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བའི་རང་བཞིན་ལ་བཟོ་བ་རྣམས་ལ་མ་རིག་པའི་ཕྱིན་ཅི་ལོག་[208a6]གིས་འཕངས་པ་ལས་ཀྱི་རྐྱེན་ཅན་གྱི་འཁོར་བ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་སོགས་པའི་སྐྱེ་བ་ཕྱི་རོལ་གྱི་སྣོད་དང་བཅས་པར་སྐྱེ་བཞིན་པ་མགལ་མེའི་འཁོར་ལོ་ལ་སོགས་པ་ལྟར། བརྫུན་པ་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཡིན་དང་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པར་གྱུར་དུ་ཟིན་ཀྱང་བྱིས་པའི་སྐྱེ་བོ་འདྲིད་[208a7]པར་སྣང་བར་འགྱུར་ཏེ་དངོས་པོའི་རང་བཞིན་ཤེས་པས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་ཆགས་པ་ཟད་པས་རྣམ་པར་གྲོལ་བ་ལ་བརྟེན་པར་འགྱུར་བར་འཁོར་བ་མགལ་མེའི་འཁོར་ལོ་ལ་སོགས་པ་ལྟར་རང་བཞིན་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་མི་གཡོ་བར་གནས་སོ། །

evam aviduṣāṃ yathāvat pratītyasamutpādasvabhāvākuśalānām avidyāviparyāsākṣiptakarmapratyayo vijñānādijanmasāgaraḥ sa bāhyena bhājane[na][.. ..]yajā[.. .. ..]ḥ mṛṣā moṣadharmakaḥ s[v]abhāvaśūnya eva san bālajanavisaṃvādakaḥ pratibhāti / viditadharmasvabhāvāś ca sarvatraiva saṅgapari[kṣayād vimuktim āśrtitā bh]avantīti sthitam etad alātacakrādivan niḥsvabhāvaḥ saṃsāra iti //

同样地，对于那些如是熟知（kuśala）缘起自性的智者，以无明颠倒所牵引的业为助缘的识等转生的大海，与外器（世间）一起产生，如火把轮等一样，是虚（mṛṣā）妄（moṣa）之法体（dharmaka），其定是自性空者，然而显现为能欺骗愚夫者。而诸已悟法之自性者，由于在任何情况中已经灭尽染着故，依解脱而住，如火把之轮，是所谓“轮回是无自性”。

ཇི་སྐད་དུ།
ཇི་ལྟར་[208b1]མིག་ནི་འཁྲུལ་བ་ཡིས། །མགལ་མེའི་འཁོར་ལོ་འཛིན་བྱེད་པ། །
དེ་བཞིན་དབང་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ནི། །ད་ལྟའི་ཡུལ་དག་འཛིན་པར་བྱེད། །
ཅེས་བྱ་བ་དང་།

如（《寶鬘论》4.57）说：
如眼由颠倒，执取火把轮，如是者诸根，取境如当前。（RA 4.57）[74]
以及，

བདེན་པའི་དགེ་སློང་དངོས་བྲལ་དགེ་སློང་གཉིས་ཤིག་གིས། །
དཀོན་མཆོག་བརྩེགས་ལས་ཐུབ་པ་[208b2]ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་མ་འདས་པར། །
ཐུབ་དབང་ཟླ་བའི་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་གྱིས། །
དགེ་སློང་བརྒྱ་ཕྲག་ལྔ་དེ་དག་གི་གདེ་མུག་མུན་པ་བསལ། །

《寶积经》中说：“某二位非真实比丘之比丘，在能仁未涅盘时，以‘月能仁王’之正法之日光，除去彼五百比丘之黑暗。[75]”

དེ་བཞིན་དུ།

如是者（《三摩地王经》中说：）

ཇི་ལྟར་བུ་མོ་གཞོན་ནུའི་རྨི་ལམ་ན། །བུ་ཕོ་འབྱུང་ཞིང་ཤི་བ་དེས་མཐོང་ནས། །
བྱུང་ནས་དགའ་[208b3]ཞིང་ཤི་ནས་མི་དགའ་ལྟར། །ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.17)

如女梦中见，其子生又死，生极喜死忧，知诸法如是。（SRS 9.17）[76]

---

[74] 参考 RAc, T1656_.32.0501c01：如眼见火轮，由根到乱故，于现在尘中，根缘尘亦尔。
[75] 原论不明其义。《宝积经》中也未能寻得相应文意。衹能照字面而译。
[76] 参考 SRSc, T0639_.15.0557c25-26：譬如有童女，夜卧梦产子， 生欣死忧戚，诸法亦复然。

> སྒྱུ་མ་བྱེད་པ་དག་གིས་གཟུགས་སྤྲུལ་ཏེ། །རྟ་དང་གླང་པོ་ཤིང་རྟ་སྣ་ཚོགས་བྱས། །
> དེ་ལ་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་གང་ཡང་མེད། །ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.16)

如幻师作相，种种象马车，然见无少车，知诸法如是。（SRS 9.16）[77]

> ཇི་ལྟར་ནམ་[208b4]མཁའ་དངས་པར་ཟླ་ཤར་བ། །དེ་ཡི་གཟུགས་བརྙན་དང་བའི་མཚོར་སྣང་སྟེ། །
> ཟླ་བ་ཆུ་ཡི་ནང་དུ་འཕོས་པ་མེད། །ཆོས་ཀུན་མཚན་ཉིད་དེ་འདྲར་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.12)

如净空中月，影见于清池，非月移入水，知诸法本相。（SRS 9.12）[78]

> བྲག་ཕུག་རི་རྫོང་ཆུ་ཀླུང་ངོགས་དག་ཏུ། །དེ་དག་ལ་བརྟེན་བྲག་ཅ་འབྱུང་ཇི་ལྟར། །
> དེ་བཞིན་འདུས་བྱས་འདི་[208b5]ཀུན་ཤེས་པར་གྱིས། །འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་སྒྱུ་མ་སྨིག་རྒྱུ་མཚུངས། ། (SRS 37.30)

山洞峰险河，依如是响生，如是知所作，普世同幻妄。（SRS 37.30）[79]

> ཇི་ལྟར་སོས་ཀའི་ཉི་མ་ཕྱེད་དུས་ན། །སྐྱེས་བུ་སྐོམ་པས་གདུངས་ཤིང་འགྲོ་བ་ཡིས། །
> སྨིག་རྒྱུ་དག་ལ་ཆུ་ཡི་ཕུང་པོར་མཐོང་། །ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.20)

如夏中午时，当人行灼热，见阳焰如水，知诸法如是。（SRS 9.20）[80]

> སྨིག་རྒྱུ་ལ་ཡང་[208b6]ཆུ་ནི་ཡོད་མེད་ན། །སེམས་ཅན་རྨོངས་པ་དེ་ལ་འཐུང་འདོད་དེ། །
> མི་བདེན་ཆུ་ནི་བཏུང་བར་ཡོང་མི་ནུས། །ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.21)

阳焰中无水，愚夫欲饮彼，假水不可饮，知诸法如是。（SRS 9.21）[81]

---

77 参考 SRSc, T0639_.15.0557c23-24：如幻作多身，谓男女象马，是相非真实，诸法亦复然。

78 参考 SRSc, T0639_.15.0557c29- 0558a01：如净虚空月，影现于清池，非月形入水，诸法亦复然。

79 参考 SRSc, T0639_.15.0610a12-13：如空山河及溪谷，闻于胜妙响音声，有为流转因缘起，一切世空犹如幻。

80 参考 SRSc, T0639_.15.0557c19：譬如春日中，晖光所焚炙，阳焰状如水，诸法亦复然。

81 比对梵本和汉译的出文次序，不见相关文字。但在后文中有一颂近似。参考 SRSc. T0639_.15.0558a04-05：见野马如水，愚者欲趣飲，无实可救渴，诸法亦复然。

ཇི་ལྟར་བར་སྣང་ཆུང་ཟད་སྤྲིན་མེད་པར། །སྐད་ཅིག་ཏུ་ནི་སྤྲིན་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་སྣང་། །
ཐོག་མར་གང་ནས་བྱུང་བར་[208b7]ཤེས་པར་བྱ། །དེ་བཞིན་ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.3)

如虚空无云，刹那见云聚，知始何所生，知诸法如是。（SRS 9.3）[82]

ཇི་ལྟར་སྨིག་རྒྱུ་དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར་དང་། །སྒྱུ་མ་ཇི་བཞིན་རྨི་ལམ་ཇི་ལྟ་བུར། །
མཚན་མ་སྒོམ་པ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་། །ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཤེས་པར་གྱིས། ། (SRS 9.11)
ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་[209a1]སོ།

如干闼婆城，阳焰及幻梦，自性空因有，知诸法如是。（SRS 9.11）[83]

སློབ་དཔོན་འཕགས་པ་ལྷའི་ཞལ་སྔ་ནས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་བཞི་བརྒྱ་པ་ལས། དབང་པོ་དང་དོན་དགག་པ་བསྒོམ་པ་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གསུམ་པའི་འགྲེལ་པའོ།།

bodhisattvayogācāre catuḥśataka indriyārthapratiedho nāma trayodaśaṃ prakaraṇaṃ samāptam /

菩萨之瑜珈行四百论中，名为“破根和境”的第十三品终。

[82] 参考 SRSc, T0639_.15.0557c11-12：如虚空无云，忽然起阴曀，知从何所出，诸法亦复然。

[83] 比对梵文和汉译的出文次序，这里出现的是 SRSc, T0639_.15.0557c27：“如人梦行淫，寤已无所见，愚爱终无得，诸法亦复然。”然而，这显然与梵、藏本不合。按梵、藏本文义搜索，未得见汉译有可对照部分。

圓滿法藏・佛典漢譯
THE KUMARAJIVA PROJECT